

We Lwowie, dnia 3. września 1912

Aleg 1030

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o krajowych niższych szkołach rolniczych i nauce wędrowniej gospodarstwa wiejskiego.

Wysoki Sejmie!

Sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowych niższych szkołach rolniczych i nauce wędrowniej gospodarstwa wiejskiego z dnia 26. grudnia 1911. nie weszło pod obrady Wys. Sejmu podobnie jak przedłożenie w tym samym przedmiocie z dwóch lat poprzednich. Wszelako aprobując w zasadzie uzasadniane we wspomnianych sprawozdaniach wnioski Wydziału krajowego pod względem dalszego rozwoju rolniczego szkolnictwa, powziął Wys. Sejm podczas obrad nad budżetem krajowym na posiedzeniu w dniu 14. lutego 1912. między innymi następującą uchwałę:

„Sejm upoważnia Wydział krajowy do podjęcia akcji w celu tworzenia i popierania działalności powiatowych instytutów względnie instruktorów rolniczych w myśl uchwały sejmowej z dnia 26. września 1910. z uwzględnieniem głównych zasad zawartych w przedłożonym Sejmowi projekcie organizacji powiatowych zakładów rolniczych sprawozdaniem Wydziału krajowego L. 169521/1911., tudzież faktycznych i lokalnych stosunków i potrzeb stwierdzonych, o ile znajdują się odpowiednio ukwalifikowani kandydaci na instruktorów rolnictwa i nauczycieli dla powiatowych zakładów“.

Równocześnie z tą uchwałą wstawił Wys. Sejm do budżetu krajowego (Rubr. X. poz. 51.) na kosztą krajowej akcji tworzenia i popierania działalności powiatowych instytutów względnie instruktorów rolniczych zwyczajny kredyt w sumie 150.000 koron do dyspozycji Wydziału krajowego, z wskazówką, że niewyczerpane w jednym roku fundusze mają być przenoszone na rok następny do dalszej dyspozycji Wydziału krajowego.

Na podstawie przytoczonej uchwały Wys. Sejmu przystąpił Wydział krajowy bezpośrednio do zorganizowania powiatowych zakładów rolniczych w Pilźnie i Gródku Jagiellońskim.

W Pilźnie, a ściślej mówiąc w gminie Dulczówce łączącej się z zabudowaniami powiatowego miasta Pilzna, otworzył był Wydział krajowy jeszcze w r. 1910. zimową szkołę rolniczą. Należało więc przedewszystkiem ten zakład krajowy umieszczony nieodpowiednio w najętej realności zorganizować i uposażyć należycie w siły nauczycielskie i potrzebne urządzenia, zwłaszcza, że wybitnie rolnicza okolica, inteligentna i dość zamożna ludność miejscowa przedstawiają jak najlepsze pole dzia-

łania dla szkoły rolniczej a reprezentacja powiatu uchwałą z dnia 13. kwietnia 1912. postanowiła przyczynić się do kosztów utworzenia zakładu rolniczego datkiem z funduszów powiatu w sumie 30.000 koron, płatnej w 10 rocznych ratach. W porozumieniu z Wydziałem powiatowym w Pilźnie przygotowano statut organizacyjny i program budowy zakładu rolniczego. Statut, oparty ściśle na zasadach organizacji powiatowych zakładów rolniczych, przedstawiamy w załączniku niniejszego sprawozdania. W myśl życzeń powiatu zorganizowana będzie w zakładzie systematyczna nauka rolnictwa w zimowych miesiącach dla młodzieży włościańskiej, która na czas kursu trwającego przez dwa pięciomiesięczne półrocza zimowe, znajdzie pomieszczenie w internacie, obliczonym na 30 uczniów. Obok tego będzie zadaniem zakładu urządzać krótsze kursa dla rolników i rozwijać intensywną praktyczną działalność na zewnątrz. (§§. 2. 16. i nast. statutu org.) Ze względu na udział powiatu w kosztach założenia szkoły rolniczej w Pilźnie, przewiduje statut ustanowienie kuratorji, złożonej z delegatów Wydziału krajowego, Wydziału powiatowego i c. k. Rządu, powołanej do wykonywania opieki nad szkołą i czuwania nad należytem spełnianiem wytkniętych jej zadań. Na koszty założenia składają się następujące wydatki:

1. zakupno realności bardzo korzystnie położonej pod Pilznem, w której mieściła się już w drodze najmu zimowa szkoła rolnicza, w obszarze 4 $\frac{1}{2}$ morga z dwoma budynkami murowanymi, lecz nadającymi się tylko do tymczasowego użytku	22 000 K.
2. nowy budynek szkolny połączony z internatem	52.387 „
3. mieszkanie dla dwóch nauczycieli	40.388 „
4 budynek administracyjny	39.919 „
5. restauracja stajni i szopy	9 000 „
6. ogrodzenie całej realności, studnia, chodniki i uporządkowanie obejścia	5.000 „
Razem	168.694 K.

Wydatek ten pokryto już w części kredytem 16.000 koron, uchwalonym na zakupno realności pod Pilznem, reszta znajdzie pokrycie w kredycie dyspozycyjnym 150.000 koron na tworzenie zakładów rolniczych i w subwencji państwowej, o którą zwróciliśmy się już do c. k. Ministerstwa rolnictwa w myśl rezolucji Wys. Sejmu z dnia 14. lutego 1912., wzywającej c. k. Rząd, by na tworzenie powiatowych zakładów rolniczych przyznał do dyspozycji Wydziału krajowego zasiłek ze Skarbu państwa w wysokości, odpowiadającej łożonym na ten cel wydatków z funduszu krajowego.

Roboty budowlane, oddane w przedsiębiorstwo firmie Sosnowski & Zachariewicz we Lwowie, będą zaczęte w pierwszych dniach września i ukończone według umowy z d. 1. września 1913. Do tego czasu szkoła zimowa pozostanie w starym budynku na zakupionej realności i funkcjonować będzie bez przerwy. Wydział krajowy przedkłada Wys. Sejmowi po raz pierwszy preliminarz kosztów utrzymania szkoły rolniczej w Pilźnie w osobnym załączniku do rubr. X. budżetu krajowego. Wydatki na utrzymanie szkoły w r. 1913 prelinujemy mianowicie w sumie 11.605 K., w czem objęte są także pobory kierownika (od $\frac{1}{1}$ 1913) i nauczyciela fachowego (od $\frac{1}{10}$ 1913) w wysokości uchwalonej przez Sejm dla nauczycieli kraj. niższych szkół rolniczych. Wniosek etatowy szkoły rolniczej w Pilźnie przedstawiamy Wys. Sejmowi do uchwały w zakończeniu sprawozdania.

Dla powiatowego zakładu rolniczego w Gródku przyjęliśmy w porozumieniu z Wydziałem powiatowym zupełnie te same zasady organizacji, jak dla zakładu w Pilźnie. Takie same też otrzyma szkoła w Gródku uposażenia z tą jedynie różnicą, że gospodarstwo szkolne będzie tu prowadzone w rozmiarach większych na obszarze 15 morgowym. Przy zakupnie gruntu wyłoniły się trudności, mianowicie właściciel parceli położonej w środku upatrzonego dla szkoły obszaru zerwał umowę wstrzymując tem samem definitywne zawarcia kontraktów z innymi właścicielami. Wydział powiatowy, przeprowadzający zakupno, osiągnął zapewne porozumienie z oporną stroną, w każdym jednak razie, ostateczne uregulowanie kwestji zakupna gruntu przewleka się do tej chwili, i z powodu spóźnionej pory musieliśmy budowę szkoły w Gródku odroczyć do wiosny 1913 roku.

Uchwałą z d. 14. lutego 1912 upoważnił Wys. Sejm Wydział krajowy do przeniesienia niższej szkoły rolniczej z Kobiernic do Bestwiny i zaciągnięcia w tym celu pożyczki komunalnej w nom. wys. 160.000 K. Uchwała Wys. Sejmu nie zawierała żadnych wskazówek co do zasad organizacji projektowanej szkoły w Bestwinie, należało więc rozważyć, czy zachować w nowej szkole dotychczasowy ustrój szkoły rolniczej w Kobiernicach z trzechletnim kursem nauki, czy też oprzeć ją na zasadach organizacji powiatowych zakładów rolniczych. Na podstawie opinii kraj. komisji rolniczej przychylił się Wydział krajowy do drugiej alternatywy wychodząc z zapatrywania, że szkoła rolnicza z kursem nauki trwającym tylko podczas miesięcy zimowych odpowie lepiej potrzebom ludności rolniczej i pozwoli nauczycielom nieprzeciążonym nauczaniem w klasie na tem intensywniejszą praktyczną działalność na zewnątrz. Sądzimy, że decyzja Wydziału krajowego w tej mierze odpowie w zupełności intencji Wys. Sejmu. Z uwagi na termin wypowiedzenia dzierżawy folwarku w Kobiernicach i majątności w Bestwinie odroczyliśmy budowę szkoły w Bertwinie do r. 1913.

Obok tych trzech zapewnionych zakładów rolniczych, w Pilźnie, Bestwinie i Gródku, wymieniamy aktualne już dzisiaj projekty utworzenia dalszych trzech zakładów. Mianowicie pismem z d. 22. czerwca b. r. (L. W. 98871) zawiadomił nas J. E. P. Minister Wł. Długosz, że celem przyspieszenia powstania zakładu rolniczego w Gorlicach, gdzie od dwóch lat działa już powiatowy instruktor rolnictwa, ofiaruje J. E. bezinteresownie grunt w obszarze 10 mg. położony pod Gorlicami wartości około 30000 K. Wydział krajowy przyjął tę ofiarę z wdzięcznością i oznajmił J. E. że utworzenie zakładu w Gorlicach weźmie pod najżyczliwszą rozprawę skoro tylko otrzyma odnośną uchwałę reprezentacji powiatu. Podobnie otrzymaliśmy oświadczenie z Wydziału powiatowego w Tarnobrzegu o gotowości ofiarowania na zakład powiatowy realności w obrębie miasta położonej i stałego datku na utrzymanie zakładu. Wreszcie pismem z d. 14. sierpnia b. r. zawiadomił nas Wydział powiatowy w N. Targu o swej uchwale przedstawienia Radzie powiatowej wniosku o zapewnienie pokrycia z funduszków powiatu $\frac{1}{3}$ części kosztów założenia i utrzymania szkoły dla ludności rolniczej powiatu.

Jednocześnie z akcją Wydziału krajowego przystąpił Komitet Tow. gospodarskiego do zorganizowania powiatowego zakładu rolniczego w Rudkach, obracając na ten cel część kwoty, przekazanej mu z t. zw. funduszków traktatowych w kwocie 120.000 K. rocznie na podniesienie hodowli bydła. O tym projekcie został Wydział krajowy uwiadomiony na chwilę, kiedy założenie szkoły rolniczej w Rudkach było już zadecydowane na podstawie bezpośredniego porozumienia się Komitetu Tow. gosp. z c. k. ministerstwem rolnictwa. W organizowaniu zakładu w Rudkach Wydział krajowy nie brał więc udziału z uszczerbkiem dla jednolitości akcji, którą w myśl uchwały Sejmu ujął Wydział krajowy w swe ręce. Koszta utrzymania zakładu w Rudkach, sięgające kilkunastu tysięcy K. rocznie zamierza Komitet Tow. gosp. pokrywać również z funduszków traktatowych a po ich wyczerpaniu w r. 1918. spodziewa się Komitet znaleźć na ten cel inne środki, licząc zwłaszcza na ofiarność powiatu i w ogóle czynników miejscowych.

W poprzednim sprawozdaniu zaznaczyliśmy, że w powiatach, gdzie na razie brak gotowości do znaczniejszych świadczeń ze strony miejscowych czynników na koszt założenia powiatowych zakładów rolniczych, proponuje Wydział krajowy tworzenie powiatowych instruktorów rolnictwa. Oprócz powiatu gródeckiego, gorlickiego i tarnobrzeskiego w których, jak wspomnieliśmy powyżej, mają w najbliższych latach w miejsce instruktorów powstać zakłady rolnicze, funkcjonują instruktorzy jeszcze w powiatach myślenickim, ropczyckim i lwowskim. W powiecie bocheńskim, mimo zapewnienia subwencji z funduszu krajowego nie ustanowiono jeszcze instruktora z braku porozumienia pomiędzy Wydziałem powiatowym i okręgowym Towarzystwem rolniczem co do osoby i kwalifikacji kandydata. Ze względu na okoliczność, że tak we wschodniej, jak zachodniej części kraju działa na tem samym terytorjum równocześnie i bez ścisłego podziału pracy kilka organizacji rolniczych, przyznaje Wydział krajowy subwencje na utrzymanie instruktora rolnictwa tylko Wydziałom powiatowym i pod warunkiem, że instruktor mianowany przez Wydział powiatowy w ścisłym porozumieniu z miejscowymi organizacjami rolniczymi i za zgodą Wydziału krajowego służyć będzie tymże organizacjom jako organ wykonawczy w spełnianiu ich zadań. Z dotychczasowych doświadczeń wynika, że tego rodzaju organizacja instruktoryj rolnictwa nie spowoduje kolizji: instruktorzy mianowani

przez Wydziały powiatowe przyczyniają się do ożywienia i pogłębienia działalności miejscowych towarzystw rolniczych a wydziały powiatowe jakkolwiek w małej tylko mierze korzystają z bezpośrednich usług ustanowionych instruktorów ponoszą bez zastrzeżeń połączone z tem wydatki a nie brak przykładów wydatniejszych ofiar z funduszków powiatu na lepsze uposażenie instytucji instruktora, że wymienimy uchwałą reprezentacji powiatu w Myślenicach, przeznaczającą 8.000 K na zakupno ośmiomorgowej fermy doświadczalnej z pomocą subwencji krajowej przyznanej w tej samej wysokości.

Jakkolwiek więc życzeniom Towarzystw rolniczych odpowiadałoby raczej bezpośrednio otrzymywanie subwencji na opłacanie fachowych organów Towarzystw filialnych, nie schodzi Wydział krajowy z zajętego stanowiska, podyktowanego położeniem administracji agrarnej w kraju, i spodziewa się, że przy wyrozumiałości interesowanych czynników miejscowych instytucja powiatowych instruktorów rolnictwa oparta na przyjętych zasadach organizacji odpowie swemu zadaniu. W celu podniesienia skuteczności pracy instruktorów uważamy jednak za bardzo pożądane dodanie im pól doświadczalnych wraz ze skromną pracownią rolniczą, uposażoną w pisma rolnicze i środki naukowe, nadewszystko zaś wydanie szczegółowej instrukcji, którą chcemy ułożyć na podstawie zebranego doświadczenia i w porozumieniu z centralnymi komitetami kraj. Tow. rolniczych.

Uchwałą z dnia 14. lutego 1912. zwiększył Wys. Sejm etat nauczycieli w szkołach rolniczych w Bereźnicy, Miłocinie i Suchodole o jedną w każdej z tych szkół posadę nauczyciela fachowego. Wykonanie tej uchwały zapewniającej wymienionym szkołom wraz z liczniejszym personelem nauczycielskim możność intensywniejszego oddziaływania na sprawy gospodarcze w okolicy, napotyka na przeszkody z braku pomieszczenia dla dozwołonych nowych sił nauczycielskich. Jedynie w Suchodole zbudowano odrazu przy założeniu szkoły zapas pomieszczeń. W Miłocinie i Bereźnicy muszą być w myśl uchwały Wys. Sejmu zbudowane mieszkania nowe. Wydział krajowy zaprojektował więc jedno mieszkanie nauczycielskie w szkole rolniczej w Miłocinie w koszcie 26000 K. i połowę tego kredytu t. j. 13.000 K. wstawiono do rubr. X. wydatków preliminarza budżetu kraj. na r. 1913. W szkole rolniczej w Bereźnicy miano w b. r. wykonać budowę mleczarni w połączeniu z łazienką dla uczniów i mieszkaniem dla instruktora. Wskutek potrzeby nowego mieszkania nauczycielskiego zarządziliśmy opracowanie nowego projektu rozszerzającego mieszkanie instruktora tak, by służyć mogło na mieszkanie nauczycielskie. Wynikła nadwyżkę kosztów w sumie 12.000 K. wstawiono do rubr. X. preliminarza budż. kraj. na r. 1913. i po uchwaleniu tego kredytu zarządzimy wykonanie budowy wstrzymanej na razie z powodu zmian w projekcie i kosztorysie. W X. rubr. preliminarza wydatków na r. 1913 wstawił Wydział krajowy ponadto następujące nadzwyczajne kredyty: a) na budowę obszernej szopy w szkole rolniczej w Miłocinie 7.600 K; b) na budowę szopy i uporządkowanie obejścia gospodarskiego w szkole w Bereźnicy 8.400 K; c) drugą ratę na budowę stajni w Horodence 15.500 K. na podstawie wynagrodzenia przyrzeczonego przedsiębiorcy budowy i 8.760 K. na różne adaptacje w starych zabudowaniach tej szkoły; d) na budowę nowej stajni w szkole rolniczej w Jagielnicy pierwsza połowa kosztu 12.000 K. Wydział krajowy uprasza Wysoki Sejm o przyznanie tych kredytów, które posłużyć mają na zaspokojenie skonstatowanych potrzeb i uporządkowanie urządzeń szkolnych odpowiednio do wymogów dydaktyki zwłaszcza w zakresie praktycznej nauki gospodarstwa.

Wydział krajowy powołuje się w końcu na szczegółowe sprawozdanie kierowników szkół rolniczych za ubiegły rok szkolny, przedłożone Wys. Sejmowi w osobnym zbroszurowaniu równocześnie z niniejszym sprawozdaniem, i wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić :

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowych niższych szkołach rolniczych i nauce wędrownej gospodarstwa wiejskiego.

2. Sejm ustanawia następujący etat nauczycieli w kraj. szkole rolniczej w Pilźnie.

Grono nauczycieli tworzą:

a) Kierownik, zarazem nauczyciel fachowy, z płacą 3.600 K. dodatkiem aktywalnym 360 K. obok mieszkania w naturze i prawem do pięciu pięcioleci, z których dwa pierwsze wynoszą po 400 K., trzy następne po 600 K. rocznie;

b) nauczyciel fachowy z płacą 3000 K. dodatkiem aktywalnym 300 K. obok mieszkania w naturze i prawem do pięciu pięcioleci, z których dwa pierwsze wynoszą po 300 K., trzy następne po 400 K. rocznie.

Kierownik i nauczyciel fachowy są urzędnikami krajowymi z prawami i obowiązkami, określonymi ustanową służby krajowej i statutem emerytalnym z dnia 21. stycznia 1889 r.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy :

Adam Gołuchowski w. r.

Sprawozdawca :

Dr. Tadeusz Pilat w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Statut organizacyjny krajowej szkoły rolniczej w Pilźnie.

Cel i zakres działania.

§. 1.

Zakład rolniczy w Pilźnie ma na celu krzewienie wiedzy rolniczej, propagowanie i realizowanie postępu w gospodarstwach włościańskich w powiecie pilźnieńskim.

§. 2.

Zadanie to spełnia zakład przez

- a) badanie stosunków rolniczych w swoim okręgu, aby na tej podstawie podejmować starania w celu polepszenia warunków zawodowej pracy rolników;
- b) udzielanie nauki na zimowych kursach rolniczych dla młodzieży włościańskiej;
- c) urządzenie w zakładzie lub innych miejscowościach, leżących w okręgu zakładu okolicznościowych, krótszych kursów dla włościan z zakresu gospodarstwa wiejskiego i udzielanie rolnikom praktycznych pouczeń, rad i wskazówek, pożytecznych w ich zawodowej pracy;
- d) przeprowadzanie doświadczeń rolniczych we własnym gospodarstwie i w gospodarstwach miejscowych rolników w okręgu zakładu;
- e) wszechstronne, czynne wspomaganie miejscowych stowarzyszeń rolniczych w spełnianiu ich zadań, współdziałanie w organizowaniu spółek rolniczych, popieranie ich rozwoju i działalności.

Zimowa nauka dla młodzieży.

§ 3.

Zimowa nauka rolnictwa dla młodzieży włościańskiej ma na celu zapoznać uczniów z najważniejszymi zasadami wiedzy rolniczej i w ten sposób przygotować ich do racjonalnego prowadzenia włościańskiego gospodarstwa z szczególnym uwzględnieniem stosunków i potrzeb gospodarczych w okolicy zakładu.

Obok ciągłej pieczy o kształcenie umysłu i charakteru uczniów, o moralne ich wychowanie, rozbudzenie przywiązania i zamiłowania do pracy ziemiańskiej, należy dążyć do wytkniętego powyżej celu:

- a) przez udzielanie nauki teoretycznej na podstawie przepisane go planu,
 b) przez zajęcia praktyczne i demonstracje we własnem gospodarstwie za-
 kładu i gospodarstwach włościańskich w okolicy,
 c) przez praktyczne pouczenia sporządzania lub naprawy prostszych narzędzi
 gospodarskich (ciesielstwo, koszykarstwo, rymarstwo).

§ 4.

Zupełny kurs nauki obejmuje dwa następujące po sobie zimowe półrocza
 szkolne, trwające po 5 miesięcy od 1. listopada do 31. marca.

§ 5.

Językiem wykładowym jest język polski.

§ 6.

Ogólne określenie i rozkład nauki:

P R Z E D M I O T	Ilość godzin tygodniowo w półroczu		
	I.	II.	
Nauka religii	1	1	wspólnie rok I. i II.
Opowiadania z dziejów ojczystych	2	2	
Ćwiczenia w korespondencji	2	2	
Rachunki z zastosowaniem do potrzeb rolniczych	2	2	
Geometria i miernictwo	2	2	
Wiadomości z fizyki i chemii	4	—	
Krajoznawstwo	2	1	
Rolnictwo :			
Botanika rolnicza (2 godz. w I. półr.). Uprawa roli i roślin	6	4	
Hodowla :			
Zoologia rolnicza (1. godz. w I. półr.) Chów zwierząt domowych, wetery- naryja, mleczarstwo	6	4	
Ogrodnictwo i sadownictwo jako spe- cyalnie ważna gałąź gospodarstwa	—	2	
Nauka zarządu i rachunkowości go- spodarskiej	—	4	
Wiadomości z ustawodawstwa rolni- czego	—	4	
Stowarzyszenia i Spółki rolnicze	1	—	
Przepisy o zachowaniu zdrowia	1	—	
Ćwiczenia w gospodarstwie szkolnem i wycieczki rolnicze	6	6	
Zajęcia praktyczne w warstacie	2	2	
Gimnastyka i śpiew (podczas rekreacji)	—	—	
Razem tygodniowo	36	36	

Zakres przedmiotów nauki określi szczegółowy plan nauki.

§ 7.

Uczniowie mogą także w porze letniej pozostać w zakładzie celem odbycia praktyki w gospodarstwie zakładowem. Ilość praktykujących będzie zastosowana do rozmiarów gospodarstwa.

Metoda nauczania.

§ 8.

Za punkt wyjścia przy nauce przyjmuje się u uczniów pewną znajomość robót praktycznych i prowadzenia włościńskiego gospodarstwa. Nauka dążyć powinna do uzasadniania tych wiadomości, wyjaśnienia celu i znaczenia prac gospodarskich wskazywać wady wykonania i sposoby poprawy z uwzględnieniem miejscowych warunków i zwyczajów. Pouczania mają być popularne i jasne. Należy unikać definicyi i terminów naukowych, starać się natomiast prawidła teoretyczne odnosić do przykładów z praktyki zaczerpniętych, wyjaśniać uczniom zrozumiale korzyści płynące z zastosowania nauki do praktycznych zagadnień rolniczych. Przy wyborze przedmiotu nauki powinien nauczyciel zawsze mieć na oku, że nie jest jego zadaniem roztoczyć przed uczniami cały obszar wiedzy rolniczej, lecz podać im pewien zapas dokładnych wiadomości, niezbędnych dla korzystnego w danych warunkach prowadzenia gospodarstwa.

Środki naukowe.

§ 9.

Środkami naukowymi są:

a) gospodarstwo zakładowe, służące uczniom i zwiedzającym rolnikom za przykład porządnego urządzenia i racjonalnego prowadzenia gospodarstwa włościńskiego, dbającego o postęp rolniczy i równocześnie o czysty dochód,

b) pola doświadczalne i zbiory do demonstracyj przy wykładzie nauk przyrodniczych i rolniczych,

c) urządzenia pracowni do prostszych badań rolniczych (gleboznawstwo, ocena nasion, spostrzeżenia meteorologiczne i t. p.)

d) warsztat do nauki rzemiosł,

e) biblioteka i pisma rolnicze.

Nauczyciele.

§ 10.

Siły nauczycielskie zakładu składają się z:

a) kierownika,

b) nauczyciela fachowego,

c) w miarę potrzeby nauczycieli pomocniczych do nauki religii, nauk ogólnie kształcących i i.

Kierownik zakładu, który jest zarazem głównym nauczycielem fachowym i przewodnikiem w pracy całego grona nauczycielskiego, powinien posiadać wyższe wykształcenie fachowe, zupełne doświadczenie gospodarskie i dokładną znajomość stosunków i potrzeb gospodarstw włościńskich. Kierownik jest bezpośrednim przełożonym grona nauczycieli i uczniów i odpowiada za zgodne z przepisami prowadzenie zakładu, porządek i karność.

Nauczyciel fachowy wspiera kierownika w pracy nauczycielskiej i służy mu wogóle pomocą w wykonywaniu zadań zakładu i prowadzeniu gospodarstwa. Nauczyciel fachowy powinien posiadać wyższe wykształcenie fachowe a przynajmniej ukończoną średnią szkołę rolniczą uzupełnioną przygotowaniem do zawodu nauczycielskiego i praktyką gospodarską.

§ 11.

Kierownika i nauczyciela fachowego mianuje Wydział krajowy za zgodą c. k. Ministerstwa rolnictwa.

Kierownik i nauczyciel fachowy są urzędnikami krajowymi i mają obowiązki i prawa określone w ustawie służby krajowej i statutem emerytalnym dla urzędników zakładów szkolnych krajowych.

Uczniowie.

§ 12.

Uczniów przyjmuje kierownik zakładu przed rozpoczęciem kursu.

Starający się o przyjęcie winien przedstawić:

- a) świadectwo ukończenia szkoły ludowej,
- b) dowód, że ukończył 16. rok życia,
- c) dowód, że sam lub rodzice posiadają włościańskie gospodarstwo w okolicy zakładu.

Pierwszeństwo do wpisu mają starsi młodzieńcy, dający rękojmię, że pozostaną samoistnymi gospodarzami na własnych gospodarstwach włościańskich.

§ 13.

Uczniowie mieszkają w internacie zakładowym, gdzie otrzymują także pożywienie przy wspólnym stole.

Poszczególnym uczniom może kierownik zakładu zezwolić na mieszkanie w domu rodzicielskim, pod warunkiem pilnego uczęszczania na naukę i brania udziału we wszystkich ćwiczeniach na równi z innymi uczniami.

Nauka jest bezpłatna.

Za utrzymanie w internacie (mieszkanie, wikt, pościel) wnoszą uczniowie opłatę w wysokości ustanowionej przez Wydział krajowy. Uczniów ubogich może Wydział krajowy zwolnić od opłaty w całości lub części.

§ 14.

Każdy uczeń przyjęty do zakładu poddaje się bezwarunkowo wszelkim wydanym przepisom szkolnym i regulaminowi.

Zaniedbywanie się w nauce lub nieodpowiednie zachowanie pociąga za sobą napomnienie a nawet wykluczenie z zakładu.

§ 15.

Z końcem drugiego półrocza składają uczniowie egzamin celem stwierdzenia wyników nauki i otrzymują świadectwa z oceną postępów w nauce, zachowania się i pilności.

Praktyczna działalność zakładu.

§ 16.

Zadaniem powiatowego zakładu rolniczego jest nie tylko nauczać, lecz razem z ludnością rolniczą działać praktycznie, służyć za fachowego doradcę i przewodnika ogółowi gospodarstw włościańskich w okolicy.

Obowiązkiem nauczycieli jest zbadać najdokładniej stosunki gospodarskie okolicy, poznać warunki uprawy i zbytu, zbliżyć ludność rolniczą do zakładu i pouczającym przykładem wpływać na podniesienie gospodarstw. Nauczyciele obowiązani są służyć bezinteresownie fachową praktyczną poradą nietylko zgłaszającym się do zakładu, lecz jawić się wszędzie tam gdzie widzą niezaradność i materialny skutkiem tego upadek lub gdzie jakieś elementarne klęski, jak pojawienie się szkodników, choroby inwentarza, grad, powódź, i t. p. niepowodzenia wywołały trudniejsze położenie rolników.

§ 17.

Do demonstracji i oparcia pouczeń na praktycznych przykładach służy gospodarstwo zakładowe prowadzone wzorowo t. j. jak najlepiej lecz w rozmiarach i z pomocą takich środków, jakimi włościanin rzeczywiście może rozporządzać.

Jednym z najważniejszych środków propagandy postępu rolniczego są doświadczenia polowe, które w porozumieniu z centralnymi stacyami doświadczalnymi w kraju i na podstawie własnych badań wstępnych powinien zakład organizować jak najliczniej w gospodarstwach włościańskich celem stwierdzenia przykładem korzyści, płynących z racjonalnej uprawy, nawożenia, użycia uszlachetnionych lub nieuprawianych dotąd w okolicy odnian, uodpornienia przeciw szkodnikom i t. p.

§ 18.

Działalność praktyczną rozwija zakład w ścisłej styczności z miejscowymi stowarzyszeniami rolniczymi, powołaniem do dzwigniania kultury rolniczej i popierania interesów ludności rolniczej. Wogóle obowiązany jest zakład brać najżywszy udział w pracach stowarzyszeń rolniczych, tworzyć pośrednie ogniwo w stosunku stowarzyszeń z ogółem ludności rolniczej.

Szukając w rozwoju i wzmocnieniu stowarzyszeń rozszerzenia i wzrostu własnego pola działania obowiązany jest zakład z drugiej strony służyć stowarzyszeniom rolniczym inicjatywą ze znajomości miejscowych stosunków wynikającą i czynną, wszechstronną pomocą w przeprowadzeniu zadań tych stowarzyszeń.

Zarząd i nadzór.

§ 19.

Zakład rolniczy w Pilźnie jest zakładem krajowym. Zwierzchnią władzą zakładu jest Wydział krajowy Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkim Księstwem Krakowskim. Do jego zakresu działania należy w szczególności wydawanie przepisów odnoszących się do organizacyi zakładu i zarządu, mianowanie nauczycieli, dysponowanie funduszami zakładu w granicach budżetu uchwalonego przez Sejm.

W sprawach zmiany niniejszego statutu, mianowania stałych nauczycieli, użycia subwencji państwowej porozumiewa się Wydział krajowy z c. k. Ministerstwem rolnictwa, które ma prawo nadzorować zakład przez swe organa i żądać sprawozdań.

Kuratorya.

§ 20.

Miejscowy nadzór nad zakładem sprawuje kuratorya złożona z trzech członków a mianowicie:

- a) delegata Wydziału krajowego, mianowanego na okres sześcioletni;
- b) delegata Wydziału powiatowego w Pilźnie, mianowanego na okres urzędowania Wydziału powiatowego;
- c) delegata c. k. Rządu.

Przewodniczącym kuratoryi jest delegat Wydziału krajowego.

Jeżeli przedmiot obrad tego wymaga może przewodniczący wezwać do udziału w obradach kierownika zakładu z głosem doradczym.

Zadaniem kuratoryi jest w szczególności:

a) czuwać nad prawidłowym rozwojem zakładu, zwracać uwagę na dostrzeżone niedostatki i celem ich usunięcia przedstawiać Wydziałowi krajowemu swe zapatrywania i wnioski;

b) badać i przedstawiać Wydziałowi krajowemu przygotowane przez kierownika preliminarze i roczne sprawozdania z działalności zakładu;

c) przedstawiać na żądanie Wydziału krajowego opinie w sprawach zakładu.

Członkom kuratoryi wolno bywać każdego czasu w zakładzie i przekonywać się osobiście o jego funkcjonowaniu. Uwagi w tym względzie mogą być jednak czynione tylko pisemnie na ręce Wydziału krajowego za uchwałą kuratoryi.

§ 21.

Osobne regulamina i instrukcje określą obowiązki nauczycieli i porządek wewnętrzny zakładu.

100

100

SPRAWOZDANIA

krajowych szkół rolniczych w Bereźnicy, Horodence,
Jagielnicy, Kobiernicach, Miłocinie i Suchodole

ZA ROK 1910/11

wraz ze sprawozdaniami zimowych szkół rolniczych w Pilźnie
(Dulczówka) i Nowym Sączu (Chełmiec) i sprawozdaniem powia-
towego instruktora rolnictwa w Gródku Jagiell. za rok 1911/12

L W Ó W.

NAKŁADEM WYDZIAŁU KRAJOWEGO. — Z DRUKARNI ZAKŁADU NAR. IM. OSSOLIŃSKICH.
1912.

Treść:

	Str.
1. Sprawozdanie szkoły rolniczej w Bereźnicy za rok 1910/11	1
2. Sprawozdanie szkoły rolniczej w Horodence za rok 1910/11	9
3. Sprawozdanie szkoły rolniczej w Jagielnicy za rok 1910/11	17
4. Sprawozdanie szkoły rolniczej w Kobiernicach za rok 1910/11	35
5. Sprawozdanie szkoły rolniczej w Miłocinie za rok 1910/11	39
6. Sprawozdanie szkoły rolniczej w Suchodole za rok 1910/11	45
7. Sprawozdanie zimowej szkoły rolniczej w Pilźnie (Dulczówka) za r. 1911/12	59
8. Sprawozdanie zimowej szkoły rolniczej w N. Sączu (Chełmiec) za r. 1911/12	63
9. Sprawozdanie powiatowego instruktora rolnictwa w Gródku Jagiellońskim za rok 1911/12	65

Sprawozdanie

Dyrekcji krajowej niższej szkoły rolniczej w Bereźnicy
za rok 1910|11.

Ogólne wiadomości o szkole.

Krajowa niższa szkoła rolnicza w Bereźnicy, założona w r. 1896, ma na celu praktyczne i teoretyczne kształcenie młodzieży na gospodarzy wiejskich.

Stan grona nauczycieli.

1. Stanisław Dzierzbicki, kierownik Zakładu i nauczyciel fachowy, uczył chemii, rolnictwa, zarządu, miernictwa, ogrodnictwa, jakoteż prowadził gospodarstwo szkolne, internat i kancelaryę szkolną.
2. Edward Kuschée, nauczyciel fachowy, uczył fizyki, botaniki, zoologii, hodowli, rachunkowości, mleczarstwa i historii ojczystej.
3. Ludwik Zub, nauczyciel, uczył nauk ogólnie kształcących, pszczelnictwa, jakoteż prowadził pasiekę szkolną.
4. Ks. Józef Machowski, proboszcz obrz. łac. udzielał religii rzymsko katol. i odprawiał w niedzielę mszę w kaplicy zakładowej.
5. Ks. Jan Bordun, proboszcz miejscowy obrz. gr. kat. udzielał religii tego obrządku.
6. Władysław Staw, instruktor, dozorował uczniów przy zajęciach praktycznych. Oprócz tego był pomocnym w prowadzeniu mleczarni szkolnej Stefan Steciów, praktykant gospodarczy, ukończony uczeń naszej szkoły.

Nauki w szkole udzielane.

Nauka zmierza do tego, by dać uczniom możliwie dokładne wiadomości z zakresu gospodarstwa wiejskiego, oparte na trwałych praktycznych podstawach. Dyrekcyja stara się usilnie o to, by wyrobić z uczniów pożyteczne siły pomocnicze w większych gospodarstwach, wykonujące pracę im powierzoną nie bezmyślnie i szablonowo, lecz ze zdawaniem sobie jasno sprawy dlaczego właściwie tak się

robić powinno, a nie inaczej. Chodzi o to, by uczeń był jednostką myślącą, związaną silnie z gospodarstwem rolnem, współdziałał życzliwie i chętnie z właścicielem w jego usiłowaniach ku podniesieniu gospodarstwa rolnego, ku pracy na ojczystym zagonie. Do tego celu służą na kursach niższych nauki pomocnicze jak fizyka, chemia, botanika, które dają podstawę do nauk ściśle rolniczych i wyjaśniają wiele zjawisk w przyrodzie.

Większy kompleks pól, bo około 90 morgów, daje pojęcie jasne o zajęciach na przeciętnym folwarku wiejskim, a obecność wzorowych maszyn rolniczych przyzwyczajają ucznia do używania tychże i obchodzenia się ze wszystkimi najnowszymi wynalazkami na tem polu. Wieloletnie doświadczenie wskazuje, że wszyscy nasi wychowankowie z nielicznymi wyjątkami pracują na roli, że bardzo wielu wyrabia się z nich na dzielnych pomocników gospodarczych, a więc, że nasza praca w szkole nad młodzieżą nie idzie na marne — i choć w niewielkiej części zwiększa zastęp tęgich pracowników gospodarczych w kraju.

Frekwencya uczniów.

Stan uczniów jest obliczony ogółem na 45-ciu i tyle ich zwykle bywa przyjmowanych do Zakładu. W ciągu roku kilku odchodzi lub z różnych przyczyn zostaje wydalonych, tak że z końcem roku szkolnego bywa około 40 uczniów. W roku ubiegłym ukończyło szkołę — czyli trzyletni kurs nauki 15, a mianowicie:

1. Chudeusz Wacław	z postępem	bardzo dobrym
2. Derzko Teodor	„	bardzo dobrym
3. Dutkiewicz Eugeniusz	„	dostatecznym
4. Gontaszewski Franciszek	„	dostatecznym
5. Vocht Jakób	„	dobrym
6. Kalita Ludwik	„	dostatecznym
7. Kossarek Jan	„	bardzo dobrym
8. Reder Kazimierz	„	dobrym
9. Sabat Antoni	„	dobrym
10. Stefan Władysław	„	bardzo dobrym
11. Wyspiański Antoni	„	dobrym
12. Böhm Ignacy	„	dobrym
13. Małaczyński Stefan	„	dostatecznym
14. Niezabitowski Witold	„	dostatecznym
15. Hadiak Aleksander	„	dostatecznym.

Z tych 2 uczniów wstąpiło do seminaryum nauczycielskiego, 1 do wojska, reszta pracuje jako pomocnicy gospodarczy.

Budynki szkolne.

W r. 1912 wykończono stebnik dla pszczół i założono nową gnojarnię betonową obok zbudowanej w zeszłym roku stajni. Gnojarnia jest o powierzchni 18 m. kwadr. z wniesionymi bokami betonowymi, urządzona według najnowszych metod. Również kopie się nowa studnia do mleczarni i zakładu szkolnego. Studnia ta zarazem będzie połączona z kieratem do prowadzenia wody wodociągami do zakładu. Wówczas może nareszcie usuniętym zostanie brak wody w zakładzie szkolnym i ustanie troska o dostarczanie jej z rzeki, jak to dotychczas miało miejsce, gdy jedyna studnia na folwarku często się psuła wobec znacznej głębokości, sięgającej 24 metrów. Brak nam jeszcze domu mieszkalnego dla drugiego nauczyciela fachowego, co ma być usunięte w niedalekiej przyszłości.

Gospodarstwo szkolne.

Gospodarstwo staramy się zawsze stosować do potrzeb naukowych Zakładu, by dać możebnie wszechstronny obraz produkcji rolniczej i hodowlanej. W równej mierze Dyrekcyja ma na oku i wpływ szkoły na okoliczne gospodarstwa, wprowadzając uprawę roślin lepszych, wydatniejszych co do plonu i odstępując nasienie gospodarzom w sąsiedztwie. Tak postępując od szeregu lat, widzimy obecnie u włościan znacznie poprawioną uprawę zbóż i okopowych, a uprawa brukwi i buraków pastewnych stała się powszechną, gdy włościanie ze sprzedaży mleka do mleczarni szkolnej dobre zyski ciągną. Dyrekcyja wynajęła w tym roku 12 morgów pastwiska, które częściowo już zmeliorowała przy pomocy Galic. Towarzystwa Gospodarskiego, a w przyszłym roku melioracyę tę skończy. Chce bowiem założyć na tej przestrzeni wzorowe pastwisko dla krów, pozostających w ciągu lata na paszy, jak to w wielu miejscach w kraju naszym zostało z dodatnimi rezultatami zaprowadzone. Dyrekcyja stara się zawsze usilnie o podniesienie gospodarstw włościańskich okolicznych radą i pomocą. Posiadając wzorowe narzędzia gospodarcze, wypożycza je w sąsiedztwo i chętnie widzi znowu włościan udających się po nie. Także przy użyczeniu nasion Dyrekcyja zwykle wymienia u gospodarzy ich liche na swoje dobre ziarno, wychodząc z tego założenia, że tą drogą najłatwiej wpływać może na uprawę szlachetnych odmian zbóż i okopowych. W gospodarstwie naszym kładziemy zawsze największy nacisk na hodowlę bydła simenthalskiego, w naszej okolicy przez Towarzystwo gospodarskie poleconego. Uczniowie sami obliczają normy indywidualnego żywienia według Kelnera i Marszałkowicza, sami pilnują wydawania karmy i obchodzenia się z inwentarzem. Część przychowku sprzedajemy okolicznym włościanom, część zaś wychowujemy sami.

W uznaniu zasług szkoły Dyrekcyja w tym roku otrzymała znów medal srebrny Towarzystwa za racjonalną i umiejętną pracę przy chowie inwentarza i za pokaz buhajków, które zakupiło Towarzystwo na swoje stacye. Że hodowla szkolna idzie w kierunku podniesienia mleczności, widzimy z raportów naszych, gdy w tym roku wysłaliśmy samego masła obcym 1342 kg. za cenę 3651 K.

Co do działalności szerszej w powiecie, to ta zależy głównie od dodania szkole trzeciej siły fachowej, jak to zaznaczył Wydział krajowy w odpowiedzi na podanie Stryjskiego oddziału Tow. Gosp. o objęcie instruktoratu uprawy roślin przez szkołę naszą. Ponieważ dotychczas trzeciej siły fachowej nie posiadamy, prezes naszego oddziału, stosując się do decyzji Wydziału krajowego, nie może z nami wejść w żadne bliższe stosunki pod tym względem. Że takie objęcie instruktoratu rolniczego w powiecie byłoby bardzo wskazaniem, Dyrekcyja nie potrzebuje tego udowodniać, wówczas możnaby było urządzić w okolicy pouczenia zbiorowe, wykłady i demonstracye, wskazywać braki w uprawie roślin i sposoby poprawy tychże — i urządzić poletka doświadczalne.

Obecnie działalność nasza jest więcej przygodna, zależy od dobrej chęci włościan przy zwracaniu się do Zakładu i od prywatnych usilności naszych — nie dzieje się urzędowo pod znakiem naszego Towarzystwa Gospodarskiego, które ze swej strony jest bardzo czynne, lecz jak dotychczas działa na własną rękę.

Kronika szkoły.

W ubiegłym roku szkolnym zwiedził szkołę parokrotnie JWPan Opiekun szkoły, Julian Baron Brunicki, i inspektor szkół rolniczych, p. Konstanty Jasiński.

Wykaz stanu majątkowego gospodarstwa szkoły rolniczej w Bereźnicy
za rok 1910—1911.

PORÓWNANIE INWENTARZY GOSPODARCZYCH.

I. Inwentarz żywy.

a) Konie.

Dnia 1/7 1910.		Dnia 1/7 1911.	
1. Wałach skarogniady admin.		1. Wałach kasztan admin.	1. 6 400 K
l. 12	220 K	2. " " " l. 5	800 "
2. Wałach skarogniady admin.		3. " siwy l. 14	100 "
l. 12	220 "	4. " kasztan l. 14	100 "
3. Wałach brudny kasztan l. 15	60 "	5. " skarogniady l. 12	200 "
4. " skarogniady l. 15	140 "	6. " " " l. 11	200 "
5. " siwy l. 13	120 "	7. Klacz gniada l. 4	340 "
6. " kasztan l. 13	120 "		
7. Klacz gniada l. 3	340 "		
	<u>Razem . 1220 K</u>		<u>Razem . 1640 K</u>

b) Krowy.

13 krów według ceny inwent.	4413-00 K	15 krów według ceny inwent.	4956-00 K
8 jałówek " " "	2961-50 "	3 jałowki " " "	1117-00 "
3 cielęta " " "	240-00 "	6 cieląt " " "	600-00 "
	<u>Razem . 7614-50 K</u>		<u>Razem . 6673-00 K</u>

c) Woły.

2 woły według ceny inwent.	786-00 K	2 woły według ceny inwent.	877-50 K
----------------------------	----------	----------------------------	----------

d) Świnie.

6 loch, 1 knur, 4 warchlaki według ceny inwentarza	861-50 K	8 loch, 1 knur, 1 wieprz, 23 prosiąt według ceny in.	1056-50 K
---	----------	---	-----------

e) Owce.

18 sztuk starych po 20 K	360 K	22 sztuk starych po 20 K	440 K
5 " młodych " 8 "	40 "	4 " młodych " 8 "	32 "
	<u>Razem . 400 K</u>		<u>Razem . 472 K</u>

f) Drób.

12 kur po 2 K	24 K	14 kur po 2 K	28 K
		4 indyki po 5 K	20 "
		2 pawie po 5 K	10 "
			<u>Razem . 58 K</u>

II. Inwentarz martwy.

Stan inwentarza martwego	5292 K	Stan inwentarza martwego	5872 K
------------------------------------	--------	------------------------------------	--------

III. Zapasy w materiałach rolnych.

1. Pszenicy 0·39 po 24 K	9·36 K	1. Pszenicy 36·43 po 20 K	728 60 K
2. Owsa 0·58 po 14 K	8·12 „	2. Końskiego zębu 30 po 20 K	6 00 „
3. Wyki 0·30 po 14 K	4 20 „	3. Owsa 9 30 po 14 K	130 20 „
4. Seradeli 1·20 po 30 K	36·00 „	4. Wyki 0·75 po 14 K	10 50 „
5. Bobiku po 15 K	6 00 „	5. Ziemiaków 40·29 po 1 K	40 29 „
6. Ziemiaków 30·8 po 2 K	61·70 „	6. Siana 40·07 po 7 K	630 49 „
7. Siana 85·75 po 6 K	514 50 „		
	<hr/>		
Razem	639 88 K	Razem	1546 08 K

Zestawienie obrotu produktów rolnych za rok 1910—1911.

Gatunek płodu	Zebrano w r. 1910			Stan 1. 7 1910	Doku- piono	Było razem	Rozchód			Stan 1. 7 1911
	ziarno	słoma	kłęby				sprzed.	zużyto	na siew	
	k i l o g r a m y									
pszenica celna	4007	—	—	39	350	4396	171	20	562	3643
pszenica poślad	590	—	—	—	—	—	590	—	—	—
żyto celne	14790	—	—	—	—	14790	12210	—	2580	—
żyto poślad	3400	—	—	—	—	—	—	340	—	—
owies	10857	—	—	58	7295	18252	110	14272	2940	930
groch	—	—	—	—	116	—	—	96	20	—
bobik	—	—	—	40	950	990	—	990	—	—
łubin	—	—	—	—	400	400	—	—	400	—
koński ząb	—	—	—	—	220	220	—	—	190	30
siano i konicz	—	31950	—	8575	13500	54025	—	4518	—	9007
słoma	—	66866	—	—	5200	72085	—	72085	—	—
ziemiaki	—	—	54866	3085	5000	62951	11250	36772	10900	4029
buraki	—	—	22000	—	—	22000	—	22000	—	—
brukiew	—	—	21330	—	—	21330	—	21330	—	—
marchew	—	—	5000	—	—	5000	—	5000	—	—
otręby	—	—	—	—	16983	16983	—	16983	—	—
sól	—	—	—	—	200	200	—	200	—	—
melasa	—	—	—	—	5400	5400	—	5400	—	—

Obroty bierne w roku 1910—1911.

1). Porachunek produkcji zwierzęcej.

a) Konie robocze.

DOCHODY:		ROZCHODY:	
We własnym gospodarstwie dni robotnych	480	1. za szczotki, zgrzebła	45·92 K
Produkcya nawozu 450 ctm.		2. „ robotę kowalską	151·86 „
		3. „ „ rymarską	39·10 „
		4. kupno pary koni roboczych	700·00 „
		5. za 57·25 ctm. owsa po 17 K	973·25 „
		6. za 5·80 ctm. bobiku po 15·5 K	89·90 „
		7. melasy 13 ctm. po 10 K	130·00 „
		8. soli 40 kg. po 9 h.	3·60 „
		Z własnego gospodarstwa:	
		siana	89·43 ctm.
		słomy	64·20 „
		marchwi	28·60 „
		<hr/>	
		Razem	2133·63 K

b) *Konie administracyjne.*

1. owsa . . .	39 ⁷⁴ ctm.	} w cenie łącznej 545 K.
2. siana . . .	55 ³⁰ "	
3. słomy . . .	32 ⁰⁰ "	
4. marchwi . . .	22 ⁰⁰ "	
5. soli . . .	20 kg.	
6. melasy . . .	5 ctm.	

c) *Bydło rogate.*

GOTÓWKĄ :

GOTÓWKĄ :

1. za sprzedane 3 krowy . . .	787 ⁰⁰ K
2. " " 6 cieląt . . .	449 ⁰⁰ "
3. " " skórę cielęcą . . .	2 ⁰⁰ "
4. " " 2 buhaje dla Towarzystwa gosp. . .	1300 ⁰⁰ "
5. " 33 skoki buhaja . . .	66 ⁰⁰ "

Porachunkiem:

1. za 10837 ⁷⁵ kg. mleka po 12 gr. . .	1301 ²⁴ K
2. " 14614 ⁷⁵ " " " 14 " . . .	2046 ⁰⁶ "
Razem . . .	5951 ³⁵ K

We własnym gospodarstwie:

grochu . . .	0 ⁹⁶ ctm.
owsa . . .	18 ³⁰ "
siana . . .	91 ⁴⁵ "
słomy . . .	379 ⁴⁰ "
buraków . . .	214 ⁰⁰ "
brukwi . . .	188 ⁰⁰ "

1. płaca pastucha Soroki . . .	91 ⁰⁰ K
2. za opas krów w folwarku Podh. . .	38 ⁸⁸ "
3. " łańcuchy, szczotki, zgrzebła . . .	130 ⁰⁵ "
4. stemple na kwit Towarz. . .	5 ⁰⁰ "
5. za 15 ⁷ ctm. owsa . . .	270 ⁸⁷ "
6. " 4 ¹⁰ " bobiku . . .	57 ¹⁰ "
7. " 135 " siana . . .	911 ⁶⁵ "
8. " 39 " melasy . . .	390 ⁰⁰ "
9. " 52 " słomy . . .	264 ⁰⁰ "
10. " 130 ³⁰ " otrąb po 10 . . .	1303 ⁰⁰ "
11. " 120 kg. soli po 9 gr. . .	10 ⁸⁰ "
12. " wynajęcie pastwiska . . .	300 ⁰⁰ "

Porachunkiem:

1. za pracę uczniów . . .	200 ⁰⁰ "
2. " mleko chude mleczar. . .	120 ⁰⁰ "
Razem . . .	4092 ³⁵ K

Woły.

We własnym gospodarstwie:

wyprodukowano 300 ctm. nawozu	
sprzedano parę wołów za . . .	1080 ⁰⁰ K
Razem . . .	1080 ⁰⁰ K

GOTÓWKĄ :

1. kupiono parę wołów za . . .	790 ⁰⁰ K
2. narzędzia, szczotki, uprzęż . . .	55 ⁰⁰ "
3. otrąb 13 ⁶⁴ ctm. po 10 K . . .	136 ⁴⁰ "
4. soli 10 kg. po 9 gr. . .	0 ⁹⁰ "
5. melasy 4 ctm. po 10 gr. . .	40 ⁰⁰ "

Porachunkiem:

Praca uczniów

Na własnym gospodarstwie:

1. owsa . . .	5 ⁵⁶ ctm.
2. siana . . .	59 ⁰⁰ "
3. słomy . . .	46 ²⁴ "
4. brukwi . . .	4 ⁵⁰ "

Razem . 1052³⁰ K

Produkcya roślinna.

1. Za sprzedanie 285 ctm. ziem.	111.78 K	1. Towarz. Gospodarcze za nasiona i nawozy . . .	1561.25 K
2. " " 12210 „ żyta .	1989.40 „	2. Za 4 ctm. wapna . . .	24.00 „
3. " " prod. folwarcz.	6.12 „	3. Za truciznę na myszy pol.	65.22 „
4. " " owsa 1:10 . . .	21.20 „	4. Plevienie okopowych . . .	38.10 „
5. " " kapustę obcym . . .	50.90 „	5. Kosarzom . . .	8.40 „
6. " " rozsądę brukwi . . .	7.20 „	6. Praca końmi w gospod. . .	750.00 „
7. " " nasienie burak. . .	88.92 „	7. Za robotę stelmacharską . . .	201.95 „
8. " " pnia od drzewa . . .	5.00 „	8. Za kupioną sieczkarnię i reparację maszyn . . .	435.44 „
9. " " pszenicy 1:71 . . .	37.40 „	9. Osuszanie pola rowami . . .	55.60 „
Porachunkiem:		10. Praca uczniów w gosp. . .	710.00 „
Za sprzed. kuchni 5 beczek kap.	150.00 „	11. Czynsz dzierżawny pola po odtrąceniu pastwiska dla krów . . .	616.00 „
" " " włoszczyznę . . .	100.00 „		
" " " 84 ctm. ziemn. . .	336.00 „		
" " karmę dla koni admin. . .	545.00 „		
Razem . . .	3448.92 K	Razem . . .	4465.96 K

Zestawienie.

	DOCHODY		ROZCHODY	
	Koron	gr.	Koron	gr.
I. Stan inwentarza żywego:				
a) konie robocze	1640	—	1220	—
b) krowy	6673	—	7614	50
c) świnie	1056	50	861	50
d) owce	472	—	400	—
e) woły	877	50	786	—
f) kury	58	—	24	—
II. Stan inwentarza martwego	5872	—	5292	—
III. Zapasy płodów rolnych	1546	08	639	88
IV. Rachunek produkcji zwierzęcej:				
a) konie robocze	—	—	2133	63
b) krowy	5951	35	4092	35
c) woły	1080	—	1052	30
d) owce	32	—	50	90
e) świnie	1728	—	451	66
f) kury	119	—	—	—
g) mleczarnia	6508	98	6359	71
V. Rachunek produkcji roślinnej	3448	92	4465	96
Razem	37063	33	35444	39
W porównaniu z rozchodami	35444	39	—	—
Czysty zysk wynosi	1618	94	—	—

Bereźnica 1. sierpnia 1912 r.

Stanisław Dzierżycki
kierownik szkoły.

Sprawozdanie

Dyrekcji kraj. niższej szkoły rolniczej w Horodence
za rok szkolny 1910|11.

Ogólne wiadomości o szkole.

Krajowa szkoła rolnicza w Horodence, założona przed 26 laty t. j. w r. 1885, ma na celu wychowanie i kształcenie przede wszystkim pomocników t. j. niższych organów wykonawczych dla gospodarstw większych. Cel ten osiąga szkoła przez odpowiednie przystosowanie nauczania i napływ materiału, który po ukończeniu szkoły idzie w służbę dworską. Było również kilka przykładów, że kończyli szkołę synowie ziemian, którzy dziś pracują na własnym zagonie.

Skład grona nauczycieli.

Józef Froń, kierownik zakładu i nauczyciel fachowy, uczył nauk przyrodniczych, rolnictwa, sadownictwa, prowadził kancelaryę szkolną, gospodarstwo zakładowe i internat.

Wincenty Krassowski, nauczyciel fachowy, uczył zarządu, rachunkowości, hodowli, mleczarstwa, ustaw rolnych i miernictwa.

Józef Zageczek uczył przedmiotów ogólnie kształcących t. j. języka polskiego, rachunków, geografii, historii, rysunków i kaligrafii.

Władysław Rudnicki, c. k. weterynarz powiatowy, uczył weterynaryi.

Ks. Edward Bładowski, miejscowy proboszcz obrz. łac., uczył religii.

Ks. Teodor Wynnyczuk, miejscowy wikary obrz. gr. kat., uczył religii.

Bolesław Jarosiński i Eliaszy Motyczak, praktykanci, dozorowali uczniów przy zajęciach praktycznych.

Z końcem roku szkolnego objął praktykant Motyczak miejsce asystenta kontroli mleczności przy Tow. rolniczem krakowskiem.

Nauki udzielane w szkole.

Nauka teoretyczna w szkole udzielana, da się podzielić na 2 części: ogólnie kształcącą i fachową. Nauki elementarne, najwięcej rozszerzające poziom umysłowy

uczniów, przeważają na pierwszym roku, oraz zabierają sporo czasu na wyższych kursach. Fachowe nauki w części ogólnej bywają udzielane na drugim roku a szczególnie na trzecim, gdzie obok tego uczy się przedmiotów zaokrąglających wiadomości fachowe jak ustaw rolnych, miernictwa, mleczarstwa i sadownictwa.

Biorąc pod uwagę słabe przygotowanie kandydatów, trzeba przyznać, że chłopcy rozwijają się należycie i z czasem stają się użytecznymi organami w gospodarstwach większej własności, czego są liczne dowody.

Nauka praktyczna oparta jest o gospodarstwo szkolne, ogród i gospodarstwo J. W. Pana Jakuba br. Romaszkana. W gospodarstwie dworskim znajdują uczniowie wszystko, czego inne szkoły są zmuszone szukać wycieczkami daleko za swą siedzibą. Zajęcia praktyczne przeważają w lecie i są tak zorganizowane, by każdy uczeń przeszedł wszystkie czynności ręczne, pociągowe i maszynowe w budynkach, na podwórzu i w polu, przyczem uczniom starszym powierza się prace więcej odpowiedzialne i dozór nad młodszymi, by się zaprawiali do przewidywania i tym sposobem nabrali obrotności gospodarskiej. Wielkie trudności w prowadzeniu nauki praktycznej sprawia oddalenie pól od szkoły. Ostatniemu brakowi ma zaradzić zamierzone dokupno kilku parcel blisko szkoły położonych.

Frekwencja uczniów.

Na kurs pierwszy przydzielił Wydział kraj. 25 kandydatów, z których zgłosiło się do egzaminu wstępnego tylko 18. Z tej liczby nie przyjęto 3, dwóch odpadło w ciągu paru dni, jednego powołano do służby wojskowej, tak, że pierwszy kurs ukończyło tylko 12 uczniów. Na drugim kursie było z początkiem roku 19 uczniów, jednak dla braku postępów trzeba było jednego wydalić i do końca roku pozostało 18. Na trzeci rok nauki przeszło z drugiego kursu 17 uczniów, ponadto został przydzielony jeszcze jeden, który rok pauzował. W ciągu roku zachorował uczeń Drohomirecki i został zwolniony na cały rok, zatem ukończyło szkołę 17 następujących uczniów :

Imię i nazwisko ucznia	postęp	pochodzi z powiatu	został umieszczony w majątku
1. Bugrak Paweł	dostatecz.	Tłumackiego	Piotrowie
2. Dulski Alojzy	b. dobrym	Husiatyńskiego	Łaskowcach
3. Jordan Tadeusz	dobrym	Kołomyjskiego	Łuce wielkiej
4. Kosiński Antoni	dobrym	Horodeńskiego	Seminaryum naucz.
5. Kowalów Stanisław	dobrym	„	—
6. Krasucki Kazimierz	dobrym	Brzeżańskiego	Byczkowie
7. Maliszczak Joachim	dostatecz.	Buczackiego	w wojsku obecnie
8. Myłtyczuk Jakób	dobrym	Kołomyjskiego	Olejowej król.
9. Mysak Józef	dostatecz.	Horodeńskiego	w wojsku obecnie
10. Regusz Piotr	dostatecz.	„	Seminaryum naucz.
11. Sakowski Jan	dostatecz.	Husiatyńskiego	Chomiakówce

Według zawodu ojca uczniowie składali się:

z synów włościan	18
„ oficyalistów prywatnych	20
„ rodziców innych zawodów	9
	<hr/>
razem	47

Według wieku było:

uczniów mających 24 lat	2
„ „ 22 „	1
„ „ 21 „	5
„ „ 20 „	7
„ „ 19 „	9
„ „ 18 „	10
„ „ 17 „	8
„ „ 16 „	4
„ „ 15 „	1
	<hr/>
razem	47

Środki naukowe.

1. Gospodarstwo. Od dwóch lat uczniowie mają sposobność wykonywania wszelkich prac gospodarskich i nabywania wprawy na dzierżawionym kawałku ziemi o obszarze 20 morgów. Jest to gospodarstwo początkujące, prócz szopy nie posiadające odpowiednich budynków gospodarskich. Co w tym kierunku szkole brakuje na własnym obejściu, mogą uczniowie obserwować w gospodarstwie dworskiem, obok sąsiadującym.

2. Ogród szkolny w obszarze około 4 morgów mieści młody sad doświadczalny w ilości 200 drzew wysokopiennych i 100 karłowatych jabłoni, grusz, wiśni, czereśni i śliw. Pod drzewami uprawia się tytoń i rośliny okopowe oraz warzywa na potrzeby kuchenne. Ponadto mamy chmielarnię z 300 krzaków różnych odmian złożoną, szkółkę drzew owocowych, a 1000 m² przeznaczone jest pod półka okazowe roślin (gatunków i odmian) w gospodarstwie nie uprawianych.

3. Mleczarnia służy do przeróbki mleka pozostałego od potrzeb kuchennych i jest zaopatrzona w wirówkę Melotte i inne niezbędne naczynia i przyrządy.

4. Zbiory muzealne, co roku wzbogacane, powiększyły się w roku sprawozdawczym o 12 tablic ściennych Dr. H. Ross-Morina do nauki botaniki, model maszyny parowej o kotle stojącym, model dynamo-maszyny, model telegrafu Morsego z przyrządem zegarowym, model telegrafu Marconiego o 1/2 klm. sile fal elektrycznych, okaz żmii wypchanej, tasiemca w spirytusie i inne pomniejsze okazy.

5. Biblioteka uzupełnia się co roku wartościami dziełami naukowymi, dokupionymi lub łaskawie udzielanymi przez Wys. Ministerstwo rolnictwa i Wydział kraj. Liczy ona z górną 1000 dzieł treści naukowej i beletrystycznej, służących nauczycielom i uczniom. Czytelnia szkolna mieściła Gazetę rolniczą, Tygodnik rolniczy, Rolnina, Poradnika gospodarskiego, Molkereizeitung, Ill. Tier und Gartenwelt, Powściągliwość i pracę, Głos rolniczy, Ogrodnictwo, Poradnik ogrodniczy, Statistische Mitteilungen, Bartnika, Przewodnika Kółek rolniczych i Ernährung der Pflanze.

6. Warsztat kołodziejski zatrudnia zdolniejszych w tym kierunku uczniów w czasie niepogody i w zimie. Służy on do uzupełniania mniej skomplikowanych części składowych i narzędzi uszkodzonych.

Stacya meteorologiczna.

Przy szkole jest umieszczona stacya meteorologiczna III. rzędu, notująca codziennie ilość opadów, ich wysokość w zimie, ciepłotę, kierunek i siłę wiatrów.

Sprawozdania z poczynionych spostrzeżeń bywają posyłane co miesiąc, a w zimie co tydzień do kraj. Biura hydrograficznego we Lwowie. Z zestawienia całorocznego okazuje się, że pora letnia była więcej wilgotna niż zwykle, bo lipiec i sierpień wykazały niepamiętne opady, które wielce utrudniły zbiór i tak lichych plonów, dotkniętych klęską muchy heskiej. Ogólna jednak ilość opadów rocznych nie przekroczyła nadmiernie średnich dawnych lat z powodu słabych opadów w zimie i ich zwiania.

Najwyższy stan śniegu był notowany w lutym a największy opad śniegowy mieliśmy w styczniu. Średnia ciepłota roczna wyniosła $+8.53^{\circ}\text{C}$. Najwyższe ciepłoty notowano od maja do sierpnia ($+28.6^{\circ}\text{C}$), a najniższą w lutym (-27.5°C). Przejścia między wysoką a niską ciepłotą w ciągu paru godzin są charakterystyczne dla tej okolicy, szczególnie w miesiącach maju i kwietniu. Dni ciszy było stosunkowo mało, bo tylko 35, zaś ilość dni o silnym wicherze wynosiła 95. Najczęstsze wiatry były południowo-wschodnie przynoszące stale suszę i północno-zachodnie, obniżające ciepłotę.

Sprawy internatu.

W internacie nie zaszły żadne poważniejsze zmiany, jedynie uzupełniono komplet łóżek, a stare zużyte szafki na rzeczy uczniów zastąpiono nowymi. Przed łóżka otrzymali uczniowie krzesło na złożenie ubrania w nocy. Wychowankowie są pomieszczeni w 4 salach sypialnych w parterze. Sale wykładowe są tylko dwie, co sprawia tę trudność, że uczniowie są zmuszeni przenosić swe rzeczy szkolne i chować je znowu na czas zajęcia sali przez innych. Sale zaś nie są na tyle obszerne, by można było pomieścić dwa komplety stołów i krzeseł dla dwóch kursów. Ze względów zdrowotnych lepiejby było przenieść sypialnie na piętro, zaś sale naukowe na parter, jednak ze względu na hałas i turkot panujący ustawicznie na gościńcach, bezpośrednio z dwóch stron do zakładu przytykających, nie da się to przeprowadzić. Na piętrze mniej się daje hałas odczuwać.

W internacie daje się we znaki brak pomieszczenia dla chorych uczniów, brak umywalni, mieszkania dla instruktora i stróża.

Uczniowie byli żywieni jak zwykle dostatnio i zdrowo w zarządzie własnym i aczkolwiek ceny wiktuałów i materii na ubrania podskoczyły nieproporcjonalnie w górę, to jednak dzięki pomocy gospodarstwa i ogrodu nie przekroczono i w tym roku funduszów kredytem budżetu objętych. Produkty z gospodarstwa i ogrodu przeprowadza się rachunkiem po cenie własnych kosztów. Koszt utrzymania jednego ucznia wyniósł 270 kor. 81 gr. zaś koszt ubrania z opraniem i pościelą 61 kor. 43 gr.

W roku sprawozdawczym pokazała się sporadycznie czerwonka, potrafiło ją jednak zgnieść szczęśliwie w zarodku; pozatem stan zdrowotny uczniów był stosunkowo dobry.

Wycieczki naukowe z uczniami.

Celem dania szerszego poglądu na gospodarstwo rolne, jakość ziemi (bo w miejscu tylko z czarnoziemem mamy do czynienia), hodowlę, przemysł i t. p. zrobiono z uczniami III r. wycieczkę do Peczeniżyna na premiowanie bydła i do Stanisławowa na wystawę bydła. W Peczeniżynie widzieli uczniowie poprawny chów włościański simentalerów z okolicznych wiosek podgórskich, ponadto zwiedzili miejscową akcyjną destylarnię ropy, oprowadzani i jak najdokładniej objaśniani przez samego p. Kierownika. W Stanisławowie zaś obok simentalerów poznali rasę oldenburską i angielskie shorthorny w olbrzymich okazach, ponadto zapoznali się z działalnością Kółek rolniczych, przysłuchując się obradom na Walnem Zebraniu w charakterze gości.

Czynność nauczycielska poza szkołą.

Z działań poza szkołą należy podnieść niedzielne i świąteczne wyjazdy nauczycieli fachowych do czytelni wiejskich T. S. L. i Kółek roln. z pogadankami, ponadto kursa ogrodnicze, urządzone peryodycznie 4 razy do roku dla nauczycieli okręgu w porozumieniu z Radą szkolną okręgową. Staraniem kierownika Zarząd główny T. K. rolniczych urządził trzydniowy kurs rolniczy w Czernelicy, na którym kierownik szkoły objął naukę hodowli bydła. Niedzielne wyjazdy na wieś mogłyby wydać jak najlepsze owoce w rozwoju asocyacyjnym i gospodarczym ludności włościańskiej, gdyby się mogły regularnie co święto odbywać. Trudność polega w tem, że taki wyjazd połączony jest z pewnymi wydatkami i odmówieniem sobie spoczynku po całotygodniowym wysiłku w szkole, czemu można zaradzić tylko przez dodanie trzeciej siły fachowej i udzielenie pewnej kwoty na propagandę rolniczą w powiecie. Z działalności literackiej należy zanotować wydanie drukiem przez „Macieź polską“ pracy kierownika szkoły pod tyt. „Ogród warzywny“.

Kronika szkoły.

Z początkiem roku sprawozdawczego odwiedzili szkołę uczniowie Studium rolniczego U. J. ze swymi profesorami. W ciągu roku zainteresował się szkołą p. Radca Dworu Prokopczyc ze Stanisławowa jako delegat c. k. Namiestnictwa. W lecie odwiedzili nas uczniowie Zakładu sadowniczego z Zaleszczyk pod przewodnictwem Instruktora. Ponadto interesowali się szkołą okoliczni panowie ziemianie jak poseł L. Cieński, Leon kniaź Puzyna, marszałek powiatu A. Theodorowicz i inni. Egzamin odbył się w dniach 6. i 7. czerwca pod przewodnictwem inspektora szkół p. Konstantego Jasińskiego i przy współudziale osób interesujących się szkołą i jej rozwojem. Szkołę lustrował p. inspektor K. Jasiński trzykrotnie.

Gospodarstwo szkolne.

Od dwóch lat o godzinę pieszej drogi od szkoły dzierżawi szkoła w oczekiwaniu przyjaźniejszej chwili 20 morgów pola w rustykalnych kawałkach od miejscowego dworu i to jest podstawą gospodarstwa szkolnego, posiadającego 8 sztuk krów, kilkoro jałownika, 1 buhaja, parę koni, 3 lochy i 1 knura. Ponadto utrzymuje szkoła parę koni administracyjnych i parę kuców do wożenia wody. Przestrzeń roli 20 morgów jest za mała do należytego wyszkolenia w wszelkich pracach 42 chłopaków, gdyż niepodobna tak ukształtować zajęć praktycznych i teoretycznej nauki, by każdy uczeń przynajmniej jeden dzień bez przerwy wykonywał pewną czynność (orkę, bronowanie, siew, płużkowanie i t. p.). Rola w tej ilości również nie jest w stanie utrzymać inwentarza, dla którego dokupuje się paszę i ściólkę w przeważającej ilości, co znacznie podraża koszt utrzymania, ponadto sprawia wiele kłopotów administracyjnych, tem więcej, że kompletny brak opału zmusza ludność do palenia słomą, a zwyczaj i suchy klimat, oraz zupełny brak łąk nie zachęca włościan do produkcji roślin pastewnych, które z tego powodu są trudne do kupienia. Przestrzeń dzierżawiona jest typowym czarnoziemem, na którym wszakże nie można gospodarować bez obornika, owszem, na żadnych innych nawozach plon nie jest tak pewny, jak na nawozie stajennym, a jednak tego nawozu nie mamy w dostatecznej ilości i jakości z powodu braku racjonalnej gnojowni. Zamierzona budowa stajni i gnojowni braki te usunie.

Z budynków gospodarskich postawiono dotąd szopę na słupach. Inwentarz żywy mieści się w prowizorycznych przybudówkach, przez uczniów postawionych. Mleko od krów szło porachunkiem po 10 hal. za 1 litr dla kuchni szkolnej. Z roślin uprawia się tylko najrentowniejsze w tutejszych warunkach lub niezbędne

do wyżywienia uczniów i wykarmienia inwentarza, a więc: buraki cukrowe i pastewne, ziemniaki, pszenicę, żyto, owies, koniczynę, mieszanki i koński żąb. Koniczynę i pszenicę w roku sprawozdawczym musiano przyorać z powodu plagi mysiej, stąd okazała się potrzeba dokupna większej ilości paszy. Próba z obsiewem ścierni żytniej wyką zupełnie chybiła z powodu ukazania się rdzy, która kompletnie zniszczyła roślinę. Żyto nie dopisało również z powodu myszy, dało bowiem tylko 775 kg. z morga. Buraki cukrowe nie bardzo dopisały z powodu turkucia i pędraków chrząszcza majowego. Końcowy jednak wynik gospodarowania dzięki bydłu wypadł zadowolniająco, jak to wskazuje poniższy wyciąg rachunkowy z dziennika kasowego i księgi kontowej, wykazujący z 1 morga przeszło 60 koron czystego dochodu.

Produkcya roślinna.

DOCHODY	K	gr.	ROZCHODY	K	gr.
Za żyto	130	—	Wartość zapasów z początkiem roku	100	—
„ nasienie buraków past.	5	—	Postronki i roboty rymar.	82	73
„ ziemniaki	486	10	Roboty kowalskie	136	80
„ buraki cukrowe	2399	57	Frachty nawozów i nasion	101	90
Wartość zapasów z końcem roku	600	—	Za nasiona	198	83
			„ nawozy mineralne	832	04
			„ kosiska, koszyki i worki	43	72
			Dzierżawa	653	78
			Za roboty stelmacharskie	97	80
			„ smary i sól	14	88
			„ paszę dla koni	250	79
			Donajem robotnika	56	70
			Robocizna uczniów	240	—
			Drobne wydatki	33	65
Razem	3620	67	Razem	2843	62

Rachunek bydła.

DOCHODY	K	gr.	ROZCHODY	K	gr.
Za 18605 l. mleka	1860	50	Wartość bydła z początkiem roku	1200	—
„ skoki buhaja	71	70	Za paszę	1600	41
„ wybrakowane krowy	1615	—	Koszt wysyłki cieląt na poloniny	99	23
„ cielęta	18	87	Za wynajętą łąkę	50	—
„ utrzymanie buhaja	164	36	„ szczotki, miotły i inne drobne	16	97
Wartość bydła z końcem roku	1040	—	Frachty wytlóków na paszę	130	54
			Robocizna uczniów	240	—
Razem	4770	43	Razem	3337	15

Rachunek chlewni.

DOCHODY	K	gr.	ROZCHODY	K	gr.
Za prosięta	977	80	Wartość świń z początkiem roku 1910	600	—
„ wieprzowinę	140	—	Za paszę	475	77
„ skok knura	47	—	„ knura	140	20
Wartość świń z końcem roku 1910	760	—	„ wieprze	160	—
			„ żłoby	108	89
			Rozmaite drobne	37	20
			Robocizna uczniów	240	—
Razem .	1924	80	Razem .	1763	06

Wydatki na uzupełnienie inwentarza martwego z dochodów gospodarskich.

	K	gr.
Uzupełnienie zepsutych maszyn	57	87
I rata za siewnik kombinowany Melichara i fracht	608	—
Siewnik do wysiewu saletry	90	—
Para bron żelaznych	67	23
Brona „Rotaria“	85	—
Kroje talerzowe do pługów	40	10
Naprawa żniwiarki	20	96
Uzupełnienie pługa Sacka	26	50
Okucie trójdzielnego walca drewnianego, zrobionego przez uczniów	29	56
Rozmaite drobne naprawy i uzupełnienia narzędzi ręcznych	23	90
Razem .	1049	12

Zestawienie końcowe.

DOCHODY	K	gr.	ROZCHODY	K	gr.
Produkcya roślinna	3620	67	Wydatki na produk. roślin.	2843	62
Dochody z krowiarni	4770	43	„ „ utrzym. bydła	3337	15
„ z chlewni	1924	80	„ „ „ chlewni	1763	06
			„ „ „ inwent. martwy	1049	12
Razem .	10315	90	Razem .	8992	95
W porównaniu z rozchodami	8992	95			
Czysty dochód	1323	05			

Horodenka, 24. kwietnia 1912.

J. Froń
kierownik szkoły.

Sprawozdanie

Dyrekcji kraj. niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy
za rok 1910/11.

Ogólne wiadomości o szkole.

Rok 1910 jest 25-tym rokiem istnienia krajowej niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy. Jest ona rówieśniczką szkół rolniczych w Horodence i Kobiernicach, założonych także w r. 1885.

Były to czasy żywego rozwoju rolnictwa w kraju naszym, gospodarstwa większe pracowały już postępowo, gospodarstwa włościańskie były prowadzone jeszcze konserwatywnie, a nawet ubożały. Pierwsze potrzebowały wyszkolonych pomocników gospodarskich, których brak dawał się wtedy jeszcze bardzo odczuwać, drugim trzeba było gospodarzy postępowych, którzyby na ojcowiznę wnieśli nie tylko postęp fachowy, ale i oświatę i stali się w ten sposób pożytecznymi pracownikami na niwie ojczyznej.

To zadanie i ten cel miał na oku Wydział krajowy stwarzając w r. 1885 krajową niższą szkołę rolniczą w Jagielnicy, a JE. Karol hr. Lanckoroński jako właściciel Jagielnickiego klucza okazał się chętnym i ofiarnym protektorem powstającego zakładu.

W wyborze uczniów z pomiędzy zgłaszających się do szkoły kandydatów kierowała się dyrekcja zawsze tą przewodnią myślą, by przyjmować do szkoły synów włościańskich, którzyby po ukończeniu szkoły powrócili na swoją ojcowiznę i tam przykładnie pracowali. Takich kandydatów było jednak tak w Jagielnicy jak wogóle we wszystkich naszych szkołach bardzo mało, przeważali zawsze synowie biedniejszych włościan lub oficyantów ekonomicznych, lecz i ci wdrożywszy się w szkole do pracy na roli i w obsłudze inwentarza żywego, nabywszy wiadomości praktycznych i teoretycznych z zakresu nauki gospodarstwa wiejskiego, otrzymawszy podstawy ogólnego wykształcenia opartego na silnym fundamencie religijnym i miłości ojczyzny, stawali się użytecznymi ludźmi, przyjmując obowiązki praktykantów, pisarzy lub pomocników gospodarczych na większej własności, o czym najlepiej świadczy pochlebne wyrażanie się o wychowankach tutejszego zakładu ich przełożonych. Znacznego kontyngentu uczniów dostarcza nasza szkoła seminarjom nauczycielskim, gdzie są chętnie przyjmowani jako przyszli nauczyciele uzupełniających kursów rolniczych i tacy nie są straceni dla rolnictwa, pracują bowiem jako nauczyciele gospodarstwa wiejskiego. Rozwój mleczarstwa w naszym kraju wpływa również na to, że prawie każdego roku udaje się kilku naszych uczniów do szkoły mleczarskiej w Rzeszowie, by po odbyciu nauki zawodowej znaleźć tem łatwiej pracę w gospodarstwach z mleczarnią połączonych, lub jako kontrolorowie mleczności obór.

Wielką przeszkodą w uzyskaniu odpowiednich posad jest dla uczniów naszych służba wojskowa, kończą bowiem trzechletni kurs nauki w wieku popisywalnym, a pracując w szkole wiele fizycznie, bo wszystkie roboty w gospodarstwie

wykonywają sami i będąc przytem zdrowo odżywiani, rozwijają się fizycznie znakomicie, bywają więc prawie bez wyjątku asenterowani. W czasie służby wojskowej odznaczają się lepszym wykształceniem i ogładą, zachęca ich przeto sama wojskowość do dalszego pozostania w służbie. Zapobiegnie temu w przyszłości może do pewnego stopnia dwuletnia służba wojskowa.

Warunki i termin przyjęcia kandydatów do szkoły.

Uczeń chcący wstąpić do krajowej niższej szkoły rolniczej w Jagielnicy powinien wnieść na ręce dyrekcji tejże szkoły podanie z dołączeniem:

- a) metryki chrztu, na dowód, że ukończył 15 rok życia,
- b) świadectwa szkolnego z ukończenia szkoły ludowej z dobrym postępem,
- c) świadectwa ubóstwa, jeżeli jako syn biednych rodziców pragnie być przyjęty na koszt funduszu krajowego.

Definitywne przyjęcie kandydata zależy od wyniku egzaminu wstępnego, któremu kandydat poddać się musi, jak również od orzeczenia lekarza zakładowego co do stanu zdrowia kandydata.

Po egzaminie wstępnym przedstawia dyrekcya Wydziałowi krajowemu listę przyjętych uczniów do zatwierdzenia. Rok szkolny rozpoczyna się z dniem 1. lipca a egzaminy wstępne odbywają się mniej więcej w tym samym czasie. Kurs nauki jest trzechletni. Uczniowie przyjęci do zakładu otrzymują: pościel, całe utrzymanie, ubranie zimowe i letnie, przybory do nauki, wogóle wszystko prócz bielizny osobistej i obuwia.

Z powodu, że gospodarstwo szkolne jest ściśle ze szkołą połączone i prace w gospodarstwie jako głównym środkiem nauki trwają bez przerwy, niema w naszej szkole t. zw. feryj, jednak uczniowie pilni, i dobrze się sprawujący mogą uzyskać kilkudniowy urlop na wyjazd do rodziców lub rodziny na święta Bożego narodzenia lub na Wielkanoc.

Przy końcu roku szkolnego odbywają się dla wszystkich trzech lat nauki egzaminy roczne przed komisją, której przewodniczy delegat Wydziału krajowego, kurator szkoły, oraz przysłuchują się zaproszeni goście. Uczeń, który przy klasyfikacji rocznej nie otrzymał co najmniej dostatecznego stopnia postępu w nauce i odpowiedniego z zachowania się, nie może przejść na wyższy rok nauki, nie może też tego samego roku nauki powtarzać. Główną uwagę zwraca się na egzamin główny czyli końcowy uczniów 3-go roku nauki, którzy mają w odpowiedziach swoich dać dowód, że nabyli dostatecznej rutyny w naukach ogólnie kształcących i zawodowych z szczególniejszem uwzględnieniem rachunków, geometrii, nauki hodowli, mleczarstwa, rolnictwa i gospodarności.

Na podstawie wyniku egzaminu końcowego i wyników klasyfikacyjnych z trzech lat nauki otrzymuje uczeń świadectwo ukończenia nauk. Po odbytych egzaminach z 1-szym i 2-gim rokiem nauki otrzymują uczniowie tych lat tylko t. zw. Zawiadomienia o postępie w naukach, zachowaniu się i pilności; świadectw formalnych nie wydaje się.

Skład grona nauczycieli.

1. Antoni Świeżawski, kierownik zakładu i nauczyciel fachowy, uczył rolnictwa, gospodarności w połączeniu z rachunkowością tudzież ustaw rolnych, nadto prowadził gospodarstwo szkolne, kancelaryę szkolną, kasę i administracyę zakładu.

2. Franciszek Wesoliński, drugi nauczyciel fachowy uczył nauk przyrodniczych, hodowli zwierząt domowych, mleczarstwa i weterynaryi a obok tego zajmował się oborą i mleczarnią szkolną oraz poletkami okazowemi.

3. Szymon Morozowicz, nauczyciel, uczył języka polskiego i ruskiego, rachunków i geometrii, geografii i historii, rysunków i kaligrafii, udzielał też uczniom praktycznej nauki ogrodnictwa i sadownictwa tudzież pomagał prowadzić kancelaryę szkolną.

4. Funkcye instruktora i dozorczy uczniów pełnili Wincenty Potyra i Józef Samborski, obydwaj ukończeni uczniowie tutejszej szkoły. Pomagają kierownikowi w prowadzeniu gospodarstwa szkolnego, administracyi zakładu, wykonując jego polecenia i dozorcując uczniów tak w zakładzie jak i przy pracach w gospodarstwie. Sporządzanie rachunków i wykazów z gospodarstwa i kuchni, wdrażanie uczniów do samodzielnego sporządzania tych wykazów i rachunków, jak również pouczanie o sposobie wykonywania robót jest ich obowiązkiem. Józef Samborski jest nadto szafarzem kuchni zakładowej.

5. Ks. dziekan Józef Gliński, proboszcz w Jagielnicy, oraz miejscowy wikary ks. Wiktor Ostrowski, udzielali nauki religii na wszystkich trzech latach nauki, nadto ks. W. Ostrowski uczył śpiewu.

6. Władysław Kopacz, c. k. dyrektor fabryki tytoniu w Jagielnicy, uczył uprawy tytoniu tak w teorii jak i w praktyce po 1 godzinie tygodniowo. Kierował też zakładaniem rozsadników tytoniowych, uprawą i sprzętem tytoniu w polu, suszeniem i sortowaniem liści tytoniowych.

W składzie grona nauczycieli nie zaszła w ciągu roku sprawozdawczego żadna zmiana, z tym wyjątkiem, że ks. kanonik Eliasz Matkowski, gr. kat. proboszcz w Świdowej, zaprzestał udzielania nauki religii dla uczniów obrządku gr. kat. z powodu złego stanu zdrowia i podeszłego wieku.

Nauki w szkole udzielane.

Nauka dzieli się w zasadzie na teoretyczną i praktyczną, lecz w praktycznym zastosowaniu łączą się te dwa działy w jedną całość uzupełniając się wzajemnie.

Rodzaj i treść wszystkich nauk udzielanych teoretycznie podano szczegółowo w poprzednich sprawozdaniach i pod tym względem nie zaszła żadna zmiana. Na pierwszym roku nauki przeważają przedmioty ogólnie kształcące, obok nich rozpoczynają się przyrodnicze. Na II-gim roku nauki obok elementarnych i przyrodniczych przedmiotów zaczyna się nauka przedmiotów zawodowych jak rolnictwa i hodowli. Na III-cim roku przeważają przedmioty ściśle zawodowe: rolnictwo, hodowla, rachunkowość, mleczarstwo, weterynaryja, nauka gospodarności, ustawy rolne.

Nauka praktyczna ma swą główną podstawę w gospodarstwie szkolnem. Uczniowie są zajęci codziennie w gospodarstwie a mianowicie: przez 9 miesięcy (t. j. od 1/X do 30/VI) uczniowie tylko jednego lub dwu lat naprzemian, a przez trzy miesiące letnie uczniowie wszystkich trzech lat. Oprócz tego kolejno po 6-u uczniów obsługuje przez cały tydzień inwentarz żywy a jeden pełni służbę gumienego (ogólną).

Przy obsłudze inwentarza używa się uczniów 3-go roku do dozoru oraz do dojenia krów i za przewodników w tych robotach, a oprócz tego prowadzą oni rachunkowość gospodarstwa szkolnego przez zapisywanie poszczególnych dat w dzienniku robocznym, w rejestrach gospodarskich i mleczarskich, w dzienniku kasowym i księdze kontowej i sporządzają raporty tygodniowe z obrotu w gospodarstwie.

Nauczyciele fachowi i praktykanci wskazują uczniom właściwe i poprawne wykonanie robót gospodarskich. Przy wykonywaniu prac zważa się na to bardzo, by każdy uczeń nauczył się danej pracy, by pracował chętnie w miarę sił swoich ze zrozumieniem rzeczy i możliwością ocenienia, ile pewnej pracy przeciętny robotnik w jednostce czasu wykonać może. Takie zajęcie wszystkich uczniów prawie codziennie w gospodarstwie daje najlepszą rękomię, że nauki teoretycznej gospodarstwa wiejskiego udziela się na podstawie zupełnie praktycznej, bo teoria jest uwidoczniona czynnościami, wykonanemi przez samych uczniów w praktyce.

W prowadzeniu gospodarstwa szkolnego zwraca kierownik szkoły baczną uwagę na to, by się nic nie marnowało, jak również, by małymi środkami przy zachowaniu jak największej oszczędności uzyskiwać dobre wyniki. Tę dobrą zasadę wszczepia też w uczniów, jako może jeden z najważniejszych działów nauki praktycznej.

Srodki naukowe.

Środki naukowe są następujące;

1. Gospodarstwo szkolne.

2. Sad i ogród warzywny.
3. Ogródek okazowy i tytoniowy.
4. Mleczarnia.
5. Zbiory środków naukowych.
6. Biblioteka i czytelnia.
7. Warsztat stolarski i kołodziejski.

ad 1. Głównym środkiem naukowym jest gospodarstwo szkolne na obszarze 31 morgów, z których 21 morgów tuż przy szkole a 10 morgów w oddaleniu około 3 km. od szkoły się znajduje. Nadto budynki ekonomiczne, inwentarz żywy i martwy w ilości do obszaru zagospodarowanych gruntów dobrze dostosowanej. Szczegółowe opisanie gospodarstwa szkolnego podaje dyrekcya w ustępie IX. tego sprawozdania pod tyt. „Gospodarstwo“.

ad 2. W sadzie i ogrodzie uczą się uczniowie praktycznie sadownictwa i warzywnictwa. Ogród warzywny spełniał przed laty swoje zadanie dobrze, lecz obecnie z powodu rozrośnięcia się drzew owocowych i krzewów jest zbyt zaciemniony tak, że już w najbliższej przyszłości trzeba będzie pomyśleć o przeznaczeniu na ten cel części pola.

Do nauki sadownictwa należy obok prowadzenia i hodowli drzew starszych także rozmnażanie, pielęgnowanie i uszlachetnianie młodych drzewek owocowych. Środkiem naukowym pod tym względem powinna być odpowiednio urządzona szkółka tychże drzewek. Do niedawna istniała taka szkółka w sadzie szkolnym — dziś jednak zabrakło już tam miejsca wskutek silnego wzrostu drzew. Należałoby więc koniecznie w najbliższej przyszłości założyć odpowiednią szkółkę w polu i zabezpieczyć ją ogrodzeniem od szkodników. Szkółka taka służyłaby w przyszłości nie tylko do celów demonstracyjnych przy praktycznej nauce sadownictwa ale dostarczałaby też drzewek owocowych po niższej cenie dla okolicznych rolników.

ad 3. Ogródek okazowy i tytoniowy umieszczony z konieczności w polu, z powodu ciasnoty obejścia szkolnego jest przeto narażony na szkody, bo nie jest ogrodzony.

ad 4. W mleczarni szkolnej odbywa się codziennie oddzielanie mleka, dwa razy w tygodnie wyrób masła i wogóle cała przeróbka nabiału.

Brak lodowni utrudnia bardzo, zwłaszcza w lecie, prawidłową przeróbkę nabiału.

ad 5. Zbiory środków naukowych mieszczą się w głównym budynku zakładowym w dwu izbach tuż obok sali nauki, więc umieszczenie bardzo dogodne. Ilość środków naukowych do nauk przyrodniczych, hodowli i weterynaryi zupełnie wystarczająca, trzeba tylko bardzo wiele przyrządów naprawić i odnowić.

ad 6. Biblioteka i czytelnia mieszczą się również w głównym budynku zakładowym w małej izbie. Inwentarz biblioteki szkolnej jest szczupły, można powiedzieć niedostateczny, zwłaszcza dla nauczycieli brak dzieł nowszych, którymi mogliby się posilkować. Brak również książek ogólnie kształcących i do rozrywki uczniów potrzebnych. Braki te będą w następnym roku przynajmniej częściowo usunięte, zakupi się bowiem pewną ilość książek z funduszków na ten cel przeznaczonych a zaoszczędzonych. Czytelnia rozporządza wcale licznym i doborowym materiałem czasopism ze szczególniejszem uwzględnieniem pism fachowo-popularnych i treści religijno-patriotycznej. Dla nauczycieli prenumeruje się jeden dziennik polityczny i jeden tygodnik fachowy, niemiecki. Ogółem prenumeruje się 17 różnych czasopism. Biblioteką i czytelnią opiekuje się i zarządza nauczyciel Szymon Morozowicz, prowadząc dokładną ewidencję wypożyczonych przez uczniów książek i dzienników.

ad 7. W warsztacie zaopatrzonym w najniezbędniejsze narzędzia stolarskie i kołodziejskie pracują uczniowie w chwilach, gdy w gospodarstwie jest mniej zajęcia. Naprawiają ręczne narzędzia i sporządzają nowe, pojedyncze. Byłoby pożądanem, by warsztat szkolny lepiej wyposażać i zaprowadzić w okresie zimowym regularną naukę kołodziejstwa pod przewodnictwem fachowego kołodzieja atoli brak obszerniejszej izby na pomieszczenie warsztatu szkolnego stoi na razie na przeszkodzie w przeprowadzeniu tego planu.

Frekwencya uczniów.

Z początkiem roku szkolnego 1910/11 było na I-szym roku nauki uczniów 12, z tych w ciągu roku wystąpiło 3, pozostało więc z końcem roku 9.

Na II-gim roku nauki było 13 uczniów, z tych wystąpił 1, pozostało 12 uczniów.

Na III-cim roku nauki było uczniów 13 a po ustąpieniu jednego z nich pozostało 12.

Z początkiem sprawozdawczego roku szkolnego było razem uczniów 38 (więcej internat nie mieści) a z końcem roku 33.

Z uczniów tych ukończyło :

szkołę ludową bez nauki dopełniającej	31
" " z nauką dopełniającą lub z do- pełniającym kursem rolniczym	5
" wydziałową	2
Razem	38

Pod względem pochodzenia było :

synów włościan	32
" oficjalistów prywatnych	3
" rzemieślników i kupców	3
Razem	38

Uczniowie pochodzili z następujących powiatów :

buczackiego 11, borszczowskiego 4, trembowelskiego 2, skałackiego 2, brzeżańskiego, podhajeckiego, rawskiego, sokalskiego po 1, czortkowskiego 10, drohobyckiego, brzozowskiego, husiatyńskiego, tarnopolskiego, przemysłańskiego po 1. Razem 38.

Według obrządku było uczniów rzym. kat.	37
" " " " gr. kat.	1
Razem	38

W roku 1191 przeszło na podstawie egzaminów i klasyfikacji :

a) z II-go roku na III-ci (r. szk. 1910/11) 10 uczniów	10
b) z I-go " " II-gi " " 8 "	8
c) przyjęto na I. rok nauki	20
Razem	38

Egzamin główny końcowy złożyli :

1. Jakób Cymbała	z postępem dostatecznym,
2. Jan Czernecki	" dostatecznym,
3. Jan Guzowski	" dostatecznym,
4. Józef Kosiński	" dostatecznym,
5. Stefan Karpiński	" dobrym,
6. Hieronim Kulpiński	" dostatecznym,
7. Stefan Poterałowicz	" dostatecznym,
8. Julian Warecki	" dostatecznym,
9. Franciszek Przebylkiewicz	" dostatecznym,
10. Jan Witkowski	" dostatecznym,
11. Emil Zabłocki	" dostatecznym,
12. Hieronim Ziobrowski	" dostatecznym.

Wiadomości o byłych uczniach.

Po ukończeniu szkoły przeszli :

a) na własne gospodarstwo	3
b) na posady do większych majątków	5
c) do szkoły mleczarskiej wstąpił	1
d) na posadę praktykanta w szkole rolniczej	1
e) do służby wojskowej dobrowolnie	1
f) do Ameryki wyjechał	1
Razem	12

Pod względem napływu kandydatów był rok sprawozdawczy o wiele pomyślniejszym niż poprzednie dwa lata. Da się to wytłumaczyć tem, że w ostatnich czasach wzrosło zapotrzebowanie absolwentów naszych szkół rolniczych tak do gospodarstw większych jak również do kontroli mleczności przy towarzystwach rolniczych, do seminariów nauczycielskich i innych pokrewnych zawodów. To właśnie zachęca młodzież do wstępowania do naszych szkół rolniczych niższych; mają bowiem możność zdobycia sobie po ukończeniu szkoły pewniejszego bytu.

Sprawy internatu.

Jak w innych równorzędnych szkołach rolniczych niższych tak i w Jagielnicy istnieje internat z ściśle określonym porządkiem domowym, któremu wszyscy bez wyjątku uczniowie bezwarunkowo podlegają. Wyjątków pod tym względem niema, nawet synowie stosunkowo zamożnych rodziców traktowani są na równi ze swymi kolegami, pozostającymi w zakładzie na utrzymaniu kosztem funduszu kraj.

Salie sypialne w liczbie 3 i umywalnia mieszczą się na piętrze głównego gmachu, są jednak za małe, by więcej niż 38 uczniów pomieścić mogły. I dla tej ilości uczniów brak dostatecznego pomieszczenia, sypialnie są bowiem ciasne.

Pościel ucznia składa się: z siennika, poduszki sieczką wypchanej, prześcieradła i 2 koców (letni i zimowy). Ubranie otrzymują uczniowie następujące: na 3 lata wełnianą czapkę, kożuszek pokryty, 1 guńkę na 2 zimy, 1 parę spodni sukiennych do pracy, corocznie zaś 1 spodnie i kamizelkę sukieną, tudzież kurtkę, spodnie i czapkę od święta. W lecie pracują uczniowie w bluzkach i spodniach płóciennych a kapeluszu słomkowym.

Koszt ubrania wraz z pościelą i praniem bielizny jednego ucznia wynosił w roku sprawozdawczym: 264 K 35 gr.

Stołowanie uczniów odbywa się we własnym zarządzie. Jest to najtańszy sposób wyżywienia uczniów, bo odpada zysk pośrednika i można spieniężyć produkty własnego gospodarstwa, przyczem jest i ta korzyść, że uczniowie otrzymują strawę sporządzoną z produktów niezafałszowanych, więc zdrowych. Uczniowie wydają artykuły spożywcze ze spiżarni szkolnej do kuchni pod nadzorem i odpowiedzialnością praktykanta, uczą się więc w ten sposób szafarstwa i nabierają praktycznego pojęcia w ocenianiu miary i wagi wiktuałów.

Koszt wyżywienia jednego ucznia wynosił w roku 1910/11 81 K 40 gr. Koszt zupełnego utrzymania 345 K 75 gr.

Tak pomyślny wynik rachunkowy można zawdzięczyć jedynie tylko skrzętnej zapobiegliwości i nadzwyczajnej oszczędności, bez tego musiałyby odnośny kredyt być znacznie wobec drożyzny przekroczonym

Stan zdrowotny uczniów był w r. 1910/11 dość pomyślny, wypadku chorób ciężkich lub zakaźnych nie było. Pomocy lekarskiej udziela miejscowy lekarz Dr. Feliks Lic; lekarstw dostarcza miejscowa apteka a w poważniejszych wypadkach odsyła się ucznia chorego do szpitala w Czortkowie.

Na koszt leczenia wydano w r. 1910/11: apteka 146 K 72 gr., diety lekarskie 148 K, opłata szpitalna 78 K 72 gr. czyli razem 373 K 44. gr.

Wiele trudności sprawia leczenie chorego ucznia w zakładzie, nie można go bowiem dla braku miejsca izolować, jak również pielęgnowanie go i odpowiednie żywienie nie może być skutecznie, gdyż niema ani środków po temu ani też wyszkolonej usługi.

Budynki szkolne.

Budynek główny zakładowy jest za szczupły, nie można w nim bowiem pomieścić uczniów, niema dogodnego umieszczenia na umywalnię, łazienkę, infirmeryę i pokój dla praktykanta. Nauczyciele nie mają poczekalni, w której mogliby w czasie przerw między godzinami przebywać. Składów na rzeczy szkolne i internatowe niema wcale.

Temu stanowi rzeczy możnaby zaradzić przez wystawienie na dwu przybudówkach całość z budynkiem zakładowym tworzących pięter, przez co uzyskałoby się nad 200 m² mieszkalnej powierzchni.

Nie biorąc w rachubę Nro I. i Nro X. wypada najwyższa mleczność krowy: 3940 litrów, najniższa: 2108; przeciętna 2936 litrów.

Na niezbyt pomyślne wyniki mleczności krów wpływa przeważnie to, że dojarze często się zmieniają, a w szkole inaczej być nie może, gdyż każdy uczeń kolejno wszystkie rodzaje służb przejść musi, dalej zimna stajnia, wreszcie to, że nie można było dotychczas z powodu wadliwej budowy żłobów zaprowadzić indywidualnego żywienia krów.

Suma wyprodukowanego w ciągu roku 1910/11 mleka pełnego wynosiła 22.270·5 l.

Z tej ilości otrzymano przy przeróbce:

1. mleka chudego	11.297— l.
2. śmietany	1.682·75 l.
3. maślanki	1.191— l.
4. masła	491·98 kg.
5. sera	106·13 kg.
6. resztę mleka pełnego sprzedano	8.173·25 l.

Na 1 kg. masła przypada 26 $\frac{1}{3}$ litrów mleka pełnego.

Wyprodukowany nabiał spożytkowano jak następuje:

1. Oddano porachunkiem kuchni zakładowej mleka pełnego 73·5 l., mleka chudego 8322 l., masła 35·85 kg., sera 106·13 kg., maślanki 1191 l.

2. Skarmiono trzodą chlewną: mleka chudego 1103 l.

3. Sprzedano odbiorcom miejscowym i zamiejscowym mleka pełnego 8099·75 l. masła 452·75 kg.

Ceny: mleko pełne po 12 gr., mleko chude po 4 gr. maślanka po 6 gr. za 1 litr; masło po 2·40 K za 1 kg.

Trzoda chlewna zajmuje w dziale produkcji zwierzęcej naszego gospodarstwa ważne miejsce, stanowi bowiem po oborze drugie główne źródło dochodu.

Kierunek chowu i dobór rasy jest dobrze dostosowany do warunków miejscowych. Okoliczni właścianie kupują chętnie do chowu prosięta 6 do 8-mio tygodniowe i płacą za nie dobrze (sztuka do 20 K). Chlewnia szkolna ma już w okolicy wyrobioną pod tym względem markę, czego najlepszym dowodem, że często prosięta jeszcze nie urodzone są już zamówione. Właścianie tutejsi kupują najchętniej prosięta dużej, białej, angielskiej rasy — tę też rasę chowa się. Obecnie próbuje się krzyżówki tej rasy z rasą westfalską, w celu przekonania się o ile produkt w ten sposób otrzymany okaże się odpowiednim do dalszego chowu. Zdaje się, że będzie to znakomity materiał opasowy, mniej jednak odpowiedni jako rozplodowy. Chlewnię utrzymuje się w większej ilości sztuk także z tego powodu, że jest ona doskonałym konsumentem odpadków kuchennych i gospodarskich. Mioty macior reguluje się ile możności w ten sposób, by prosięta rodziły się wczesną wiosną i w lecie. Zimowe mioty przysparzają wiele kłopotu i trudności w odchowaniu prosiąt z powodu, że chlewnia jest zimną i wilgotną.

Stale utrzymuje się 1 knura i 6 macior. Rocznie sprzedaje się około 80 do 100 sztuk prosiąt 6-cio do 8-mio tygodniowych; przychowuje się również na żądanie sąsiadów doborowe sztuki na przyszłe knurki i maciorki.

Wobec drożyzny mięsa będziemy dążyli do tego, by chlewnia mogła dostarczyć w dostatecznej ilości i tanio materiału rzeźnego dla kuchni zakładowej.

Wszystkie prace w gospodarstwie szkolnem wykonują uczniowie, z tego też powodu nie utrzymuje się wcale żadnej służby folwarcznej, nie przyjmuje się też robotników dziennych.

W rachunkach gospodarskich uwzględnia się dokładnie we wszystkich działach produkcji wartość robocizny uczniów podług normy ustanowionej przez Wydział krajowy. W tym celu prowadzi się dokładne zapiski codziennie i z końcem roku ekonomicznego rozlicza się na pojedyncze działy produkcji, obciążając wartość robocizny uczniów każdy dział szczegółowo. Podstawę tego rachunku są za-

piski instruktora, lecz dla wprawy prowadzą je także uczniowie, jak wogóle muszą, zwłaszcza na III-cim roku nauki, prowadzić całą rachunkowość gospodarstwa szkolnego.

W gospodarstwie wprowadzono następujący podział pól w płodozmianie.

A) Pole przy szkole — Dzierżawa na gruntach J. E. Karola hr. Lanckorońskiego.

I. Płodozmian główny morgów 17
(Działów 9 po 1422 s.2.)

Następstwo płodów i nawożenie:

1. Ugor nawożony z przedplonami (mieszanka, sorgo, kukurudza).
2. Pszenica ozima z koniczem i trawami.
3. Koniczyna z trawami 2 pokosy na siano, jesienne pastwisko.
4. " " 1 pokos " " $\frac{1}{2}$ nawozu.
5. Pszenica ozima.
6. Buraki pastewne i cukrowe na oborniku zimowym.
7. Jęczmień i kukurudza.
8. Groch i ziemniaki.
9. Ozimina i owies.

II. Pole lucernowe (wydzielone) morgów 3

1. Lucerna (siana w plonie ochronnym) przez 6 lat . 1 morg 800⁰²
2. (Kościński ząb na zielono (silne nawożenie) — 1200⁰²
3. (Marchew, pasze zielone, ziemniaki — 1200⁰²

III. Pole tytoniowe 1 morg

1. Tytoń na oborniku 200⁰²
2. Okopowe i ogrody 1400⁰² 1 morg

Razem I. II. i III. 21 morgów

B) Pole przy „Jeziorze“. Działów 9 po 1 morgu i łąki 1 morg razem 10 morgów.

Płodozmian 9 polowy:

1. Mieszanka jara na siano w polu nawożonym.
2. Pszenica ozima z koniczem.
3. Koniczyna (pierwszy pokos na siano, drugi na nasienie).
4. Kukurudza.
5. Po wczesnym zbiorze kukurudzy: pszenica, po późnym owies.
6. Kukurudza w polu nawożonym.
7. Owies.
8. Groch i wyka na nasienie.
9. Żyto ozime.

Wszystkie pola są w wysokiej kulturze, a doprowadzono je do tego stanu przez uprawę mechaniczną, dobre następstwo plonów i silne nawożenie obornikiem i kompostami we własnym gospodarstwie wyprodukowanymi.

Nawozów sztucznych nie używa się prawie zupełnie, okazały się bowiem nieskutecznymi, dyrekcya zamierza jednak w przyszłości przedsięwziąć próby z użyciem nawozów fosforowych, wapna i kainitu w celu przekonania się o ile one wpłyną na plon w ziarnie i zapobiegną tak często zdarzającemu się tu wyleganiu zbóż. Co do nawozów azotowych stwierdzono, że przy silnym nawożeniu obornikiem nie działają wcale.

Tabela zasiewów i zbiorów w r. 1910/11 będzie najlepszym liczbowym obrazem gospodarki rolnej prowadzonej w tutejszej szkole; wykazano w niej plony nie tylko z pojedynczych działów ale także dla lepszego przeglądu w przeliczeniu na 1 morg.

zasiewów i zbiorów w krajowej niższej szkole rol-

Dział	Powierzchnia		RODZAJ PŁONU	NAWOŻENIE	Ilość wysiewu	P l o n		
	morf- gi	sąż- nie ²				Ziarna	Słomy	
						K i l o g r a m y		
I.	—	1525	Groch	—	147	1153	1180	
	—	1560	Ziemniaki	—	2125	—	—	
II.	—	362	Pszenica	—	20	130	460	
	—	1515	Żyto	—	80	1042	2631	
III.	—	1046	Owies	—	42	420	950	
	1	17	Mieszanka	Nawóz stajenny	104	—	—	
IV.	—	1525	Kukurudza	" "	25	1630	2385	
	1	1450	Pszenica	—	160	1700	3750	
V.	—	50	Tymotka	—	1	14	60	
	1	1400	Koniczyna 2 zbiory	—	20	—	—	
VI.	1	1450	" 1 "	—	—	—	—	
	1	1450	Pszenica	1/2 nawozu stajen.	140	1730	3860	
VII.	—	800	Buraki cukrowe	Nawóz stajenny	8	—	—	
	1	650	" pastewne	" "	18	—	—	
VIII.	1	—	Jęczmień	—	88	894	1341	
	1	158	Owies	—	109	710	1588	
IX.	1	260	Mieszanka	Nawóz stajenny	147	—	—	
	1	170	Pszenica	—	102	955	1860	
Pole przy jeziorze	—	1200	Koniczyna	—	9	—	—	
	—	400	"	—	3	85	200	
	1	160	Kukurudza	—	26	1610	2410	
	1	400	Owies	—	100	830	1780	
	1	160	Kukurudza	Nawóz stajenny	27	1653	2460	
	1	90	Owies	—	76	714	1488	
	—	1460	Groch	—	142	1050	1050	
	—	1570	Pszenica	—	81	750	1576	
	—	530	Wyka	—	33	210	386	
	1	800	Lucerna	—	—	—	—	
	Pole lucernowe	—	400	Buraki pastewne	Nawóz stajenny	4	—	—
		—	90	" nasienne	" "	Głabi 500	52	—
—		800	Ziemniaki	" "	1055	—	—	
—		300	Fasola	—	51	396	350	
—		140	Tytoń	Nawóz stajenny	—	—	—	
—		200	Kapusta (18 kóp)	" "	0 60	—	—	
—		100	Marchew i mak	—	1:50	10	—	
—		1352	Koński żab i kukurudza	Nawóz stajenny	160	—	—	
—		60	Pole okazowe	—	—	—	—	
Razem		31	—					

KAZ

niecej w Jagielnicy za rok gospodarczy 1910/11.

P l o n				P l o n z 1 m o r g a					
Liści	Okopowe	P a s z y		Ziarna	Słomy	Liści	Okopowe	P a s z y	
		zielennej	suchej					zielennej	suchej
q				K i l o g r a m y			q		
—	—	—	—	1209	1238	—	—	—	—
—	154	—	—	—	—	—	158	—	—
—	—	—	—	574	2033	—	—	—	—
—	—	—	—	1100	2778	—	—	—	—
—	—	—	—	642	1453	—	—	—	—
—	—	53	—	—	—	—	—	53	—
—	—	—	—	1710	2502	—	—	—	—
—	—	—	—	891	1967	—	—	—	—
—	—	—	—	448	1920	—	—	—	—
—	—	—	54	—	—	—	—	—	29
—	—	—	31	—	—	—	—	—	16
—	—	—	—	907	2024	—	—	—	—
—	115	—	—	—	—	—	230	—	—
—	572	—	—	—	—	—	407	—	—
—	—	—	—	894	1341	—	—	—	—
—	—	—	—	646	1445	—	—	—	—
—	—	25	1	—	—	—	—	—	9
—	—	—	—	864	1681	—	—	—	—
—	—	—	22	—	—	—	—	—	29
—	—	—	—	340	800	—	—	—	—
—	—	—	—	1463	2190	—	—	—	—
—	—	—	—	664	1424	—	—	—	—
—	—	—	—	1502	2236	—	—	—	—
—	—	—	—	675	1409	—	—	—	—
—	—	—	—	1150	1150	—	—	—	—
—	—	—	—	796	1606	—	—	—	—
—	—	—	—	634	1162	—	—	—	—
—	—	530	—	—	—	—	—	350	—
—	111	—	—	—	—	—	444	—	—
—	—	—	—	924	—	—	—	—	—
—	67	—	—	—	—	—	134	—	—
—	—	—	—	2116	1866	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	103	—	—	—
3240	—	—	—	—	—	25920	—	—	—
—	10	—	—	160	—	—	160	—	—
—	—	330	—	—	—	—	—	400	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Wyniki z gospodarstwa w ubiegłym roku 1910/11 były następujące :

W dziale produkcji rolnej.

Z obliczeń w tabeli zasiewów i zbiorów podanych okazuje się, że zwłaszcza rośliny okopowe, zielenina na paszę i kukurudza dają rzeczywiście więcej niż bardzo dobre plony, tak n. p.

buraki pastewne z 1 morga	407 do 444	ctm.
ziemniaki "	134 " 158	" "
buraki cukrowe "	230 " —	" "
lucerna na zielono " (5 pokosów)	350 " —	" "
koński ząb " "	400 " —	" "
kukurudza " "	14 ⁶³ / ₁₀₀ —	¹⁰ / ₁₀₀

Zboża nie dają tak dobrych plonów, jak rośliny pastewne i okopowe; na te mniej pomyślne wyniki omłotów n. p. u pszenicy (864 do 907 kg. z morga) wpływa coroczne prawie wylęganie, co się na jakości i ilości ziarna ujemnie odbić musi, u owsa zaś (632 do 675 kg. z morga) posuchy są główną przyczyną tak małych plonów.

By wylęganiu pszenicy zapobiec, przedsięwzięcie się w przyszłym roku próby z uprawą w szerokie rzędy oraz z dobozem pszenicy o tęgiem źdźble, przy zastosowaniu odpowiednich nawozów pomocniczych. Większe plony owsa będzie można, zdaje się, uzyskać przez bardzo wczesny siew, by to wiele wilgoci do skiełkowania wymagające zboże mogło korzystać z zapasu wilgoci zimowej.

W każdym razie można uważać za wynik zupełnie zadowolający, jeżeli zbiór z 31 morgów wynosił w roku ogółem: ziarna 177³⁸/₁₀₀ q, słomy: 217⁶⁴/₁₀₀ q, okopowizny: 1029 q, zieleniny: 938 q, siana: 170 q.

W dziale produkcji zwierzęcej.

- a) Krowiarni stan 30. czerwca 1910: 8 krów, 0 jałówek, 3 cieląt i 1 buhaj subwencyjny.

W ciągu roku 1910/11 udojono mleka 22270¹/₂ l. po 12 gr. = 2672 K 46 gr. sprzedano cieląt 4 za 125 K.

Na wirówce oddzielono mleka: 12.979³/₄ litrów, z czego wyrobiono masła: 491.98 kg., zatem na 1 kg masła wypada: 26⁴⁰/₁₀₀ litra mleka.

- b) Trzoda chlewna. Stan 30. czerwca 1910: 1 knur i 6 sztuk macior. Za prosięta 73 uzyskano: 1460 K.

Nawozem uzyskanym od powyżej wymienionego inwentarza żywego i 4 koni roboczych nawieziono 10¹/₂ morgów pola, więc ¹/₃ część całego obszaru. Cała produkcja obornika wynosiła około 2250 q, którą też do zasilenia gruntów zużyto. Na 1 morg daje się po 150, 200 i 300 q zależnie od siły pola i przedplonu.

Ważną rolę odgrywają w tutejszem gospodarstwie komposty, przygotowane z plewidł, ziemi z rowów i odchodów ludzkich. Tymi kompostami zasila się przeważnie pola lucernowe i ogrody. Uczniów wdraża się w sprawę gromadzenia i przygotowania kompostów, zachęca się ich do tego usilnie i poucza, jakie to olbrzymie masy nawozu bardzo dobrego można w ten sposób nagromadzić z wielkim pożytkiem dla gospodarstwa.

Pod względem finansowym przedstawia się wynik gospodarstwa jak następuje:

Ogólne.

Rozchody:		Przychody:	
Ubezpieczenie budynk. gosp.	48 07		
Utrzymanie	241 61		
Czynsz za dzierżawę gruntu	1000 —		
Razem	1289 68	Razem	

Inwentarz martwy 1. maszyny i narzędzia.

Wartość na początku r. 1910 ^{1/7}	1211 89	Wartość z końcem r. 1911 ^{30/6}	1721 03
Przykupno, odnow. i utrzym.	884 72		
Razem	2096 61	Razem	1721 03

2. Uprząż.

Wartość uprzęży ^{1/7} 1910	59 32	Wartość uprzęży z końcem	
Przykupno, odnow. i utrzym.	55 90	roku 1911 ^{30/6}	53 39
Razem	115 22	Razem	53 39

Inwentarz żywy.

a) konie robocze.

Wartość koni ^{1/7} 1910		Wartość koni ^{30/6} 1911	
Koń gniady 19 letni	110 —	Koń gniady 20 letni	100 —
Klacz gniada 6 „ a	490 —	Klacz gniada 7 „ a	500 —
Koń szpakowaty 9 l. i	420 —	Koń szpakowaty 10 l. i	300 —
„ „ 8 l. i	420 —	„ „ 9 l. i	300 —
Razem	1440 —	Razem	1200 —

b) bydło rogate

Wartość bydła rogatego ^{1/7} 1910		Wartość bydła rogatego ^{30/6} 1911	
8 krów ż. w. 4035	} 4920 × 50 = 2460 —	8 krów ż. w. 4336	} 5720 × 50 = 2860 —
2 jałówki ż. w. 630		2 jałówki ż. w. 970	
1 cielę ż. w. 255		2 cieląt ż. w. 415	
Razem	2460 —	Razem	2860 —

c) trzoda chlewna.

Wartość trzody chlewnej ^{1/7} 1910		Wartość trzody chlewnej ^{30/6} 1911	
1 knur ż. w. 205 kg	} 1055 × 60 = 633 —	1 knur ż. w. 230 kg	} 1265 × 60 = 759 —
6 macior ż. w. 850 „		6 macior ż. w. 1035 „	
		12 prosiąt ssących	
Razem	633 —	Razem	759 —

Rozchody.

Zapasy pólów rolnych roślinnych.

Przychody.

Wartość zboża $\frac{1}{7}$ 1910		
pszenicy 1852 kg po 19	K	351.88 K
jęczmienia 70 kg po 13	"	9.10 "
owsa 18 kg po 13.5	"	2.43 "
grochu 50 kg po 24	"	12.— "
kukurudzy 3107 kg po 15	"	466.05 "
koniczyny czerw. 2 kg po 1	"	2.— "
otrąb 66 kg po 11	"	7.26 "
gorczycy białej 4.5 kg po 56	"	5.52 "
Razem		856.24 K

Wartość zboża $\frac{30}{6}$ 1911		
pszenicy 379 kg po 21	K	79.59 K
kukur. celnej 4600 kg po 15	"	690.— "
" średniej 103 kg po 10	"	10.30 "
fasoli 39 kg po 20	"	7.80 "
koniczu czerw. 2 kg po 1	"	2.— "
" szwedzkiego 2 kg po 1	"	2.— "
otrąb 181 kg po 12	"	21.72 "
gorczycy białej 10 kg po 56	"	5.60 "
Razem		819.01 K

Obrót bieżący w ciągu r. 1910/11.

1. Na rachunek produkcji zwierzęcej.

Rozchody.

a) Konie robocze.

Przychody.

Gotówką.	
Kucie koni	46.20 K
Przykupno ziarna	736.47 "
Obsługa 120 dni razy 33 gr.	39.60 "
Leczenie i lekarstwa	44.— "
Otręby	10.— "
Drobne sprzęty	5.60 "
Sól	4.81 "
We własnym gospodarstwie:	
siana 5868 kg	
słomy 6229 kg	
buraków 4900 kg	
Razem	886.68 K

Gotówką.	
We własnym gospodarstwie	
robocizna dni parokonnnych 180	
Wytworzono obornika 300 q	
Razem	

b) bydło rogate:

Obsługa 497 dni razy 33 gr.	164.01 K
Odnowienie inw. martw.	31.10 "
Ubezpieczenie buhaja	3.11 "
Leczenie i lekarstwa	136.90 "
Otręby 2760 kg	256.19 "
Sól	11.39 "
Dokupno słomy 4798 kg	111.83 "
Zdjęcie skóry z padłej krowy	3.20 "
Makuch 1215 kg	148.50 "
We własnym gospodarstwie:	
ziarna 1514 kg	
siana 5502 kg	
słomy 25558 kg	
buraków 58360 kg	
marchwi 1500 kg	
Razem	866.23 K

Za mleko 21.1525 l razy 12	2538.33 K
Za 4 cieląt	125.— "
Za puszczenie buhaja	27.— "
Subwencya na utrzym.	127.50 "
Za skórę z padłej krowy	30.— "
Za sól	2.75 "
We własnym gospodarstwie	
wytworzono obornika 1850 q	
Razem	2850.58 K

c) trzoda chlewna:

Rozchody.

Przychody.

Gotówką.	
Za mleko zbierane 1065 25 × 4	42 61 K
„ maślanek 745 l. × 2	14 90 „
Obsługa 120 dni × 33	39 60 „
Za drobne sprzęty	3 50 „
We własnym gospodarstwie:	
ziarna 1901 kg	
buraków 4540	„
ziemniaków 4148	„
plew i słomy 5581	„
Razem	100 61 K

Gotówką.	
Za 73 sztuk prosiąt po 20 K	1460— K
We własnym gospodarstwie wyprodukowano obor- nika 100 q	
Razem	1460— K

2. Na rachunek produkcji roślinnej.

a) folwarcznej:

Gotówką.	
Robocizna uczniów 2678 × 33	883 74 K
Ubezpiecz. zboża od ognia i gradu	130 51 „
Kupno nasion różnych	56 77 „
Podatek gruntowy	32 78 „
Czynsz za „Klin“	20— „
Nasiona traw i warzyw	15 62 „
Ziemniaki na nasienie	8— „
Nawozy sztuczne	66— „
Tępienie szkodników	8 88 „
Razem	1222 30 K

Gotówką ze sprzedaży i poraokunkiem.	
Za pszenicę 6032 kg	1246 16 K
Za kukurudzę 3076 kg	461 40 „
Za groch 1673 5	397 11 „
Za fasolę 331 kg	79 44 „
Za ziemniaki 9081 kg	236 08 „
Za jęczmień 800 kg	128— „
Za owies 500 kg	80— „
Za buraki cukrowe 11530 kg	228 50 „
Za kapustę 18 kóp	90— „
Za nasienie koniczu 45 kg	67 50 „
Za „ buraków 25 25	20 20 „
Za „ wyki 40 kg	8— „
Za „ konopi 50 kg	8— „
Za „ brzanki 1 kg	1 40 „
Za „ maku 8 kg	4 80 „
Za „ pietruszki	2 67 „
Razem	3059 26 K

Spotrzebowano na siew:

na ziarno	na paszę
żyta 84 kg.	
pszenicy 447 „	
owsa 268 „	48 kg.
jęczmienia 90 „	
grochu 291 „	289 „
kukurudzy 78 „	291 „
wyki 33 „	137 „
końsk. zębu — „	104 „
fasoli 51 „	
sorga — „	5 „
koniczyny i traw	44 5 „
ziemniaków 3693 „	
buraków 23 5 „	500 sztuk wysadków
marchwi — „	

b) pole tytoniowe:

Rozchody.

Robocizna uczn. 68 ³ / ₄ d. × 33	22·68 K
Szpagat i rogózki	7·90 „
Szyby do inspektów	4·50 „
Z własnego gospodarstwa: obornika 50 q sprzężaju 2 konnego 2 dni	

Razem . 35·08 K

Przychody.

Za liście tytoniowe 103 kg.	54·73 K
Za nasienie tytoniu 6 kg.	48— „

Razem . 102·73 K

ZAMKNIĘCIE.

		Dług		Mienie	
		K	gr	K	gr
I.	Wydatki ogólne (w tem czynsz dzierz. 1000 K)	1289	68	—	—
II.	Inwentarz martwy 1. maszyny i narzędzia	2096	61	1721	03
	„ „ 2. uprząż	115	22	53	39
III.	Inwentarz żywy a) konie robocze	1440	—	1200	—
	„ „ b) bydło rogате	2460	—	2860	—
	„ „ c) trzoda chlewna	633	—	759	—
IV.	Zapasy płodów rolnych roślinnych	856	24	819	01
V	Obroty bieżące w roku 1910/11				
	1. na rachunek produkcji zwierzęcej:				
	a) konie robocze	886	68	—	—
	b) bydło rogате	886	23	2850	58
	c) trzoda chlewna	100	61	1460	—
	2. Na rachunek produkcji roślinnej:				
	a) folwarcznej	1222	30	3059	26
	b) pole tytoniowe	26	15	102	73
	Razem	12012	72	14885	—
	Po strąceniu wydatków			12012	72
	Zostaje czysty dochód			2872	28
	Ten czysty dochód w kwocie 2872·28 K rozliczony na 31 morgów obszaru, przedstawia dochód z 1 morga 92·65 K.				

Kronika szkoły.

Krajowa szkoła rolnicza w Jagielnicy kierowała się zawsze tą myślą przewodnią, by nietylko spełniać swoje posłannictwo wychowawczo-naukowe, ale zarazem przez wspólną pracę całego grona nauczycielskiego wpływać na rozwój i postęp rolnictwa.

W tej pracy brało udział całe grono nauczycielskie i tak: kierownik szkoły był przewodniczącym rady nadzorczej Spółki oszczędności i pożyczek w Salówce,

prezesem Zarządu kółka rolniczego w Nagórzance, zastępcą prezesa Związku katolickiego, nadto miewał często wykłady i pogadanki treści rolniczo-hodowlanej i społecznej w okolicznych gminach.

Nauczyciel fachowy p. Franciszek Wesoliński piastował urząd przełożonego Zarządu Spółki oszczędności i pożyczek w Salówce, był członkiem Oddziału podolskiego c. k. Towarzystwa gospodarskiego i Towarzystwa Szkoły ludowej, wydziałowym Związku katolickiego i Sokoła. Urządzał też odczyty i wykłady treści rolniczo-hodowlanej i społecznej w okolicy, demonstrując je środkami naukowymi, szkolnymi.

Nauczyciel elementarny p. Szymon Morozowicz był członkiem Zarządu powiatowego Towarzystwa kółek rolniczych i członkiem Towarzystwa Szkoły ludowej a co najważniejsza założycielem Spółki oszczędności i pożyczek w Chomiakówce. Miewał wykłady i pogadanki na temat potrzeby zakładania spółek rolniczych. Praca jego jest widoczną, bo spółki takie powstają.

Czynnymi byli również instruktor szkoły p. Wincenty Potyra i praktykant Józef Samborski. Pierwszy z nich należał do Rady nadzorczej Spółki oszczędności i pożyczek w Salówce, drugi zaś trudnił się sprzedażą sprowadzonych przez Zarząd dla członków Kółka rolniczego nasion i artykułów dla gospodarstwa.

W szkole odbyło się Walne zgromadzenie Kółka rolniczego połączone z pogadanką treści rolniczej i zwiedzeniem zakładu i gospodarstwa szkolnego.

W roku sprawozdawczym lustrował szkołę i gospodarstwo szkolne inspektor p. Konstanty Jasiński, był również obecnym na egzaminach wspólnie z opiekunem szkoły p. Józefem Krokowskim.

W Jagielnicy, dnia 14. kwietnia 1912.

Ludwik Kawecki
za kierownika szkoły.

Sprawozdanie

Dyrekcji kraj. niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach
za rok szkolny 1910|11.

Ogólne wiadomości o szkole.

Krajowa niższa szkoła rolnicza w Kobiernicach założona w r. 1885 kształci synów włościan na uzdolnionych, samoistnych gospodarzy mniejszej posiadłości, jak również pomocników do większych gospodarstw. Z rokiem sprawozdawczym włącznie ukończyło szkołę 240 uczniów.

Skład grona nauczycieli.

1. Adolf Poniński, kierownik zakładu i nauczyciel fachowy, uczył hodowli zwierząt gospodarskich, weterynaryi, rachunkowości i zarządu gospodarskiego, ustaw rolnych, tygodniowo godzin 14. Prowadził administrację zakładu i gospodarstwa szkolnego.

2. Stanisław Kostka, nauczyciel fachowy, uczył rolnictwa, nauk przyrodniczych, mleczarstwa, sadownictwa, tygodniowo godzin 19. Prowadził mleczarnię, ogród i spiżarnię szkolną.

3. Karol Błaszkiwicz, nauczyciel do nauk elementarnych, uczył polskiego, rachunków, geometrii, geografii, historii, kaligrafii, rysunków, miernictwa, tygodniowo godzin 28. Zarządzał biblioteką uczniów.

4. Jan Kamiński, instruktor robót praktycznych, dozorował uczniów przy praktyce, prowadził stelmacharstwo i zarządzał garderobą uczniów.

5. Katecheta z klasztoru OO. Reformatów uczył religii i odprawiał nabożeństwa w niedziele i święta w kaplicy miejscowej. Część roku funkcje te wypełniał ks. Eugeniusz Maj — część ks. Wojciech Kozubal, a obecnie ks. Paweł.

Nauki w szkole udzielane.

Nauka trwa trzy lata i dzieli się na naukę teoretyczną i praktyczną. Nauka praktyczna polega na wykonywaniu przez uczniów wszystkich robót w zakresie gospodarstwa wchodzących. Uczniowie przydzielani są kolejno do rozmaitych działów

jak: obory, mleczarni, ogrodu i t. d. po jednym z każdego kursu względnie jeden z II. kursu a dwóch z pierwszego. Służby te trwają po 15 dni, ze służby takiej uczeń z III. roku składa raport pisemny; ponadto jeden uczeń z III. kursu pełni funkcyę wódarza, prowadzi codziennie raporty, odbiera i wydaje dyspozycyę robót.

W porze zimowej jeden kurs kolejno ma zajęcia praktyczne a dwa kursy naukę w klasach. W czasie wiosennym jeden kurs ma lekcyę teoretyczną, a dwa kursy mają zajęcia praktyczne.

Zbiory naukowe uzupełnia się co roku bądź to modelami bądź przedmiotami praktycznymi. Biblioteka złożona z działu fachowego i historyczno-beletrystycznego obejmowała z początkiem roku sprawozdawczego 680 dzieł, w ciągu roku przybyło dzieł 17, więc z końcem roku sprawozdawczego ilość dzieł wynosiła 697. Ponadto prenumeruje się pisma: Tygodnik rolniczy, Rolnik, Głos rolniczy, Rolnik śląski, Rolę, Przegląd weterynarski, Ogrodnictwo, Okólnik rybacki, Landwirtschaftliche Presse, Gazetę Lwowską, Ziemiańca i Tygodnik ilustrowany.

Mleczarnia jest częścią składową gospodarstwa i środkiem naukowym. Uczniowie kolejno do służby przydzielani zapoznają się dokładnie z czynnościami jak: przyjmowaniem i wydawaniem mleka, oddzielaniem na wirówce, robieniem masła i prowadzeniem rachunkowości mleczarnianej.

Ogród szkolny służy do demonstracyi i do produkowania warzyw, potrzebnych do kuchni szkolnej jak również do prowadzenia sadu i szkółki drzew owocowych.

Statystyka uczniów.

Szkołę ukończyło w r. 1911 8-miu uczniów.

Czulak Karol	z postępem zaledwie	dostatecznym
Kędzierski Zdzisław	„	dostatecznym
Kasprzyk Michał	„	dostatecznym
Kutaj Tomasz	„	dostatecznym
Łuczak Jan	„	dobrym
Nidjol Henryk	„	dobrym
Szklarski Wincenty	„	bardzo dobrym
Zontek Władysław	„	dostatecznym

Z tych 1 wrócił na własne gospodarstwo, 1 odbywa służbę wojskową, 4 poszło na posady gospodarcze w kraju a 2 do Król. Polskiego.

Do egzaminu wstępnego z początkiem r. 1910/11 zgłosiło się 20 kandydatów.

Z tych przyjęto 17-tu, mianowicie na kurs I. — 14, na kurs II. — 2, na kurs III. — 1.

Z tych 4 wystąpiło ze zakładu w ciągu roku, 1 z powodu służby wojskowej, a 1 uczeń zmarł.

Ogółem liczyła szkoła 36 uczniów.

Z tych było synami rolników	21
„ urzędników	9
„ nauczycieli	2
„ robotników	4

Pomiędzy 15—17 lat wieku było 15-tu

„ 17—19	„ „ „ 14	„
„ 19—24	„ „ „ 7	„

Według przygotowania szkołę ludową posiadało	25
I. klasę gimnazjalną	3
II. „ „	3
III. „ „	1
VI. „ „	1
szkołę ogrodniczą	1
„ zimową rolniczą	2

Internat.

W prowadzeniu internatu nie zaszła żadna godna uwagi zmiana. Stan zdrowotny uczniów w roku ubiegłym był dość pomyślny, cięższych chorób nie było, ze zakaźnych sporadyczne wypadki jaglicy.

Budynki.

Postawiono szopę na węgle i nowy dom mieszkalny dla instruktora.

Gospodarstwo szkolne.

Obszar gruntów dzierzawionych dla celów szkoły wynosi 56 mg 1440 sąż. □ w tem mieści się 7 mg 1529 sąż. □ pod budynkami szkolnymi, gospodarskimi i ogrodem; 2 morgi zajmują rowy i nieużytki, dla gospodarstwa pozostaje 46 mg 1511 sąż. □ mianowicie:

poła orne	30 mg	25 sąż. □
łąki	8 "	215 "
wiklina	— "	1079 "
pastwisko	7 "	620 "

Grunta te podzielone na 2 kompleksy, położone są dość daleko od zakładu. Dział większy zwany „ugorami“ o glebie gliniasto-ilastej (podkarpackiej). Ziemia ciężka i trudna do uprawy, służy do produkcji owsa, mięszanek, na pastwiska i łąki. Dział drugi mniejszy, zwany „Zawieźnicą“, o glebie lżejszej pozwala na uprawę żyta i okopowych. Dział ten podzielony jest na 5 poletek i obejmuje 2 pola z okopowemi, 2 kłosowe i 1 strączkowy.

W dziale produkcji zwierzęcej nie zaszła żadna wybitna zmiana. Oborę zarodową czerwonego bydła polskiego prowadzono dalej w kierunku mlecznym, dążąc przytem do wyrównania. Obora po kłesze, jaką przeszła przez dwa lata, straciwszy połowę najlepszych krów, zaczyna powoli przychodzić do siebie. W roku sprawozdawczym sprzedano 2 buhajki do rozplodu, 3 krowy do dalszej hodowli i 5 krów wybrakowano, ponadto 4 cielęta sprzedano na rzeź.

Stan obory z dniem 30. czerwca 1911 wynosił: krów 11, jałówek 6, cieliczek 4, buhajki 3, buhaj 1.

Zestawienie produktywności.

Nazwa krowy	uzyskano mleka litrów	uzyskano masła kg	przeciętny % tłuszczu	doiła się dni	Uwaga
Wilamówka . . .	3200	147·84	4·1	276	
Amella	3807	169·10	3·9	275	
Flaszka	3851	185·18	4·2	330	
Jagoda	3818	184·54	4·2	290	
Jutrzenka	3100	149·42	4·2	320	
Sojka	2400	112·32	4·1	300	
Stella	2219	101·64	4·1	265	
Flandka	2062	87·30	3·8	150	sprzedana
Malina	2421	101·64	4·1	148	sprzedana
Figa	1634	80	4·2	200	pierwiastka
Czajka	1100	50·82	4·1	180	pierw.-sprzed.
Różyczka	2415	115	4	200	pierwiastka
Flora	1363	49·40	3·9	200	pierwiastka
Jagódka	233	—	4	20	pierwiastka

Sprawozdanie

dyrekcji krajowej niższej szkoły rolniczej w Miłocinie
za rok szkolny 1910|11.

Rok szkolny 1910/11 jest piątym z rzędu rokiem istnienia szkoły rolniczej w Miłocinie, otwartej dnia 15. października 1906 roku.

Szkoła ma za zadanie kształcenie i wychowanie synów włościan tak, by ich należycie przysposobić na gospodarzy wiejskich mniejszej posiadłości, którzyby w przyszłości osiadłszy na ojcowiznie mogli wzorem swoim przyczynić się do podniesienia gospodarstw włościańskich.

W przyjęciu do szkoły mają pierwszeństwo ci synowie włościan, których ojcowizna daje rękojmię, że po ukończeniu szkoły zostaną na własnem gospodarstwie. Staraniem Dyrekcji było, by w okręgu rzeszowskim i najbliższem jego sąsiedztwie zachęcać włościan do oddawania synów do szkoły. Starania te były podjęte przez osoby w okręgu wpływowe, przez poruszanie tej sprawy na zebraniach rolniczych w szkole odbywających się i zapomocą Kółek rolniczych. Starania te pomyślnym skutkiem zostały uwieńczone, gdyż z każdym rokiem wpływa znacznie więcej podań z bliższej okolicy.

Nauczyciele fachowi pracowali nie tylko w szkole, ale i poza nią, biorąc czynny udział w pracach Towarzystwa Rolniczego Okręgowego i Towarzystwa Kółek rolniczych w Rzeszowie, w zgromadzeniach i zebraniach wspomnianych Towarzystw, miewali odczyty i wykłady popularne, udzielali rad i wskazówek w sprawach gospodarstwa rolnego, hodowli inwentarza, zakupna maszyn, narzędzi rolniczych i nawozów. Staraniem szkoły naszej było o ile możności koncentrować sprawy rolnictwa tutejszego okręgu. Sposobność do tego dawały odbywające się Walne Zebrania Towarzystwa Rolniczego Okręgowego i Delegatów Towarzystwa Kółek rolniczych, na których nauczyciele zakładu miewali wykłady na temat przez Zarządy wspomnianych Towarzystw podany, zaznajamiając przy tej sposobności licznie zebranych słuchaczy z celem i zadaniem szkoły, zachęcając ich do oddawania synów do naszego zakładu i wzywając, by w sprawach gospodarstwa rolnego zwracali się z całym zaufaniem do nas, znajdując bowiem zawsze chętną i życzliwą poradę.

Działalność szkoły na zewnątrz ujawniała się przez branie czynnego udziału nauczycieli fachowych w rozmaitych kursach rolniczo-hodowlanych, jakie w powiecie urządzały Towarzystwo Okręgowe rolnicze i Zarząd powiatowy Kółek rolniczych. Nauczyciele fachowi byli parokrotnie prelegentami na podobnych kursach rolniczo-hodowlanych w powiecie. Ponadto nauczyciel fachowy p. Stempek pełnił obowiązki lustratora powiatowego Kółek rolniczych i zwiedził w ciągu roku sprawozdawczego

kilkanaście Kółek rolniczych, urządzając po dokonanej lustracyi pogadanki z rozmaitych dziedzin gospodarstwa rolnego, lub wycieczki do lepszych gospodarstw członków dotyczącego Kółka rolniczego.

Dowodem zainteresowania się naszą szkołą w powiecie są liczne gremialne wycieczki Kółek rolniczych tutejszego powiatu, celem zwiedzania gospodarstwa szkolnego i zasiągnięcia porady fachowej.

Skład grona nauczycielskiego i funkcyonaryuszy.

1. Ludwik Kawecki, kierownik zarazem nauczyciel fachowy, uczył fizyki, zoologii, hodowli, administracyi i rachunkowości, kierował szkolnem gospodarstwem i zajęciami praktycznymi uczniów, prowadził kancelaryę szkolną, administrował internatem, oraz odbywał z uczniami wszystkich 3 lat t. zw. dyspozycye gospodarskie.

2. Jan Stempek, nauczyciel fachowy, był pomocny kierownikowi szkoły w dozorowaniu gospodarstwa szkolnego, prowadził pasiekę szkolną, uczył chemii, rolnictwa, ustaw rolnych, rysunków i kaligrafii.

3. Maryan Teleśnicki, nauczyciel do nauk ogólnie kształcących, uczył rachunków, języka polskiego, historyi i geografii, ponadto spełniał obowiązki pomocy kancelaryjnej i czuwał nad całością inwentarza urządzeń internatowych, prowadził bibliotekę szkolną.

4. Henryk Maciejewski, zastępca nauczyciela fachowego, był pomocnym kierownikowi w prowadzeniu gospodarstwa szkolnego, uczył botaniki, mleczarstwa i rolnictwa.

5. Ksiądz Kazimierz Zawalkiewicz, wikary probostwa w Staromieściu, udzielał nauki religii rzymsko-kat.

6. Mikołaj Grendysz, instruktor do robót praktycznych, pomocnik gospodarski.

Do pomocy i dozorowania gospodarstwa używała Dyrekcyja jako praktykanta gospodarczego Józefa Wilczaka, absolwenta szkoły rolniczej w Jagielnicy.

Nauczyciele pełnili ponadto kolejno t. zw. dyżury tygodniowe, podczas których czuwali nad zachowaniem się uczniów, wglądając w każdy szczegół życia internatowego młodzieży i zastępując tem samem wychowankom zakładu rodzicielską opieką.

Obowiązki lekarza zakładowego pełnił Dr. Teofil Nieć z Rzeszowa.

Nauki w szkole udzielanie.

Mając wzgląd, że wychowankowie naszej szkoły mają być po ukończeniu praktycznymi gospodarzami na małych gospodarstwach, lub zająć posady pomocników gospodarskich na większej własności, starało się grono nauczycielskie kształcić ich w tym kierunku tak, by przyszłemu zadaniu odpowiedzieć mogli.

Nauka teoretyczna i praktyczna w szkole, nawzajem uzupełniała się. Materiały naukowy przerabiany w klasach, był uzupełnianym i powtarzaniem przy zajęciach praktycznych i wogóle pracach przez uczniów wykonywanych. Przez stosowanie tego systemu nabyli uczniowie poglądu na cel wykonywanych prac w gospodarstwie, uczyli się oceniać skutki stosowania różnych metod uprawy i użycia nawozów sztucznych, żywienia i wychowania inwentarza żywego.

Odbywano codziennie dyspozycye, na których uczniowie służbowi III. roku nauki, jako odpowiedzialni za wykonanie powierzonych im czynności, zdawali sprawę z toku gospodarstwa z całego dnia, oraz podawali projekt robót na dzień następny, wyrabiając się przez to w kierunku odpowiedzialności i kombinacyach administracyjnych. Uczniowie III. roku prowadzą kolejno rachunkowość gospodarstwa szkolnego przez zapisywanie poszczególnych dat w dzienniku robocizny, w rejestrach gospodarskich, rejestrach mleczarskich i t. p.

Wszelkie prace w gospodarstwie szkolnem, więc kompletna obsługa inwentarza żywego, wszelkie prace koło roli i w ogrodach, wykonywali uczniowie sami, czeladzią najemną posługiwano się tylko wyjątkowo, jeżeli z powodu plewienia, sianokosów lub pilnego żniwa uczniowie sami podołać nie mogli. Przy rozdziale uczniów do robót uwzględniano zawsze siły fizyczne jednostki, by słabiej rozwiniętych nie przeciążała pracą z uszczerbkiem dla zdrowia, ale przekonało nas doświadczenie, że nawet słabsi uczniowie stawali się z czasem silnymi i zdrowymi dzięki temu, że pracowali fizycznie i odżywiali się skromnie ale zdrowo i byli czysto utrzymani.

Nauka teoretyczna odbywa się głównie w porze zimowej, gdyż wtedy jest zajęć w gospodarstwie znacznie mniej; w półroczu zimowem pozostają 2 lata nauki a jeden idzie do zajęć praktycznych, podczas gdy w okresie letniego półrocza dwa lata mają zajęcia praktyczne, a jeden rok tylko ma naukę teoretyczną.

Podział godzin nauki podany w poprzednich sprawozdaniach nie uległ zasadniczym zmianom.

Porządek domowy.

Uczniowie wstają o 4:30 rano, myją i ubierają się, robią porządki w sypialniach, służbowi udają się do służby folwarcznej.

Godzina 5—6 rano przygotowują się uczniowie wolni od służby do lekcji.

„ 5—6:15 Śniadanie.

„ 6:15 stają uczniowie przydzieleni do zajęć praktycznych do rozdziału dyspozycyjnego. Uczniowie mający lekcję udają się do klasy.

„ 7:30—11:40 nauka w klasach z przerwą 5 minut po każdej godzinie; na drugie śniadanie 20 minut.

W półroczu letnim od 1. kwietnia do 30. września, wszystkie te czynności zostają przesunięte o pół godziny wcześniej.

Godzina 12:30—1:30 obiad i odpoczynek. Godz. 1:30 uczniowie mający lekcję udają się do klas, przydzieleni do zajęć praktycznych stają do rozdziału dyspozycji.

Godz. 4—5:30 popołudnie i odpoczynek. Godz. 6—7 obsługa inwentarza. Godz. 7—7:15 wieczera. Godz. 7:15—8:30 przygotowanie do lekcji dnia następnego w klasach. Godz. 8:30—9 wieczorem czyszczenie ubrań i obuwia — spoczynek.

Kursa specjalne dla uczniów

były następujące:

Kurs nauki weterynaryi trwał od stycznia do końca roku szkolnego. Naukę na kursie tym udzielał starszy weterynarz miejski z Rzeszowa, p. Jan Mglej, 2 godziny tygodniowo. Na kursie tym zaznajomiono uczniów z istotą najważniejszych chorób zwierząt domowych, ich leczeniem i zapobieganiem, sporządzaniem i stosowaniem leków domowych, oraz udzielaniem pomocy w nagłych wypadkach choroby zwierzęcia. Pomoc przy porodach była szczegółowo omawiana. Sekcje, demonstracje na inwentarzu szkolnym i na sztukach bydła chorego, przyprowadzonego z najbliższej okolicy, były poparciem nauki teoretycznej.

Kurs mleczarstwa przez cały rok szkolny. Nauki teoretycznej i praktycznej udzielał zastępca nauczyciela fachowego p. Henryk Maciejewski. Demonstrowano w oborze i mleczarni szkolnej i zbiorach muzealnych, jakoteż urządzano wycieczki do krajowej szkoły mleczarskiej w Rzeszowie.

Kurs kołodziejstwa i koszykarstwa odbył się w półroczu zimowym pod kierownictwem zawodowego kołodzieja i koszykarza. Uczniowie pracowali w warstacie szkolnym, odpowiednio urządzonym i wyposażonym. Nauka polegała na rozpozna-

waniu i ocenianiu materiałów drzewnych przydatnych do wyrobów kołodziejskich i stelmacharskich, jak również na prawidłowym użyciu narzędzi różnych, sporządzaniu i naprawie części składowych sprzętów gospodarskich. Z koszykarstwa uczyli się naprawy i plecenia różnych koszów i wyrobów koszykarskich, używanych w gospodarstwie.

Frekwencja uczniów.

W roku sprawozdawczym szkolnym 1910/11 było na podstawie klasyfikacji i egzaminu:

a) z II. roku nauki na III.	14	uczniów
b) " I. " " " II.	19	"
c) przyjęto na " podstawie egzaminu wstępnego wprost na II. rok nauki	2	"
d) przyjęto na I. rok nauki	21	"
Razem	56	uczniów.

Egzamin główny końcowy złożyli:

1. Roman Bobola	z postępem	dobrym
2. Antoni Głowski	"	dostatecznym
2. Bolesław Godzik	"	dostatecznym
4. Aleksander Grodzki	"	dobrym
5. Stanisław Hampel	"	dostatecznym
6. Franciszek Ingram	"	dobrym
7. Piotr Jakura	"	dobrym
8. Marcei Kociuba	"	dobrym
9. Szymon Kondziela	"	dostatecznym
10. Józef Kubit	"	dobrym
11. Wojciech Leszczyński	"	dobrym
12. Stanisław Stafiej	"	dostatecznym
13. Andrzej Wusaty	"	dobrym
14. Łukasz Ziolo	"	dostatecznym.

Po ukończeniu szkoły przeszli:

na własne gospodarstwo	1	uczeń
na asystenta kontroli mleczności	1	"
na prywatne posady do większych majątków	11	"
pozostał w domu do pomocy choremu ojcu leśniczemu	1	"

Sprawy internatu.

Wszyscy uczniowie pomieszczeni są w internacie w głównym gmachu. Na piętrze znajdują się dwie i trzy mniejsze sypialnie, dobrze oświetlone i odpowiednio przewietrzane, a w zimie zupełnie dostatecznie ogrzane. Każdy uczeń otrzymuje łóżko z siennikiem, 4 prześcieradła, 2 poszewki, 2 ręczniki i 2 koce oraz szafkę na pomieszczenie ubrań i obuwia. Z ubrań prócz butów i bielizny, otrzymują uczniowie kompletną odzież w zakładzie a mianowicie: czapkę zimową i kapelus, obojczyk, krótką kurtkę, kozuch, mundurek sukieny wychodowy i lekcyjny, ubranie drelichowe letnie i zimowe do pracy. Ponadto otrzymują uczniowie wszystkie potrzebne przybory do czyszczenia ubrań i obuwia.

W całym zakładzie znajdują się urządzenia wodociągowe, zaopatrujące w wodę miejsca ustępowe, umywalnie i łazienki. Dla utrzymania czystości ciała znajduje się do użytku uczniów odpowiednio urządzona łazienka z tuszami i kąpielami wannowymi.

Obok sypialń uczniowskich znajdują się dwa pokoje służbowe dla instruktora i praktykanta, tak, że nawet w nocy nie są uczniowie pozbawieni opieki i dozoru.

Do nauki służą trzy obszerne sale wykładowe, jadalnia zaś jest wspólna, gdzie uczniowie gromadzą się tylko na posiłek. Wobec tak wielkiej ilości wychowanków, odczuwać się daje ogromnie brak infirmaryi, gdzieby uczniowie chwilowo niedysponowani lub gorączką podejrzani chorzy mogli znaleźć pomieszczenie. Zapobiegłoby się w ten sposób niejednokrotnie epidemicznej chorobie i porządek na salach sypialnych dałby się lepiej utrzymać, gdyż uczniowie chorzy nie potrzebowałyby wówczas tam leżeć. Infirmaryę możnaby łatwo uzyskać, jak to już Dyrekcyja w ostatnim sprawozdaniu przedstawiła, stosunkowo małym kosztem, gdyby obecny pokój służący jako magazyn ubrań i pościeli przeznaczono na infirmaryę, a na magazyn przerobiono część strychu. Budynek szkolny zamykany jest na noc o godz. 9 wieczorem, odmykany o 4 rano.

Nad porządkiem domowym w zakładzie czuwają nauczyciele. W dniu świąteczne i podczas rekreacji zajęci są uczniowie grammi towarzyskimi i gimnastyką w parku szkolnym, lub też pozostają w klasach, czytają książki z biblioteki szkolnej i pisma rolnicze i odpowiednie pismka.

Kronika szkoły.

W roku 1910/11 lustrował szkołę kilkakrotnie inspektor szkół rolniczych p. Konstanty Jasiński.

W ciągu roku odbyto z uczniami kilka wycieczek naukowych do sąsiednich większych majątków, celem pouczenia uczniów o racjonalnych systemach gospodarstwa. Wycieczki odbywały się pod przewodnictwem kierownika zakładu i nauczycieli fachowych. W szkole odbywały się zebrania i wycieczki Kółek rolniczych, z czem w połączeniu zwiedzono szkołę i gospodarstwo szkolne pod kierownictwem fachowych nauczycieli, którzy objaśniali i udzielali zwiedzającym wyjaśnień.

W ciągu roku zwiedziła szkołę wycieczka słuchaczy Studium rolniczego Uniwersytetu w Krakowie i wycieczka słuchaczy Akademii rolniczej w Dublinach pod przewodnictwem profesorów.

Gospodarstwo szkolne.

Obszar gruntów należących do szkoły wynosi 112 morgów, w czem 86 morgów roli, 4 morgi łąk, reszta jako parcele pod budowlami, obejście zakładowe i gospodarskie, ogrody, sad, staw i drogi.

Folwark szkolny, umieszczony tuż obok zakładu jest doskonale położony pod względem budynków gospodarskich. Budynki gospodarskie murowane, opisane bliżej w poprzednim sprawozdaniu, są w zupełnie dobrym stanie użytkowym, prócz krowiarni i stajni końskiej, które będą wymagały rychłego pokrycia dachówką w miejsce zniszczonego już dachu gontowego. Urządzenie wewnętrzne krowiarni zastosowane praktycznie do karmienia osobniczego. Na obejściu gospodarstwa szkolnego odczuwać się daje brak szopy, jak to już Dyrekcyja nadmieniła w poprzednim sprawozdaniu, gdzieby można było złożyć część zboża i pasz nie mieszczących się w stodole, a przedewszystkiem na pomieszczenie wozów i beczkowsów. Inwentarz martwy składa się z narzędzi do uprawy roli, sprzętu roślin, jakoteż utrzymania inwentarza żywego i jest zupełnie skompletowany.

Inwentarz żywy składa się z trzech par koni roboczych i 1 pary koni administracyjnych, bydła rogatego i trzody chlewnej. Owiec z braku pastwisk nie hoduje się. Cały obszar pól jest doskonale skomasowany w formie prostokąta, w środku którego znajduje się zakład. Całe pole orne podzielone jest na 12 działów, mniej więcej równych.

Dla celów naukowych i demonstracyjnych oddzielono $1\frac{1}{2}$ morga pola na doświadczenia naukowe i demonstracje uprawy rozmaitych roślin, nie uprawianych w gospodarstwie szkolnem. Poletko to odpowiednio urządzone.

W gospodarstwie rolnem zaprowadzono na razie system dowolny, przestrzegając praw płodozmianu, a dostosowując rotację tego rodzaju, by całości gospodarstwa nadać kierunek silnej produkcji zwierzęcej, więc hodowlany, jako w miejscowych warunkach najlepiej się opłacający.

W roku sprawozdawczym 1910/11 obsiano i zasadzono cały obszar roli jak następuje :

obsiane pastwisko trwałe	$7\frac{1}{2}$	morga
pszenica ozima	$6\frac{1}{2}$	„
żyto ozime	$16\frac{1}{2}$	„
jęczmień	3	„
owies	$16\frac{1}{2}$	„
konicz	$7\frac{1}{2}$	„
ziemniaki	8	„
buraki pastewne	$6\frac{1}{2}$	„
mieszanka na zieloną paszę	12	„
koński ząb	2	„

Racyonalna gospodarka narazie nieco utrudniona z powodu płytkich i nieprzepuszczalnych gruntów, jakoteż zaniedbanej siły nawozowej przez poprzednich dzierżawców. Przeprowadzone zdrenowanie pól, jakoteż zakontraktowanie obornika miejskiego z miastem Rzeszowem, przyczyni się zapewne w bliskiej przyszłości do podniesienia urodzajności pól. Ponadto zakupuje się znaczne ilości rozmaitych nawozów pomocniczych, wprowadza się uprawę poplonów na zielony nawóz, celem uzyskania większych plonów, mogących wyżywić inwentarz.

Produkcya zwierzęca ta stanowi przewagę w gospodarstwie szkolnem.

Szkoła posiada oborę krów złożoną z 30 krów dojnych, 1 buhaja i 9 sztuk jałownika i cieląt, ogółem sztuk 40. Obora składała się z 20 krów rasy polskiej czerwonej, 1 buhaja tejże rasy, 4 krów duńskich czerwonych, oraz 6 krów wydolonych rasy fryzyjskiej i simentalerskiej kupionych na targu.

W roku sprawozdawczym wyprodukowano mleka 60348 litr, które odstawia się codziennie w stanie świeżym po cenie 13 i 14 groszy za litr do krajowej szkoły mleczarskiej w Rzeszowie.

Hodowla świń rasy westfalskiej skrzyżowanej z rasą Jorkshir w ilości ogólnej sztuk 40, w tem 1 knur, 7 loch rozplodowych, 32 młodzieży rozmaitego wieku, stanowi obok hodowli bydła ważną gałąź gospodarstwa szkolnego, zużytkowującą korzystnie obok innych pasz rozmaite odpadki gospodarstwa i kuchni zakładowej.

Miłocin, w maju 1912 r.

Edward Kuschie
za kierownika szkoły.

Sprawozdanie

Dyrekcji krajowej niższej szkoły rolniczej w Suchodole
za rok szkolny 1910|11.

Wiadomości szkolne.

Krajowa szkoła rolnicza w Suchodole pod Krosnem, założona przez Wydział krajowy na gruntach wydzierżawionych od gminy miasta Krosna na okres 60-letni, otwarta we wrześniu 1898 roku, ma za zadanie kształcić synów włościan na zdolnych gospodarzy praktycznych, którzy by w przyszłości osiadłszy na gruncie ojcowskim, prowadząc sami więcej postępowo gospodarstwo, przyczynili się swym przykładem do podniesienia gospodarstw włościańskich, a także kształcić pomocników gospodarczych do większych majątków ziemskich.

Warunki i termin przyjęcia kandydatów do szkoły.

Uczeń chcący wstąpić do krajowej szkoły rolniczej powinien wnieść do dyrekcji szkoły podanie z dołączeniem:

- a) metryki chrztu, na dowód, że ukończył 15 rok życia,
- b) świadectwa szkolnego z ukończenia szkoły ludowej z dobrym postępem,
- c) świadectwa moralności, wydanego przez urząd parafialny,
- d) świadectwa lekarskiego, celem wykazania, iż kandydat jest dobrze fizycznie rozwinięty i zupełnie zdrowy,
- e) świadectwa ubóstwa, jeżeli kandydat stara się o przyjęcie na koszt funduszu krajowego.

W dniu oznaczonym przez dyrekcję, zwykle z początkiem lipca, musi kandydat złożyć egzamin wstępny, z którego kierownik szkoły osądzi, czy kandydat jest dostatecznie umysłowo rozwinięty, aby mógł korzystać z nauki w szkole rolniczej udzielanych.

Uczniowie przyjęci na koszt funduszu krajowego, otrzymują w zakładzie wikt i odzież z wyjątkiem bielizny i obuwia i płacą 10 K wpisowego.

Skład grona nauczycielskiego.

1. Józef Jan Neuman, nauczyciel fachowy i kierownik zakładu, uczył na I. roku zoologii, na II-gim anatomii i fizyologii, na III-cim hodowli zwierząt domowych i weterynaryi, zarządu i rachunkowości gosp., kierował zajęciami praktycznymi uczniów i prowadził administrację szkoły i gospodarstwa szkolnego.

2. Bronisław Gąsienica, nauczyciel fachowy, uczył na I. i II-gim roku nauk przyrodniczych i rolnictwa, na III-cim ustaw rolnych, mleczarstwa i rysunków, prowadził ogród botaniczny i miał dozór nad chlewnią i mleczarnią.

3. Józef Drewko, nauczyciel do nauk ogólnie kształcących, uczył języka polskiego, geografii, historii, rachunków i miernictwa, prowadził szkółkę drzew owocowych, ogród warzywny i pasiekę, bibliotekę szkolną i pomagał w prowadzeniu kancelaryi szkolnej.

4. Karol Mielecki, przydzielony do tut. szkoły przez Wydział krajowy jako wędrowny nauczyciel rolnictwa, uczył na I. roku kaligrafii i rysunków, na III-cim rolnictwa.

5. Ks. Stanisław Stępień, udzielał nauki religii obrządku łac.

6. Ks. Jan Boguski, uczył religii obrz. grec.-kat.

7. Do pomocy przy nadzorowaniu czynności przez uczniów wykonywanych w gospodarstwie i w szkole używała Dyrekcyja szkoły 2 praktykantów, G. Bregina i J. Pasierskiego, absolwentów szkół rolniczych.

Nauki w szkole udzielane.

Nauka dzieli się na teoretyczną i praktyczną. Pierwsza przeważa w okresie zimowym, druga w okresie letnim. Pierwszy okres trwa od 1. października do 1-go kwietnia, drugi od 1. kwietnia do końca września każdego roku. Na I. roku przeważają nauki ogólnie kształcące, a obok tych zaczyna się uczyć i nauk przyrodniczych, na II. roku obok nauk elementarnych i przyrodniczych zaczynają się nauki fachowe, a na III. roku przeważają te ostatnie.

Teoretyczną naukę w szkole uzupełnia się praktyką gospodarczą przez to, że używa się uczniów do wykonywania wszelkich robót w gospodarstwie szkolnem. Oprócz zajęcia w gospodarstwie rolnem, obsługują uczniowie kolejno, zmieniając się co tydzień, inwentarz żywy i zatrudnieni są w mleczarni. Wykonywanie robót tych połączone jest z wyjaśnieniami dotyczącego nauczyciela.

Przy dyspozycjach wydawanych 2 razy dziennie, uczą się uczniowie, w jakim porządku następują po sobie roboty polowe w każdej porze roku i ile mniej więcej wychodzi sił roboczych do pojedynczych czynności gospodarskich. Wreszcie prowadzą uczniowie większą część rachunkowości gospodarstwa, mianowicie dziennik robocizny, rejestra obory, chlewni i mleczarni.

Środki naukowe.

Najgłówniejszym i zasadniczym środkiem naukowym jest gospodarstwo szkolne. Oprócz tego posiada szkoła wzorowy sad z uprawą warzyw, pole doświadczalne, okazowe, szkółkę drzew owocowych, małą plantację wikliny, chmielarnię i mleczarnię.

Na polu doświadczalnym przeprowadza się różne doświadczenia nawozowe, z odmianami płodów rolnych, mieszankami i roślinami pastewnymi. Pole okazowe obejmuje 25 arów i obsiewane bywa różnego rodzaju roślinami uprawianymi, by uczniowie mieli sposobność zapoznać się z niemi.

Szkółka drzewek owocowych daje możność uczniom zaznajomienia się i z tym działem gospodarstwa. W ogrodzie warzywnym uprawia się warzywa na potrzeby kuchni szkolnej.

Do demonstracyi i ćwiczeń dla uczniów służy także pasieka, składająca się z 31 pni.

W miarę funduszków bywają pomnażane środki naukowe, jak również biblioteka dzieł treści gospodarczej, naukowej i powieściowej.

W porze zimowej, wolniejszej od prac gospodarskich, zajęci bywają uczniowie w warsztacie stolarskim i kołodziejskim, naprawą sprzętów gospodarczych, wyrobem koszyków i t. p.

Jako środek naukowy uważać należy także wycieczki naukowe, pod przewodnictwem nauczycieli fachowych. W roku bieżącym zwiedzali uczniowie gospodarstwa okoliczne, dalej mleczarnię krajową w Rzeszowie, szkołę koszykarską i gospodyń wiejskich, dalej cegielnię w Albigowej, folwarki dóbr łańcuckich, gdzie mieli sposobność widzieć różne metody uprawy roślin, zarodowe obory różnych ras bydła i trzody chlewnej, wreszcie zwiedzali uczniowie i kilka przedsiębiorstw fabrycznych w okolicy Krosna.

Frekwencya uczniów.

Na rok szkolny 1910/11 zapisało się		
na I. rok uczniów	14	
„ II. „ „	19	
„ III. „ „	10	
	<hr/>	
Razem	43	

W ciągu roku opuściło dobrowolnie zakład: 4 ucz. I. roku, zmarł 1 ucz. III-go roku, a wydalono za nieodpowiednie zachowanie się 4 ucz. roku II-go.

I. Rok ukończyło 10 uczniów — z tych:
 5 z postępem dobrym
 2 „ „ dostatecznym
 3 „ poprawką.

II. Rok ukończyło 15 uczniów — z tych:
 1 z postępem bardzo dobrym
 3 „ „ dobrym
 5 „ „ dostatecznym
 5 „ poprawką
 1 „ postępem niedostatecznym i za opłatą połowy należytości będzie powtarzał rok II-gi.

III. Rok ukończyło 9 uczniów — z tych:
 2 z postępem bardzo dobrym
 3 „ „ dobrym
 4 „ „ dostatecznym.

Z tych 9-ciu uczniów 7 otrzymało posady praktykantów przy większych majątkach, 1 ma zamiar wstąpić do seminaryum naucz., a 1 na kurs mleczarski w Rzeszowie.

Z 34 uczniów, którzy ukończyli rok szkolny 1910/11 było synów włościańskich 18-tu, a reszta, t. j. 11-tu byli synami rzemieślników, sług dworskich, urzędników i t. p.

Sprawy internatu.

Wychowankowie znajdują pomieszczenie w głównym budynku w 3 salach sypialnych na piętrze.

W prowadzeniu uczniów w internacie nie zaszły żadne zmiany. Tryb życia zakładowego, podział czasu na zajęcia praktyczne i naukę, został niezmienny. Stołowanie uczniów odbywa się we własnym zarządzie.

Stan zdrowotny uczniów był dość pomyślny. Urządzona na wolnym powietrzu gimnastyka jak i gra w piłkę w chwilach wolnych od nauki stanowi dla uczni przyjemną i zdrową rozrywkę.

Budynki.

W bieżącym roku ograniczono się na konserwacji istniejących budynków; osuszono dom parterowy, w którym mieści się kuchnia i jadalnia uczniów drenami wzdłuż murów, dalej otynkowano drewnianą stajnię końską i krowią, na razie z jednej strony, przez co w stajniach będzie cieplej, wreszcie przegrodzono żłoby w krowiarni celem przeprowadzenia żywienia indywidualnego.

Gospodarstwo szkolne.

Obszar gruntów wdzierżawionych od gminy miasta Krosna wynosi obecnie 64 morgi czyli 36 ha 85 arów, w tych:

rola	26 ha 79 arów
łąk, pastwisk z wikliną i chmielarnią	4 „ 36 „
ogrodu warzywnego szkolnego i sadu	— „ 54 „
ogrodów dla pp. nauczycieli	— „ 66 „
pole doświadczalne okazowe i szkółka drzew owocowych	1 „ 10 „
gościńce i place budowlane	2 „ 20 „
drogi i nieużytki	1 „ 20 „
Razem jak wyżej	36 ha 85 arów

Całe gospodarstwo rolne podzielone jest na 4 odrębne działki. Dla każdego działki zaprowadzono osobny płodozmian, mianowicie:

I Pole „Widacz“ obejmujące	14 m	czyli	8 ha
II Pole „Za parkanem“	7 „	„	4 „
III Pole „Za gościńcem“	14 „	„	8 „
IV Pole „Morgi“	10 „	„	5,85 „

Pole „Za gościńcem“ dzierżawione zostało od gminy miasta Krosna w roku 1907 na dalszy okres 6-cioletni.

Do pola pod III. wymienionego przytyka 2 morgi pastwiska, położonego przed gościńcem wzdłuż drogi dojazdowej.

Pole „Na morgach“ wdzierżawiono również w roku 1907 na okres 6-cioletni za opłatą czynszu dzierżawczego 34 K z morga.

Pole pod I, II, i III. podzielone jest każde na 8 równych części, czyli działów, a na każdym zaprowadzony osobny, 8-mio polowy płodozmian, mianowicie:

I. Widacz	II. Za parkanem	III. Za gościńcem
1. Mieszanka ozim. i letnia	Mieszanka	Mieszanka
2. Żyto	Żyto, po życie groch	Żyto
3. Ziemniaki	Kapusta	Bobik z owsem
4. Mieszanka letnia	Jęczmień	Żyto
5. Pszenica	Konicz	Owies
6. Buraki pastewne	Koński ząb	Ziemniaki
7. Owies	Ziemniaki	Owies
8. Konicz	Owies	Konicz

Na ostatniem polu dodzierżawionem „Morgach“ było na 3 mg. żyto, 4 mg. koniczyna i 3 mg. owies. Płodozmianu tu jeszcze nie zaprowadzono wobec niewyrównanych i niewyrobytych uprawą pól. Z powodu znaczniejszego oddalenia pól tych od folwarku i braku nawozu stajennego prowadzić będziemy tam gospodarstwo bez oborników, przy użyciu nawozów zielonych (seradella, względnie łubin) i nawozów sztucznych, co zarazem pouczającym będzie i dla sąsiadów gospodarzy, którzy tam również nawozu stajennego nie używają.

Łąka, zajmująca przestrzeń $1\frac{1}{2}$ ha, jest już znacznie wyrównaną i osuszoną i ta daje obecnie rok rocznie dobry porost traw. Część dawnego pastwiska na „Widaczu“, o obszarze $1\frac{3}{4}$ ha była w roku 1902 zregulowaną i tu zaprowadzono w niższym położeniu kulturę wikliny, a w wyższym chmielarnię.

W bieżącym roku gospodarczym utrzymywało się 5 koni roboczych, 1 kuca do postug gospodarczych i dowozu mleka do Krosna, nadto 2 źrebięta przychowane jedno w 4, drugie w 3 roku. Oprócz tego posiada szkoła z tegorocznego przychowku 2 źrebiąt 17 miesięcznych.

Z bydła rogatego trzymała Dyrekcyja 17 sztuk krów dojnych, buhaja, 1 buhajka i kilka sztuk młodzieży, również kilkanaście sztuk trzody chlewnej, rasy Yorkshire, krzyżowanych z knurem rasy Westfalskiej. Buhaja w ciągu roku sprzedano.

Jak wykazuje rachunek, trzoda chlewna najlepiej się oplaca, a i bydło rogate przy należytem dozorze daje dochody.

Bydło w tut. gospodarstwie szkolnem utrzymywane jest bydlętem bułeczko-wato-czerwonem krajowem, stanowiące oborę zarodową. Pomiędzy młodzieżą, którą się przychowuje, powtarza się jeszcze dość często powrót do form przodków, tak, że dzisiaj bydła tego za ustalone jeszcze uważać nie można. Starannym dobozem jednak, należytem wychowem i odpowiedniem żywieniem i pielęgnowaniem, można w niedługim czasie cel zamierzony osiągnąć, do czego z wszelkiemi siłami zdążać winniśmy, albowiem jest to bydło nadające się znakomicie do naszych warunków klimatycznych i gospodarczych. Jest ono wprawdzie małe, wagi żywej 450 do 550 kg., ale umiejętne żywione jest bydlętem mlecznem, jak doświadczenie w szkole przeprowadzone wykazało, a przy obfitem żywieniu łatwo się zapasajacem. Odpowiedniem żywieniem i starannym wychowem doprowadzić można bydło to również do powiększenia żywej wagi ciała, zarazem i wzrostu.

Wydajność mleka w gospod. w r. 1910/11 wynosiła ogółem 36.806 l. Z ilości tej sprzedano do Krosna 16.984 l., dla grona naucz. 1963 l. Spotrzebowano we własnem gospodarstwie dla cieląt i trzody chlewnej 3051 l. Oddano do mleczarni prowadzonej na Rk kuchni szkolnej 14.807 l.

Rezultaty wydajności mleka krów dojnych przez cały rok stale w gospodarstwie utrzymywanych, były następujące :

a) mleczność przeciętna krów wynosiła	2400 l.
b) przeciętna waga krowy	446 kg.
c) na 100 kg. żyw. wagi przypada mleka	490 l.
d) przeciętna zawartość tłuszczu wynosi	3-4%

Gospodarstwo mleczne zyskało wiele przez zaprowadzenie indywidualnego żywienia, co już w ciągu kilku miesięcy podniosło udój o 1828 l. — i przegrodzenie pastwiska na działki, które stopniowo będą spասane. W następnym roku powiększy się pastwisko o $1\frac{1}{2}$ mg. przez oddanie przylegającego doń pola ornego na pastwisko.

Waga i roczny udój poszczególnych krów.

Nazwa krowy	Waga z dnia 1/VII.	Roczny udój	U w a g a
1. Baśka	575	2334	
2. Pieszczocha	415	723 $\frac{3}{4}$	

Nazwa krowy	Waga z dnia 1/VII.	Roczny udój	U w a g a
3. Winocha	405	719	Mało mleka z powodu choroby, dlatego nie liczono przy ogólnej mleczności obory
4. Kalina	365	1486 ^{3/4}	
5. Koza	461	2424	
6. Piękna	460	2685	
7. Późna	445	3894 ^{2/4}	
8. Sarna	395	3090 ^{2/4}	
9. Sikora	485	2280 ^{2/4}	
10. Tyrola	550	2829 ^{1/4}	
11. Zaba	490	3334	
12. Zazula	510	2628	
13. Róża	470	1932 ^{3/4}	
14. Wspaniała	500	1586	
15. Wesoła	370	1467	
16. Grażyna	420	2598	
17. Danusia	465	893	Mało mleka z powodu choroby dlatego nie liczono przy ogólnej mleczności obory
Razem	7581	36806 ^{1/4}	
18. Jałówka od Pięknej	345	—	
19. Cielę od Kozy	120	—	
20. 4 cieląt	1330	—	
21. Bajtała (buhaj)	550	—	

Normy żywienia, stosowane w okresie zimowym

a) u krów.

Wyszczególnienie	Suchej substancyi	Białka strawnego	Węglowodanów	Tłuszczu	U W A G A
Na krowę i dobę żywej wagi 500 kg. i 5 l. mleka wedle Kelnera	11·5	0·6	5·00	0·15	Krowy ważą przeciętnie 470 kg. Za każdy 1 kg. mleka ponad 5 kg. mleka 1/2 kg. otrąb.
20 kg. buraków	2·40	0·02	1·70	—	
10 „ wytłoków	1·16	0·03	0·66	—	
2 „ siana	1·80	0·10	0·84	0·02	
3 „ słomy owsian.	2·58	0·07	0·14	0·02	
2 „ plew owsianych.	1·72	0·02	0·46	0·01	
2 „ otrąb pszennych	1·30	0·20	0·78	0·06	
1 „ makuchu	0·90	0·23	0·23	0·08	
Razem	11·86	0·67	5·81	0·19	

b) u cieliczek.

W kilogramach Na 202 kg. Wedle Kelnera	Suchej sub- stancyi	Białka stra- wnego	Węglo- woda- nów	Tłu- szczu	U W A G A
	5·04	0·6	2·70	0·2	
4 kg. siana	3·60	0·2	1·68	0·04	
1 „ otrąb	0·65	0·1	0·39	0·03	
2 „ owsa	1·72	0·11	0·14	0·7	
1/2 „ makuchu	0·45	0·11	0·12	0·04	
Razem	6·42	0·52	2·33	0·18	

W okresie letnim było pasie się na pastwisku i dostaje w stajni paszę zieloną, przyczem najlepszym krowom daje się i paszę treściwą.

Wykaz stanu majątkowego gospodarstwa szkoły rolniczej w Suchodole za rok 1910|11.

PORÓWNANIE INWENTARZY GOSPODARCZYCH.

I. Inwentarz żywy.

a) Konie.

Dnia 1/VII. 1910.

Dnia 1/VII. 1911

Łączna wartość	K 2050	1. Koń wałach „Gniady“	K 200
		2. Klacz „Dereszka“	190
		3. „ „Bułanka“	190
		4. „ „szpakowata stara“	300
		5. „ „szpakowata młoda“	300
		6. kucyk „Mańka“	80
		7. klacz 4-letnia „Kaśka“	400
		8. wałach 3-letni „Jurek“	400
		9. 2 źrebiąt 17-miesięcznych	400
Razem	K 2050	Razem	K 2260

b) Krowy i jałownik.

Dnia 1/VII. 1910.

Dnia 1/VII. 1911.

Łączna wartość	K 5607·00	17 krów żywej wagi 7581 kg. po 60 h	K 4548·60
		1 buhaj „Bajtała“ ż. w. 550	500·00
		1 cielę ż. w. 120 kg. po 60 h	72·00
		4 cieląt ż. w. 1330 kg.	698·00
		1 jałówka ż. w. 345 po 60 h	207·00
Razem	K 5607·00	Razem	K 6025·60

Obrót produktów rolnych za rok 1910/11.

NAZWA PŁODU	ZBIOR W R. 1910			Zapasy z 1/VII. 1910	Dokupiono za 1910/11	Ogółem	ROZCHÓD PORACHUNKIEM						Pozostałość 1/VII. 1911		
	ziarna	słomy	kłęby				wysiano wydzono	sprzedano tówką	dla kuchni	dla koni adminis.	Dla inwen-tarza	—		—	—
Pszenvca	20.22	—	—	—	—	20.22	1.80	14.37	—	—	—	—	4.05	—	
Żyto	119.52	—	—	—	—	119.52	8.40	76.75	—	—	1.80	—	23.52	9.05	
Jęczmień	5.00	—	—	—	—	5.00	2.44	—	—	—	—	—	1.76	0.80	
Owies	64.00	—	—	7.50	76.75	148.25	15.60	7.85	—	—	16.25	—	104.55	3.80	
Groch	—	—	—	1.50	6.75	8.25	5.40	—	10	—	—	—	—	2.75	
Bobik	—	—	—	—	2.10	2.10	2.10	—	—	—	—	—	—	—	
Wyka	—	—	—	—	6.75	6.75	4.30	—	—	—	—	—	—	2.45	
Koński zab	—	—	—	0.04	1.01	1.05	0.80	—	—	—	—	—	—	0.25	
Bur. past. nasien.	—	—	—	0.02	0.28	0.30	0.12	0.03	—	—	—	—	—	0.16	
Trawy rozmaite	—	—	—	—	2.415	2.415	2.415	—	—	—	—	—	—	—	
Chmiel	1.09	—	—	1.05	—	2.14	—	109.00	—	—	—	—	—	—	
Ziem. grube.	—	—	544.50	—	11.50	556.00	80.00	348.86	81.50	—	—	—	32.14	13.50	
Ziem. drobne	—	—	69.50	—	—	69.50	—	4.00	—	—	—	—	65.50	—	
Bur. pastewne	—	—	654.00	—	—	654.00	—	7.50	—	10.80	—	—	635.80	—	
Marchew	—	—	20.00	—	—	20.00	—	—	—	—	—	—	20.00	—	
Siano łąkowe	—	91.00	—	23.00	—	114.00	—	—	—	—	—	—	66.00	48.00	
Koniczyna	—	238.00	—	201.00	—	439.00	—	14.00	—	35.50	—	—	263.50	126.00	
Słoma	—	313.50	—	6.00	65.80	385.30	—	—	—	—	2.30	—	338.30	44.50	
Otręby	—	—	—	8.00	190.75	198.75	—	0.50	—	—	—	—	198.25	—	
Łubin	—	—	—	—	600.00	600.00	100	—	—	—	—	—	—	500.00	
Makuchy	—	—	—	—	8.82	8.82	—	—	—	—	—	—	8.32	0.50	
Wytłoki	—	—	—	—	500.00	500.00	—	—	—	—	—	—	500.00	—	

Obroty bieżące w roku 1910/11.

A) Rachunek produkcji zwierzęcej.

a) Konie robocze.

DOCHODY :			ROZCHODY :
gotówką i porach. wedle dzien. kasowego.			
Robocizna końmi	K 14.29	Kupno 209.00 kg. siana × 8 =	K 1672.00
600 dni roboczych parokon- nych × 5 =	" 3000.00	" 70.00 " słomy × 5 =	" 350.00
Produkcya nawozu stajenne- go 500 q	" 250.00	" 66.29 " owsa × 18 =	" 1193.22
		" 10.20 " żyta × 20 =	" 204.00
		" 50.00 " ściółki =	" 250.00
		" 20.00 " marchwi × 2 =	" 40.00
		" soli	" 28.00
		Obsługa	" 440.00
		Praca uczniów	" 60.00
		Kucie koni	" 127.24
		Stanowienie klaczy	" 21.00
		Szczotki, postronki, zgrzebła i inne	" 47.24
		Lekarstwa	" 10.74
		Swiatło	" 20.00
Razem	3264.29	Razem	K 4463.44

b) Konie administracyjne.

Zwrot za utrzymanie koni szkolnych	K 1080.42	Parobek, pasza i drobn.	K 1080.42
---	-----------	---------------------------------	-----------

c) Bydło rogate.

Gotówką i porachunkiem wedle dziennika kas.

DOCHODY :			ROZCHODY :
Ze sprzedaży 16.984 l. mleka do Krosna	K 2717.44	Kupno 160.58 q otrąb	K 2013.77
16,771 ¹ / ₂ l. dla naucz. szk.	" 1677.10	" 37.85 " owsa	" 681.84
3,051 " " inwentarza	" 305.10	" 120.50 " siana	" 964.00
Ze sprzedaży buhaja	" 597.78	" 294.00 " słomy	" 1470.00
" " 10 cieląt	" 302.63	" 8.00 " makuchu	" 164.00
" " skórek cielęcych	" 11.40	" 13.32 " żyta śrut.	" 199.80
Skokowe	" 80.00	" 627.00 " buraków	" 140.00
Produkcya obornika od 20 szt. à 75 q = 1500 q	" 750.00	" 500.00 " wytłoków	" 140.00
Ze sprzedaży produktów mle- czarskich	" 290.00	" 1505 ¹ / ₂ l. mleka pełn.	" 150.55
		" 723 ¹ / ₂ " " chud.	" 36.15
		" soli	" 28.00
		Praca uczniów	" 150.00
		Lekarstwa	" 21.00
		Oświetlenie	" 42.00
		Roboty beton. stelm	" 72.00
		Kupno znak., obciążków itd.	" 50.75
Razem	K 6731.45	Razem	K 6437.86

d) *Trzoda chlewna.*

DOCHODY :		ROZCHODY :	
Za sprzedaży 2 loch	K 390·00	Za 1545 ¹ / ₂ l. mleka pełn.	K 154·55
„ „ 92 prosiąt	„ 1898·00	„ 3533 „ „ chud.	„ 176·65
Knurówce	„ 21·00	„ 75·60 q ziemniaków	„ 151·20
Produkcya obornika od		„ 8·80 „ buraków	„ 17·60
10 sztuk á 18 q = 180 q	„ 45·00	„ 33·65 „ otrąb	„ 422·27
		„ 1·46 „ jęczmienia	„ 26·28
		„ 0·66 „ owsa	„ 11·88
		Lekarstwa	„ 8·00
		Kastrowanie wieprzków	„ 8·00
		Światło	„ 10·74
		Ściółki 50 q.	„ 250·00
		Praca uczniów	„ 60·00
		Roboty ciesielskie	„ 24·00
Razem	K 2354·00	Razem	K 1321·17

e) *Drób.*

DOCHODY :		ROZCHODY :	
Stan z dniem 30/VI. 1911.		Stan z dniem 1/VII. 1910	K 113·00
60 kur á 2 kor.	K 120·00	405 kg. pszenicy pośl.	„ 40·00
2 koguty á 3 kor.	„ 6·00	30 „ jęczmienia	„ 3·00
15 kurcząt á 0·50	„ 7·50	2204 „ ziemniaków drobn.	„ 44·08
Za sprzedaży kurcząt i jaj	„ 135·72	427 „ otrąb	„ 53·54
		Praca uczniów	„ 10·00
Razem	K 269·22	Razem	K 267·12

f) *Pszczoły.*

DOCHODY :		ROZCHÓD :	
Stan z dniem 30/VI. 1911.		Stan z dniem 1/VII. 1910.	
30 pni z pszczołami	K 600·00	31 pni z pszczołami	K 620·00
(Dochód w tym roku w kwocie K 195·10 dopiero w sierpniu jest zarachowany).			

B) *Rachunek produkcji roślinnej.*

Gotówką i porachunkiem wedle dziennika kas.

DOCHODY :		ROZCHODY :	
Za ziemniaki i kapustę	K 2180·48	Frachty kolejowe	K 310·46
„ zboża i nasiona	„ 2383·85	Naprawa upręży wozów, sprzętów, kupno mater.	„ 318·80
„ chmiel, łożinę drob.	„ 298·60	Uzupełnienie maszyn i narzędzi rolniczych, oraz naprawy	„ 1174·12
„ buraki i marchew	„ 1311·60	Kupno nawozów, wapna	„ 531·85
„ siano	„ 2636·00	„ nasion	„ 1032·81
„ słomę	„ 1991·00	Ogrodzenie pastwiska	„ 101·32
		Asekuracya grad.	„ 129·36
		Najem robocizny	„ 425·80
Do przeniesienia	K 10.801·53	Do przeniesienia	K 6666·69

Z przeniesienia	K 10.801'53	Z przeniesienia	K 6666'66
		Robocizna uczniów	K 1020'00
		" końmi	" 3000'00
		Czynsz dzierżawny	" 1825'00
		Za nawóz staj. własny	" 1045'00
		Rozmaite	" 144'67
Razem	K 10.801'53	Razem	K 11.059'20

Zestawienie wyników gospodarstwa szkolnego.

	DOCHODY		ROZCHODY	
	K	gr.	K	gr.
I. Stan inwentarza żywego :				
a) konie	2260	00	2050	00
b) krowy	6025	60	5607	00
c) świnie	1533	20	1356	80
II. Stan inwentarza martwego	8367	00	7820	00
III. Zapasy w płodach i produktach	2306	11	2128	00
A. Rachunek produkcji zwierzęcej :				
a) konie robocze	3264	29	4463	44
b) „ administracyjne	1080	42	—	—
c) krowy	6731	45	6437	86
d) świnie	2354	00	1321	17
e) drób	269	22	267	12
f) pszczoły	600	00	620	00
B. Rachunek produkcji roślinnej	10801	53	11059	20
Razem	45592	82	43130	59

Różnica między przychodem a rozchodem wynosi w tym roku koron 2462 nadwyżki, a że obszar gruntu należącego do gospodarstwa wynosi 57 morgów, więc w roku 1910/11 przyniósł morg 43 K czystego dochodu.

Jak z powyższego zestawienia wynika przychód z produkcji rolnej pozostał niemal że ten sam, co w roku 1909/10 i daje morg brutto 189 kor.

Jest to przychód znaczny, więc też i w przyszłości produkcya roślinna, przy szerszem stosowaniu nawozów sztucznych i zielonych, da się już tylko o niewiele podnieść. Dochód czysty w tej gałęzi gospodarstwa był w bieżącym roku w porównaniu z poprzednim dla tego przedewszystkiem wyższy, że przy należytych dozorzach zaoszczędzono tu kwotę 1280 K. Natomiast produkcya zwierzęca — obora i chlewnia — przy więcej racjonalnem żywieniu, należytem traktowaniu zwierząt i odpowiedniej selekcji podniosła się prawie o 2000 K — mimo, że ceny trzody były niższe, a cena nabiału pozostała niezmienną. Jeśli więc obie te produkcye w latach normalnych pozostaną na tej samej wysokości, to morg w tem gospo-

darstwie może dawać i w przyszłości około 43 K czystego dochodu (po zapłaceniu już czynszu dzierżawnego 34 K), więc ze stanowiska właściciela dóbr daje morg 77 K netto.

Kronika szkoły i działalność na zewnątrz.

W ciągu roku ubiegłego zwiedzali szkołę: P. Konstanty Jasiński, krajowy inspektor szkół rolniczych, W. P. Waleryan Stawiarski, kurator szkoły, oraz liczne grono ziemian i włościan.

Zbiorowe wycieczki do szkoły urządziły ziemianki z kursu gospodarstwa domowego w Starej Wsi i gospodarze wraz z żonami z Białobrzegów.

Dyrekcya szkoły urządziła w tym roku 2 kursa 6-cio tygodniowe dla włościan, jeden w samym zakładzie dla gospodarzy ze Suchodołu i Głowienki, a jeden w Białobrzegach, wreszcie jeden kurs 3 tygodniowy dla gospodyń ze Suchodołu i Głowienki. Na kursach tych udzielało całe grono nauczycielskie, wedle systematycznie ułożonego programu nauki, wskazówek i pouczeń z całej dziedziny gospodarstwa wiejskiego.

Zainteresowanie się kursami ze strony włościan było wielkie, a frekwencya liczna: gospodarzy uczęszczało 30—40, a gospodyń około 100. Na przyszłość weźmie szkoła w program swej pracy zawodowej także i akcyę popierania sadownictwa przez obsadzanie dróg gminnych drzewami owocowemi i zakładanie wzorowych sadów i urządzi wycieczkę naukową z włościanami na Śląsk i Morawy.

Chcąc przekonać włościan o korzyściach siewu rzędowego, obsiała szkoła sama 5 gospodarzom pola zbożem ozimem, w celach praktycznej demonstracyi.

Przez dopuszczanie buhaja zakładowego i knura do krów i loch włościańskich, jak również przez sprzedaż doborowego materiału hodowlanego, a dalej nasion na siew, przyczynia się szkoła z natury rzeczy do podniesienia rentowności gospodarstw włościańskich.

Kierownik zakładu jest wiceprezesem zarządu pow. kółek roln., członkiem wydziału Towarzystwa roln. okręgowego w Krośnie i organizacyi producentów bydła i trzody chlewnej; w ubiegłym roku udzielił osobiście w przeszło 300 wypadkach porady i wskazówek w sprawach gospodarskich i weterynaryjnych, w której to pracy wyręczali go w chwilowej nieobecności pp.: Gąsienica i Mielecki. Poza tem pouczali p. Gąsienica z dziedziny rolnictwa i mleczarstwa, p. Drewko ze sadownictwa i warzywnictwa i sprowadził dla włościan około 2000 drzewek owocowych, p. Mielecki zaś pracował w powiecie w charakterze nauczyciela wędrownego. Z działalności swej złożył p. Mielecki osobne sprawozdanie.

Suchodół, dnia 20. maja 1912.

Józef Jan Neuman
kierownik szkoły.

Sprawozdanie

kierownika krajowej zimowej szkoły rolniczej w Dulczówce
za czas od 1-go kwietnia 1911 do 31-go lipca 1912.

I. Kursy wędrowne.

W okresie sprawozdawczym miałem 51 wykładów, a mianowicie:

Dzień	Rok i miesiąc	Miejscowość	Liczba słucha- czów	U w a g a
2	kwiecień 1911	Siedliska	50	
23	"	Łęki dolne	150	
30	"	Brzostek	150	
7	maj	Zwiernik	104	
14	"	Brzeziny	85	pow. Ropczyce
14	"	Grudna górna	25	
21	"	Łęki górne	125	
25	"	Łęki dolne	100	
28	"	Łęki górne	50	
2	lipiec	Łęki dolne	50	
9	"	Bukowa	65	
16	"	Słotowa	22	
23	"	Kamienica dolna	58	
6	sierpień	Łęki górne	80	
13	"	Przezyca	30	
20	"	Jodłowa	300	
24	"	Dembowa	120	
27	"	Strzegocice	8	
3	wrzesień	Dembowa	150	
3	"	Jodłowa	400	
8	"	Łęki dolne	40	
10	"	Strzegocice	4	
17	"	"	45	
30	"	Pilzno	90	odeczyt dla nauczycieli szkół ludowych
1	październik	Łęki dolne	45	
3	"	Brzostek	80	"
Do przeniesienia			2326	

Dzień	Rok i miesiąc	Miejscowość	Liczba słuchaczy	U w a g a
		Z przeniesienia	2326	
8	październik	Łęki górne	100	
22	"	Chotowa	38	
12	listopad	"	50	
8	grudzień	Słotowa	20	
10	"	Głowaczowa	72	
13	"	Dulczówka	51	
17	"	Lubcza	65	
6	styczeń 1912	"	84	
7	"	Jazwiny	173	
14	"	Dulczówka	28	
16	"	Głowaczowa	100	kurs rolniczy
17	"	"	100	" "
19	"	"	100	" "
23	"	"	100	" "
25	"	"	100	" "
26	"	Dulczówka	45	" "
30	"	Głowaczowa	100	" "
18	luty	Gembiczyna	13	
24	marzec	Słotowa	50	
25	"	Dulczówka	30	
23	czerwiec	Głobikówka	24	
29	"	Tuchów	120	pow. Tarnów
30	"	Słotowa	22	
7	lipiec	Głobikówka	35	
		Razem	4046	

W wykładach tegorocznych uwzględniłem przede wszystkim te gminy powiatu Pilzneńskiego, w których zeszłego roku wykladać nie mogłem.

W innych celach gospodarskich wyjeżdżałem 68 razy a mianowicie: w sprawach licencyonowania, premiowania i zakupu buhajów, w celach lustrowania i zakładania związków hodowlanych, w sprawach oceny obór zarodowych, w sprawie zakładania pasiek, w interesie włości rentowych tudzież w sprawach handlu nierogacizną. Nadto brałem udział we wszystkich posiedzeniach okręgowego Towarzystwa rolniczego i powiatowego Zarządu Kółek rolniczych.

Wskutek moich uwag, ażeby ze stawarek robić komposty, przedsięwzięto próbę w Siedliskach i użyto kompostu na nowo założoną łąkę z bardzo dobrym wynikiem. W Łękach dolnych założyłem łąkę 12 morgową na kompoście, a rezultat przeszedł oczekiwania.

Działalność doświadczalną wyjaśnia następująca tabelka:

Miejscowość	Seradela	Lucerna	Buraki pa- stewne	Marchew pa- stewna	Buraki cu- krowe	Koński ząb	Marchew vel ber	Łączna ilość prób	Zaprowadzenie łąk	U w a g a		
	Ilość prób											
Dulczówka	16	4	20	15	15	10		80	1	łąki dworskie		
Łęki dolne	11	1	9	13	12	8		54				
Łęki górne	3	1	3	3	1	1		12				
Bukowa	21		5	2				28				
Lubcza	1		12	4				17				
Jodłowa	1		4			2		7				
Gorzejowa				2				2				
Głowaczowa dolna						14	14	28				
Kamienica	3		3	3	3	3		15				
Smarzowa	1		1	1				3				
Pogorska Wola	3			3	3			9			pow. Tarnów	
Zwiernik		1				4		5				
Siedliska ad Dul- czówka			1	1		1	1	4			1	łąki włości rentowej
Przymiarki						1		1				
Wiewiórka		2						2				
Róża		1						1				
Zassow		1						1				
Dembowa			1			1		2	pow. Tarnów			
Szynwałd			1			1		2				
Razem	60	11	60	47	34	46	15	273	2			

Co do użycia sztucznych nawozów, to prócz używania superfosfatów, to-
masyny i kainitu, zaznacza się silny kierunek w zapotrzebowaniu wapna na-
wozowego.

W sprawie sadownictwa i warzywnictwa w powiecie Pilzneńskim rzuciłem
myśl na jednym ze zebrań powiatowego Zarządu Kółek rolniczych, ażeby założyć
powiatowe towarzystwo ogrodnicze. Myśl ta jednak nie przyjęła się, wobec czego
sprawę tę poruszam na wykładach po gminach, spisuję członków, mając zamiar
wcielić ich na razie do Towarzystwa ogrodniczego w Tarnowie. Gdyby liczba członków,
się zwiększyła, możnaby pomyśleć o powołaniu do życia samodzielnego Pilzneń-
skiego Towarzystwa ogrodniczego. Rzecz jednak idzie bardzo powoli i realizacja
tej myśli dłuższego będzie wymagała czasu. W kierunku powyższym bardzo mi
idzie na rękę WP. Kurowski, nauczyciel kraj. szkoły ogrodniczej w Tarnowie.

Z powodu głośnych utyskiwań włościan tutejszego powiatu, że handel po-
średni przeszkadza im w korzystnym pozbywaniu nierogacizny, próbowałem przyjąć
im z pewną pomocą. W tym celu na jednym z posiedzeń okręgowego Towarzy-
stwa rolniczego przedstawiłem projekt założenia luźnej spółki zbytu trzody. Myśl
ta przyjęła się, a wszedłszy jako przewodniczący w tymczasowy zarząd, interwe-
niowałem w trzech ładugach nierogacizny przeznaczonej na targ wiedeński. To
czasowe wyeliminowanie zgonników wpłynęło na podwyższenie cen miejscowych,
tak że uczyniło na razie zbędnym wysyłanie nierogacizny drogą ładug, zwłaszcza
że koszta transportu były dość znaczne. Procederem tym wywołana zwyżkowa
tendencja cen nierogacizny utrzymuje się i nadal. Czy i jak długo ten stan potrwać
może, trudno oznaczyć; wartość nierogacizny bowiem stoi w pewnym stosunku

przyczynowym z urodzajami, które obecnie mają widoki bardzo dobre. Nie jest więc wykluczone, że powtórzenie ładug zbiorowych będzie wskazane.

II. Zimowy kurs rolniczy.

Naukę pobierało 5 uczniów, gdyż na więcej brakło pomieszczenia. Przeszkoda ta odpadnie na przyszłość z tego powodu, że Wysoki Wydział krajowy realność dotychczas w części na cele szkolne najmowaną, zakupił na własność.

Wszyscy uczniowie byli zamiejscowi, z tych jeden z powiatu Oświęcimskiego, jeden z powiatu Tarnowskiego, trzech zaś z powiatu Pilzneckiego.

Prócz przedmiotów objętych zwykłym planem naukowym była udzielana także nauka zręczności a to stelmachstwo, które tak u uczniów jak i u rodziców wywołało pełne zadowolenie.

Zakład lustrował kilkakrotnie inspektor szkół rolniczych p. Konstanty Jasiński.

Nowością w roku sprawozdawczym były kursa rolnicze dla Głowaczowej i wsi okolicznych. Frekwencya na tych kursach była znaczną. (Szczegółowe daty wyżej w tabelce). Z zainteresowania się nimi wolno wnosić, że korzyści ze żywego słowa popartego demonstracjami nie będą małe. Wobec tego wskazaniem by było, częstsze urządzenie takich kursów, czemu jednak stoi na przeszkodzie ta okoliczność, że kierownik zimowej szkoły rolniczej w czasie zimowego kursu rolniczego jak najmniej może opuszczać uczniów jego pieczy powierzonych.

W Dulczówce, dnia 20. sierpnia 1912.

Tadeusz Borecki

kierownik szkoły.

Sprawozdanie

kierownika krajowej zimowej szkoły rolniczej w Chełmcu
pod N. Sączem za r. 1911/12.

Drugi kurs zimowy dla młodzieży włościańskiej trwał od 4. listopada 1911 do końca marca 1912. Na naukę uczęszczało 8 uczniów z Chełmca. Nauka odbywała się w czterech dniach w tygodniu, w poniedziałki, wtorki, czwartki i soboty od godz. 12 do 5 po południu. Oprócz podpisanego sprawozdawcy, jako nauczyciela fachowego, udzielali jeszcze na kursie nauki religii i ogólnie kształcącej ks. Put, katecheta z N. Sącza i p. Mężyk, nauczyciel ludowy z Chełmca.

Małej frekwencji nie można przypisywać niechęci do szkoły rolniczej u tu-tejszej ludności, powodem tego jest raczej powszechny zwyczaj posyłania młodzieży do szkół w N. Sączu. W b. r. uczęszcza 70 młodzieży z Chełmca do szkół w N. Sączu, tak że nauka dopełniająca w miejscowej szkole nie może się odbywać. Frekwencją w szkole rolniczej podnieść mógłby jedynie internat umożliwiający młodzieży także z odleglejszych gmin korzystania z nauki w miesiącach zimowych.

Tymczasem główną uwagę w mej działalności nauczycielskiej kładłem na kursa urządzone dla rolników samodzielnych w różnych miejscowościach powiatu Sądeckiego i Grybowskiego. Na kursach tych staram się w szeregu kilkugodzinnych pouczeń w okresie trzech miesięcy wyczerpać dokładnie obrany temat z zakresu gospodarstwa wiejskiego aktualny w danej miejscowości. W okresie sprawozdawczym zorganizowałem takie kursa w Kąclowej, Kurowie i Podegrodziu.

Kurs w Kąclowej w powiecie grybowskim trwał od 29. października 1911 do końca stycznia 1912. Na pouczenia uczęszczało regularnie około 50 gospodarzy i kilka kobiet z Kąclowej, Białej wyżnej i niżnej. Po każdym kilka godzin trwającym wykładzie wywiązywała się ożywiona, do późnego wieczora trwająca dyskusja. Gospodarze w Białej wyżnej zakupili trieur, bronę łąkową i kilka młocarni kieratowych.

Kurs w Kurowie (pow. N. Sącz) trwał od stycznia do końca marca 1912, również z licznym i pilnym udziałem słuchaczy.

Kurs w Podegrodziu przeprowadziłem w czasie od 14. lutego do końca czerwca 1912 z przerwą w marcu i kwietniu z powodu robót wiosennych. Pouczenia odbywały się w budynku gminnym w środy lub poniedziałki przy udziale 45 gospodarzy z Podegrodzia, Brzeznej, Mokrej wsi i Stała.

Podczas pilnych prac gospodarskich, kiedy kursów urządzać nie można, starałem się podczas licznych wyjazdów do różnych miejscowości pow. sądeckiego i grybowskiego zachęcać rolników w domu i polu do poprawniejszego postępowania w gospodarstwie. Wyjazdów tych było w r. 1910 168, a w 1911 r. 199. We wtorki i piątki jako w dniu targowe urzęduję stale w biurze Tow. rolniczego w N. Sączu, służąc zgłaszającym się rolnikom poradą i pouczeniami szczególnie przy

zakupnie nasion, nawozów i narzędzi rolniczych. Z powodzeniem udzielałam również gospodarskich wskazówek w drodze korespondencji. W r. 1910 wysłałam pism 313, zaś w 1911 r. 341.

Korzystną sposobność do pouczeń w zakresie hodowli bydła znajduję podczas mych czynności w komisji licencyonującej buhaje i premiowania bydła. Wynikiem tej działalności są dwa związki hodowlane, mianowicie związek hodowców bydła rasy czerwonej polskiej w Siedlcach (pow. N. Sącz) z udziałem 28 członków i związek hodowlany bydła simentalskiego w Białej niższej (pow. Grybów) liczący 23 członków. Rodzajem próby zorganizowałam w ostatnim czasie także w Podgrodziu związek hodowlany liczący 15 członków.

W b. r. przeprowadziłam po raz pierwszy w czasie od 5 marca do końca czerwca kurs rolniczy dla żołnierzy 32. pułku c. k. obrony krajowej w N. Sączu. Wykłady odbywały się w koszarach we wtorki i piątki w godzinach pozasłużbowych od 5 do 6^{1/2} po południu, przy bardzo pilnym i chętnym udziale 67 uczestników.

We wszystkich pracach Towarzystwa rolniczego i Tow. Kółek rolniczych w N. Sączu brałam czynny udział, kierując w szczególności przeprowadzaniem doświadczeń polowych w gospodarstwach włościańskich z użyciem nawozów sztucznych i uprawą roślin z pomocą środków dostarczanych przez okręgowe Tow. rolnicze i Wydział krajowy.

Chełmiec, dnia 2. lipca 1912.

Oskar Sittauer

kierownik zimowej szkoły rolniczej.

Sprawozdanie

powiatowego instruktora rolnictwa w Gródku Jagiellońskim

za czas od 1-go lipca 1911 do 30-go czerwca 1912.

W lipcu 1912 r. z powodu urlopu zacząłem swą czynność dnia 29. w Białogórze w celu oceny gruntu dla komisji włości rentowych. Pogadanka w sprawie komasacyi pól.

Sierpień. 1. Lustracya obory zarodowej na Lwowskiem Przedm., zmiana krowy u Jana Świętalskiego. 2—3. czynności biurowe; 4. w Janowie na Poletkach, w Karaczynowie u P. K. Chodzińskiego w sprawie porady co do organizacyi gospodarstwa; 5—6. lustracya sadów w Rokitnie z Ks. J. Adamem, lustracya stacyi buhajów i chlewni, zebranie właścicieli sadów (70) i pogadanka na temat pielęgnowania sadów i komasacyi pól; 7—8. w biurze, sprawa kursów zimowych 1911/12; 9. we Lwowie w Komitecie Tow. gosp. w sprawie poletek, popołudniu w Karaczynowie jak 4/8; 10. w biurze (czwartek); 11—12. konferencye w sprawie kupna gruntu pod szkołę; 13. zebranie na Czerl. Przedmieściu w sprawie organizacyi uprawy i przeróbki lnu, sprawa komasacyi pól; 14—16. w biurze konferencya o kupnie pola pod szkołę; 17. posiedzenie Pow. Zarządu Kółek rolniczych; 18. w Wołczuchach w sprawie sprzedaży ryb ze stawku i zarybiania; 19. w Lubieniu w sprawie założenia poletek doświadcz.; 20. Konferencye w sprawie kupna pola pod szkołę; 21. w Czerlanach. Zebranie w sprawie organizacyi przeróbki lnu i komasacyi pól; 22—23. w Przemyślu na Ogólnej Radzie T. K. R.; 24. w biurze 25.; w Drohowyżu, w sprawie maszyny do przeróbki lnu (trzepaczki); 28. w Janowie na poletkach (żniwo owsów); 29—31. w biurze.

Wrzesień. 1. W Powitnie w sprawie organizacyi uprawy lnu, zebranie; 4. w Czerlanach zebranie w sprawie melioracyi gruntów; 5—6. w Janowie młocka pszenic i owsów; 7—8. konferencye w sprawie kupna pola pod szkołę; 9. w Malczyczach z Prof. St. Sokołowskim w sprawie zalesienia torfów, w Janowie na poletkach; 10. w Rokitnie w sprawie założenia spółki dostawy mleka; 11. we Lwowie w Wydziale krajowym w sprawie kupna pola pod szkołę; 12. w Janowie, czyszczenie zbóż z poletek; 14. na Lwowskiem Przedmieściu z P. Chłopińskim w sprawie organizacyi przeróbki lnu i komasacyi pól. 16. Rozdział zbóż na poletka ozime; 17. w Milatynie, celem organizacyi kursów zimowych; 18. w Leśniowicach lustracya stacyi buhajów; 19. w Janowie na poletkach; 21. w Zawidowicach, sprawa lnu i kursu zimowego, tudzież spółki mleczarskiej i komasacyi, 22. w Zuszycach w sprawie zakupna jałówek czeskich; 23. w Kiernicy u Ks. Romaniuka w sprawie odbioru prosiąt obowiązkowych, lustracya chlewni u Błaszczaka; 24. zebranie na Lwowskiem Przedmieściu w sprawie organizacyi przeróbki lnu z P. Chłopińskim; 25. w Kozłowie, w sprawie zakupna buhaja; 27. w Zawidowicach, w sprawie uprawy lnu i kursu; 28. w Kiernicy, ponowna lustracya chlewni; 29. Zebranie organizacyjne

Spółki dla przeróbki lnu na Czerlańskim Przedmieściu; 30. w Zuszycach, lustracya chlewni; w d. 2., 3., 13., 15. (dzień targowy), 20., 26. września czynności w biurze.

Październik. 1. Zebranie organizacyjne Spółki dla przeróbki lnu na Lwowskiem Przedmieściu; 2—4. w biurze. Przygotowanie sprawozdania na Walne zebranie Oddziału Tow. gosp. w Gródku; 5. Walne Zebranie Oddziału, program działalności w sprawie przeróbki lnu w powiecie (wykład). 6. we Lwowie, w sprawie Oddziału w Komitecie Tow. gosp.; 7. udział w konferencyi nauczycielskiej okręg., przemówienie w sprawie organizacyi sadownictwa po wsiach; 8. zebranie na Lwowskiem Przedmieściu, w sprawie wspólnej sprzedaży ziemniaków; 9. w Janowie na poletkach, w Zuszycach w sprawie sprzedaży ziemniaków; 11. w Powitnie w sprawie sprzedaży ziemniaków; 12. w Dolinianach, w sprawie chorego buhaja; 13. w Zuszycach, w sprawie sprzedaży ziemniaków; 14. w biurze, w Mszanie ładowanie ziemniaków; 18. w Kiernicy, w sprawie koziarni; 19—20. konferencye w sprawie kupna pola pod szkołę; 22. w Dolinianach, w sprawie sprzedaży ziemniaków; 22. zebranie na Lwowskiem Przedmieściu w sprawie wspólnej sprzedaży ziemniaków i kapusty; 23. w Malczycach, w sprawie lasu gminnego; 25. w Wołczuchach, w sprawie ładowania ziemniaków, lustracya poletek; 26—28. w Mistek, w sprawie odszkodowania za ziemniaki; 29. w Kiernicy i na Lwowskiem Przedmieściu w sprawie sprzedaży kapusty; 10., 15., 16., 17., 24., 30., i 31. w biurze.

Listopad. 1. W Barze, w Rodatyczach zmiana buhaja na stacyi, lustracya poletek ozimych; 3. we Lwowie, w Wydziale krajowym w sprawie pow. zakładu rolniczego; 5. zebranie w Powitnie w sprawie kursu zimowego; 7. w Barze, w sprawie kupna pastwiska przez gminę; 8. na Lwowskiem Przedmieściu, kupno buhaja dla Rodatycz; 9. w biurze (wyplata za ziemniaki); 10. we Lwowie, w Patronacie o pożyczkę dla gminy Baru; 11. w Leśniowicach u P. Prezesa Oddziału; 12. w biurze konferencya w sprawie włości rentowych w Dobrostanach; 13. w Uhercach Niezabitowskich, kupno buhaja dla Lwowskiego przedmieścia; 15—16. w Barze, w sprawie spółki drenarskiej co do kupionych pól; 17. w Rodatyczach, w sprawie włości rentowej Jachecia; 18—19. w biurze, wyplata za kapustę, sprzedaż krów z obory zarod. na Lwowskiem Przedmieściu; 27—28. we Lwowie w biurze Komisji dla włości rentowych i w Komitecie w sprawie stacyi buhajów; 29. w Janowie na poletkach, w Lelechówce w sprawie stacyi buhaja; w dniach 2., 4., 6., 14., 22—16., 30. czynności w biurze.

Grudzień. 1. W Borynicach, w sprawie kupna buhaja; 2—3. w Lubieniu, organizacya kursu zimowego; 4. we Lwowie, w Radzie Szkolnej kraj. w sprawie sal szkolnych; 5—7. w biurze, przygotowanie kursu;

8—16. kurs w Lubieniu wielkim;

17. w Powitnie celem przygotowania kursu; 18. w Dublanach, w sprawie egzaminu własnego, nauczycielskiego; 19—20. we Lwowie w Spółce zbytu materiału rzeźnego w sprawie cieląt czeskich, w Radzie szkol. kraj. w sprawie sal szkolnych na kursy; 21—22. w biurze; 29. w Drohowyżu, w sprawie próby trzepaczki do lnu z P. Chłopińskim; 30. w Wołczuchach, w sprawie jałownika sprowadzonego z Czech; 31. w biurze.

Tak w pierwszym jak i w drugim półroczu 1911 r. kontynuowałem pracę rozpoczętą w pierwszym roku mojej działalności, pogłębiając ją i rozszerzając na większą ilość gospodarstw. Oddział Towarzystwa gospod. wynajął na pola doświadczalne znacznym kosztem 1½ morga pola w Janowie, otoczonego parkanem, gdzie po nadzwyczaj. uciążliwej pracy celem wyczyszczenia tego obiektu z chwastów założyłem dziewiętnaście pól doświadczalnych nasiennych, beznawozowych — z nasionami otrzymanymi od zakładu uprawy roślin w Dublanach, a mianowicie :

trzy pola ziemniaków: Perkun, Swież, Bohun;

dwa pola pszenic jarych: Niemierczańskiej i Grodkowickiej;

cztery pola owsów: Goldregen, Hvithig, Wettertrotzer, Rychlik mikulicki;

dwa pola wyki: grubo i drobnoziarnistej;

trzy fasoli: Perfekt, Ideal, Perłowa;

jedno pole grochu: Gloria;

jedno pole Sorgo cukrowego;

jedno pole końskiego zębu z grochem na paszę;
jedno pole topinambur.

Piętnaście pól buraków odmian pól cukr. Vilmorina, Ideal Kirschego i Ecken-dorfskich. Pozatem u niektórych gospodarzy pola próbne ze zbożami ozimymi, na $\frac{1}{2}$ morgach.

Siedmnaście pól żyta Petkus. (Jan Wróblewski, Józef Chmielowski — Woł-czuchy, Włodzimierz Kaczmarski — Gródek — Lwow. Przedm., Marcin Mróz — Rodatycze, Jan Wanat — Rodatycze, Józef Bury, Jan Uryszczak — Wołczuchy, Iwan Łabasiewicz — Porzece lubieńskie, Antoni Jacheć, Jan Kotylak — Rodaty-cze, Stefan Śnieda — Malczyce, Kasper Chruściel — Doliniany, Wasyl Jacyszyn — Lubień wielki, Jan Milian, Antoni Romanowicz w Milatynie, Jan Duszeńko — Gró-dek — Czerl. przedm., Marcin Delewicz — Rodatycze).

Piętnaście pól pszenicy bezostnej „Noe“. (Michał Jaszczur, Michał Polański, Jan Budzanowski, Jan Wróblewski, Jan Uryszczak i Antoni Stójka gospodarze w Wołczuchach, Michał Bernagiewicz — Czerlany, Józef Łuczyszyn — Milatyn, Mi-chwał Kotylak — Rodatycze, Jan Maciejowski w Barze, Jan Wróbel — Doliniany, Fedko Olejarnik — Malczyce, Jan Milian i Michał Romanowicz — Milatyn, Marcin Delewicz — Rodatycze).

Pięć pól jęczmienia ozimego „Mamut“. (Józef Jacheć i Józef Gwiazdowski w Rodatyczu, Antoni Durkacz — Milatyn, Jan Kotylak — Rodatycze, Michał Ber-nagiewicz — Czerlany).

W powiecie uprawia się bardzo wiele lnu, który jako towar *tertia* (kłaki) lub najwyższej *secunda* (włókno) idzie przez przekupniów do Czech. Z powodu nie-zorganizowanej uprawy ani handlu, chłopci najczęściej na lnie tracą albo zarabiają kwoty minimalne w stosunku do jednostki powierzchni. Wszystkie władze jak Wydział Rady powiatowej, Komitet c. k. Tow. gospod. i Wydział krajowy raczyły po-przec moje usiłowania w sprawie organizacyi sprzedaży i przeróbki lnu, by ruszyć z zastoju i prymitywnych sposobów uprawy, niestety dotychczas bezskutecznie wobec niesłychanej ciemnoty i konserwatyizmu włóścian. Sprawa ta jednak już jest zaczęta, bo do mającej się zawiązać Spółki, zgłosiło już 53 gospodarzy swe udziały. Gdy liczba ich dojdzie do 200, sprawa pójdzie naprzód.

Sprawa druga to hodowla. Powiat podlowski, mający wielce łatwy zbyt na wszystkie środki żywności, powinien je produkować w dobrej jakości i dużo. Dotychczasowa bardzo wydatna akcyja Towarzystwa gospodarskiego ma już wyniki dodatniej swej pracy, przez stacye buhajów, obory zarodowe i chlewnie York, które w oświecześniejszych gminach dobrze się rozwijają. Spełniając funkcyę nadzoru nad tym majątkiem po wsiach, czyniłem wnioski co do kierunku hodowli i chowu świń, przyjmowane przez Oddział Tow. gospod. Między innymi zamierzone jest założenie Spółki masarskiej, gdy produkcya świń w kilkunastu gminach zdoła zapewnić do-stateczną ilość materiału rzeźnego. Spółki mleczarskie nie mają racyi bytu z po-wodu bliskości Lwowa. Za to usilnie propaguję ideę zakładania spółek dostawy mleka dla dwu ognisk: Gródka Jagiel. i Lwowa.

Sprawa trzecia to sadownictwo. Z tychsamyh powodów, co hodowla bydła i chów świń, ma ogromną przyszłość sadownictwo. Rada powiatowa przeznacz-a stale subwencyę na 1600 drzew, które gospodarze po gminach rozkupują i zasa-dzają. Podzieliłem powiat na kilka stref, w których dane odmiany przeważają i wedle tego zakładam sady wzorowe, stosownie do wskazówek i planów pana Li-chańskiego, inspektora Towarzystwa gospodarskiego. Podnieść muszę niezwykłą gorliwość Proboszcza gr. kat. w Rokitnie, Ks. J. Adama, który w swojej wsi w jednym roku przeszło 30 sadów założył i ofiarował mi swoją cenną pomoc w pro-pagandzie po innych wsiach.

Nad wszystkie jednak sprawy wynosi się akcyja komasacyjna. Pod względem konfiguracyi pól jest Gródeckie chyba najniebezpieczniejsze w kraju. Wąskie, długie zagonki parometrowe ciągną się 3—6 km. uniemożliwiając zgoła wszelką reformę rolniczą, czy hodowlaną. Usilne zabiegi i propaganda za komasacyą, jaką prowadzę przy każdej sposobności, jest niestety jeszcze wciąż bezskuteczna. Potrzeba reform ustawowych w tej mierze jest niesłychanie piekąca.

W sprawach handlowych pracowałem skutecznie w tut. Oddziale Tow. gospod. w kierunku sprowadzania wspólnego nawozów sztucznych i nasion. Zgłosili też włościanie zapisy na 5 wagonów cieląt czeskich, jednak z powodu wadliwego przeprowadzania skupu bydła — sprawa doszła do skutku tylko w ilości 14 sztuk. Natomiast zorganizowałem w jesieni wspólną sprzedaż ziemniaków do Czech. Wyślełem 10 wagonów ziemniaków i wagon kapusty na Morawy po cenie znaczny zysk gospodarzom przynoszącej. Usiłuję zorganizować spólną sprzedaż owsa i żyta tudzież makuchów lnianych i konopnych.

W pracy mej wspierał mię dzielnie pomocnik mój, p. Stanisław Wójcik, wykonując lustracje nad stacyami buhajów, chlewniami i polami doświadczałniami, które wobec konfiguracji powiatu na ogromnej przestrzeni są rozrzucone. W kierunku nauczycielskim pracowałem przez liczne zebrania, na których temat dla danej miejscowości najbardziej aktualny wybierałem, tudzież na kursie ośmiiodniowym urządzonym w Lubieniu wielkim w języku ruskim. Frekwencja jak zwykle jest niejednostajna, wahając się w cyfrach 30—50 słuchaczy starszych gospodarzy. — Cały kurs przebyło tylko 14 gospodarzy. — Ponieważ dostałem zlecenie z Wydziału krajowego, by złożyć egzamin nauczycielski fachowy w terminie zimowym, nie urządziłem już przed zimą więcej kursów, przygotowując się do egzaminu.

Pism załatwiłem w drugim półroczu 103.

Następuje dziennik mych czynności w pierwszym półroczu 1912 r.

W dniu 12. stycznia wyjeżdżałem na Lwowskie Przedmieście celem wizytacji obory, 13. do Stodółek w sprawie utworzenia chlewni, 16. do Kiernicy w sprawie chlewni, 17. do Uherzec i Neuhofu w tej samej sprawie, 21. byłem na opłatku w czytelni rodatyckiej, gdzie omawiano meliorację pastwiska gminnego, 22. do Lubienia i Uherzec w celu zakupu buhajów na stacye, 25. do Dolinian na lustrację buhaja, 28. do Czerlan na opłatek, gdzie omawiano projekt związania Kółka rolniczego i drenowania pól, 31. na Czerlańskie Przedmieście w sprawie zmian w tamtejszej koziarni.

W lutym, otrzymawszy termin egzaminu nauczycielskiego, ograniczyłem wyjazdy na wieś, aż do 17. względnie 19., w których egzamin nauczycielski złożyłem ze stopniem „bardzo dobrze uzdolniony“. 20. lutego byłem we Lwowie w Wydziale krajowym, 21. powróciłem do służby w biurze, gdzie przygotowywałem kurs w Stodółkach, wyrabiając zaległości do 24., od 25—29 lutego kurs w Stodółkach.

Marzec. 1—3 kurs w Stodółkach. (Ciąg dalszy). — Był to jeden z najpiękniejszych kursów w tym okręgu. Wszyscy gospodarze z kolonii Ebenau i Stodółek w liczbie 46, tudzież kilkunastu dorosłej młodzieży chodzili na naukę codziennie niezwykle regularnie do sali szkolnej i przesiadywali w niej dłuższy czas po wykładzie dysputując nad sprawami słyszanymi. — 4. byłem w Dolinianach w sprawie zmiany krowy obory zarodowej, 5. w Lechówce (z p. Wójcikiem) w sprawie założenia chlewni u p. Freya, 6—7 w biurze, 8. posiedzenie Rady Oddziału, 9. w biurze pop. do Janowa na kurs w Domażyrze, 10—17 kurs w Domażyrze, wskutek miejscowej agitacji zrazu bardzo nieliczny, pod koniec liczniejszy, jednak na ogół nieudany. Wynikło z niego tylko postanowienie melioracji pastwiska gminnego i założenie 6 sadów (170 szczep). 19. w biurze, 20. w Czerlanach w szkole w sprawie K. rolniczego, 21. czwartek w biurze, 22. w Lubieniu z gospodarzami z Malczyc w sprawie wydobywania torfu, 23—25 w biurze, 26. rozdział zbóż i nasion wiosennych, 27—30 rozdział szczepów sprowadzanych z Podhorzec między gminy (2000 sztuk).

Kwiecień. 1. W Uhercach na łąkach włościańskich, celem zainicyowania melioracji, w Neuhofie lustracja chlewni, 3. w biurze Komitetu Tow. gospodarskiego we Lwowie w sprawie buhajów stacyjnych, 10. w Lelechówce u p. Freya w sprawie materiału na zwalony parkan, 12. w Janowie zgoda majstra, 13. w Wydziale krajowym w sprawie komasacji, 16. w Uhercach, lustracja świniarni, 19. w Janowie odbiór parkanu, 21. w czytelni polskiej na Czerl. Przedm. popołudniu (święcone jajko) sprawa komasacji wieczorem w ruskiej czytelni na Lwowskim Przedm. z ks. Jaworskim (komasacja), 22—27 w szkołkach szczepów, 28. w Czerlanach za-

łożenie Kółka rolniczego, 29—20 we Lwowie (Rada ogólna c. k. Towarzystwa gospodarskiego).

Maj. 3. lustracja obory na Lwow. Przedm., 5. w Janowie rano, wieczorem na Czerl. Przedm. wielkie zebranie w sprawie komasacy z delegatem Zarządu Głównego Kółek roln., 6. Posiedzenie Rady Oddziału Tow. gosp. w sprawie akcyi hodowlanej i założenie spół. handl. roln. (referaty), 7. Lustracja stacyi w Leśniowicach, 8. we Lwowie w Tow. gospod. w sprawie buhajów traktatowych, 12. w Rzecyzanach wielkie zebranie inauguracyjne w sprawie melioracyi pastwiska, 13. w Malczycach pomiar pastwiska pod las, 14. w Lubieniu wielkim w sprawie Kasy Raifeisena, 19. w Jamelnie wielkie zebranie na pogadankę hodowlaną, 20. we Lwowie w Wydz. kraj. w sprawie pow. zakładu rolniczego, 21. na Czerlańskiem Przedmieściu lustracja koziarni, 22. w Leśniowicach u p. Prezesa w sprawie Spółki handl. roln., 38. we Lwowie w Sądzie kraj. w sprawie parcel pod Szkołę, 29. w Leśniowicach w spr. Spki handlowej, 30. we Lwowie w Komitecie w tejże sprawie.

Czerwiec. 2. W Domażyrze sprawa melioracyi pastwiska, 4. w Dolinianach lustracja poletek, 5. w Leśniowicach u P. Prezesa Głowackiego w sprawie stacyi buhajów, 7. w Stodólkach lustracyi poletek i świniarni, 9. w Czerlanach lustracja poletek, 11. w Wołczuchach lustracja poletek, 14. w Rodatyczach lustracja poletek.

Na czas od 16. do 30. czerwca otrzymałem urlop celem poratowania zdrowia w Trenczynie.

Jak w poprzednim roku pracy szedłem tą samą drogą prób i doświadczeń rolniczych. Do poletek jesiennych przybyły jeszcze próby jarych, okopowych, pasz i lnu. Konopie włoskie w zeszłym roku zgoła nieudane, nie znalazły w r. b. chętnych. Natomiast nieco więcej poświęciłem uwagi próbom lnu, zestawiając najczęściej po trzy odmiany razem: rygski, pernawski i biały stepowy rosyjski. Rok bieżący był dla lnu tego nader korzystny tak co do wzrostu jak i nasienia. Nasienie otrzymałem z Tow. gospod. tudzież w większej ilości od Prof. Dra Miczyńskiego z zakładu uprawy roślin w Dublinach. Urządzono próby: 1. Antoni Głowacki, gospodarz w Wołczuchach 4.5 klg. 2. Jan Wróblewski, Wołczuchy 3 klg. 3. Agn. i Jan Łupak, Rodatycze 4 klg. 4. Jan Czekajło, Doliniany 3 klg. 5. Franciszek Jacheć, Doliniany 6 klg. 6. Poletka, Janów 2 klg. 7. Wielkopolski, wójt, Lelechówka 5 klg. 8. Kwaśniak, (Lelechówka, Janów, Wola dobrostańska) pogranicze 3 klg. 9. Jędrzej Rudkowski, Podgaj 6 klg. 10. Józef Durkacz, Bar 3 klg. 11. Maciejowski, Zawidowice 3 klg. 12. Maksymowicz Teodor, Rzecyzany 6 klg.

Zamierzałem przeprowadzić próby wedle jakości gleby z czem schodzi się się też czas zasiewu i zbioru.

Poletka 1—4 na żyznej glince, siew koniec kwietnia.

Poletka 6—8 na piaskach janowskich, siew koniec kwietnia.

Poletka 9 na najżyźniejszych piaskach gródeckich, siew maj.

Poletka 10 na piaszczystej glince od strony Mościsk, siew maj.

Poletka 11 na żyznej głębokiej glince, siew połowa maja.

Poletka 12 na czarnej ziemi próchniczej na glince, siew koniec maja. — Niemam pod ręką wszystkich próbek, nie mogę więc ich zestawić, co uczynię w sprawozdaniu dla stacyi doświadczalnej Dublańskiej.

Z lnu przysłanego przez Tow. gospod. zrobiłem 9 poletek u trzech gospodarzy w Stodólkach, siejąc, obok siebie po dwa klg. na odmierzonej przestrzeni różne odmiany. 1. Tomasz Sroka, 2. Grzegorz Pajda, 3. Jan Jurynec ze Stodótek, Na polu doświadczalnym w Janowie urządzono: 9 poletek z odmianami owsa. 4 poletka odmian pszenicy jarej, 1 poletko jęczmienia, 2 poletka wyki, 1 poletko grochu, 1 poletko sorga, 1 poletko końskiego zębu, 12 poletek z ziemniakami (4 nawozowe), 1 poletko topinambur, 1 poletko kapusty, 1 poletko brukwi, 4 poletka fasoli szparagowej, 3 poletka fasoli zwykłej, 8 poletek buraków (2 odm.). Poza tem urządzono u P. Jakóba Freya w Lelechówce 3 pola z odmianami owsa Rychlik mikulicki, Wettertrotzer i Goldregen, które w roku zeszłym najlepiej wyszły na poletkach janowskich, dalej u Jana Smyka w Gródku Jagiellońskim 3 pola tych samych odmian, u Franciszka Jachecia w Dolinianach trzy pola owsa odmian Hvitling, Rychlik mikulicki i Goldregen.

